

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Eva Pařenicová

ADAPTACE DÍTĚTE NA ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ

Diplomová práce

Olomouc 2013

vedoucí práce: PhDr. Jitka Petrová, Ph. D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila pouze prameny uvedené v seznamu použitých zdrojů.

V Holešově dne 16. 3. 2013

.....

Poděkování

Srdečně děkuji PhDr. Jitce Petrové, Ph. D., za odborné vedení práce, poskytování věcných rad, ochotu a trpělivost. Velké poděkování patří také paní ředitelce Mgr. Jitce Heryánové, která mi umožnila na 3. Základní škole v Holešově vyzkoušet v praxi adaptační program a paní učitelce Mgr. Marcele Hušťavové, v jejíž třídě adaptační program proběhl a která mi poskytla mnoho nezbytných rad pro realizaci programu.

Obsah

Úvod	7
1 Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku	9
1.1 Tělesný a motorický vývoj	9
1.2 Psychický vývoj.....	10
1.3 Emoční a sociální vývoj	12
1.4 Hra	13
1.5 Kresba.....	14
1.6 Zvláštnosti dětské psychiky.....	15
2 Proces adaptace na školní prostředí	17
2.1 Vymezení pojmu adaptace.....	17
2.2 Příprava dítěte na školu	18
2.3 Školní připravenost.....	21
2.4 Zápis do školy.....	24
2.5 Školní zralost	26
2.5.1 Posuzování školní zralosti	27
2.5.2 Diagnostika školní zralosti	31
2.5.3 Dítě zralé pro školu.....	33
2.6 Školní nezralost	33
2.7 Odklad školní docházky	35
2.8 Nepřizpůsobení se a selhání na počátku školní docházky.....	36
3 Význam rodiny při adaptaci na školní prostředí.....	39
3.1 Dítě a rodina	39
3.2 Vnitřní uspořádání rodiny.....	40
3.3 Funkce rodiny	42
3.4 Kategorizace rodin z hlediska jejich funkčnosti.....	43
3.5 Výchovné styly v rodině.....	44

3.6	Rozvíjení pozitivního výchovného/socializačního stylu	45
3.7	Role rodiny při adaptaci na školu	47
3.8	Postoj rodiny ke škole	48
3.9	Budování pozitivního postoje ke škole.....	49
4	Význam školy při adaptaci na školní prostředí	50
4.1	Vztah mateřské školy k počátečnímu vzdělávání.....	50
4.2	Škola	52
4.2.1	Požadavky školy	52
4.3	Podmínky školní práce	52
4.4	Prostředí první třídy.....	55
4.5	Osobnost učitele	56
4.6	Význam učitele v první třídě	56
4.7	Jak se pozná dobrý učitel první třídy?	57
4.8	Úspěch učitele první třídy.....	57
4.9	Socializace ve škole.....	59
4.9.1	Nová role žáka	59
4.9.2	Role spolužáka a její socializační význam u dětí mladšího školního věku	61
5	Spolupráce rodiny a školy při adaptaci na školní prostředí.....	63
5.1	Zapojení rodičů do dění školy	64
5.1.1	Různé podoby zapojení rodičů	64
6	Návrh aktivit adaptačního týdne	66
6.1	První adaptační den	66
6.2	Druhý adaptační den.....	75
6.3	Třetí adaptační den	82
6.4	Čtvrtý adaptační den.....	89
6.5	Pátý adaptační den	99
7	Reflexe adaptačního týdne.....	109

7.1	Cíle výzkumného šetření	109
7.2	Hypotézy výzkumu.....	109
7.3	Výzkumné metody.....	110
7.4	Charakteristika respondentů	111
7.5	Analýza dat a ověření hypotéz	111
7.5.1	Důkazy hypotéz	111
7.5.2	Vyhodnocení položek	114
7.6	Závěrečné shrnutí	119
	Závěr	130
	Seznam použitých pramenů a literatury	131
	Seznam příloh	136
	Anotace	

Úvod

Počátek školní docházky je velmi významným obdobím v životě dítěte. Dítě přichází do neznámého sociálního prostředí, ve kterém ho čeká řada nových situací. Postupně se učí plnit své povinnosti, respektovat autoritu, být součástí kolektivu. Některé děti se do školy velmi těší, u jiných je to naopak. Před vstupem do základní školy většina dětí navštěvuje mateřskou školu, ve které jsou vedeny k samostatnosti, učí se socializace, obohacují se o nové zkušenosti, dovednosti, vědomosti. Jsou také děti, které tráví předškolní věk pouze v rodinném prostředí. Z tohoto důvodu se mohou mezi dětmi objevovat rozdíly. V obou případech musíme u dětí pěstovat kladný vztah ke školnímu prostředí a chuť školu navštěvovat. Důležité je poskytnout dětem pocit jistoty, bezpečí, vytvořit mezi nimi příjemnou atmosféru. Velmi podstatná je spolupráce rodiny a školy. Pokud se děti budou ve škole od samého počátku cítit příjemně, značně to ovlivní celý průběh jejich školní docházky.

Protože je v současné době velmi aktuálním tématem adaptace dítěte na školní docházku, bylo toto téma vybráno pro předkládanou diplomovou práci.

V teoretické části je rozpracována charakteristika vývoje dítěte předškolního věku, proces adaptace a dále také význam rodiny a školy při adaptaci dítěte na školní prostředí. Všechny kapitoly jsou rozpracovány do dalších podkapitol. Na základě teoretických poznatků, které jsou čerpány z literatury a dalších pramenů, je v praktické části vytvořen program adaptačního týdne pro žáky prvního ročníku. Program obsahuje řadu her, aktivit, úkolů a činností, které jsou rozpracovány na jednotlivých metodických listech. Součástí jsou také přílohy, které spolu s metodickými listy může pedagog použít ve vyučovacím procesu, nezávisle na programu. Při přípravě programu bylo čerpáno z různých publikací, které jsou k dostání na trhu a v nemalé míře také z praxe.

Cílem práce v teoretické rovině je zabývat se osobností dítěte předškolního věku, jeho fyzickým, psychickým, tělesným a sociálním vývojem. Procesem adaptace na školní prostředí, připraveností dítěte na školní docházku, školní zralostí. Dále je také cílem rozebrat problematiku školní nezralosti, odklad školní docházky, poruchy adaptace, význam rodiny a školy při adaptaci dítěte na školní prostředí. Všechny získané poznatky jsou uplatněny v praktické části.

Cílem práce v rovině praktické a empirické je vytvořit adaptační program pro žáky

1. ročníku a ověřit ho v praxi. Úkolem adaptačního týdne je, co nejefektivněji adaptovat nové žáky na školní prostředí a ověřit stanovené hypotézy výzkumu, které vycházejí z cíle.

1 Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku

Předškolní období je velmi významné pro osobnost dítěte. Trvá od třetího do konce šestého roku. Dítě se postupně začíná setkávat s novým sociálním prostředím. Na počátku období, okolo třetího roku, je osobnost dítěte ovlivněna vstupem do mateřské školy a po dovršení šestého roku nástupem na základní školu.

Na vývoj dítěte předškolního věku má velký vliv celý průběh nitroděložního vývoje, od samého početí až po narození. Dále jej ovlivňují fyziologické a biologické faktory vnitřního a vnějšího prostředí a faktory genetické.

V tomto období se dítě rozvíjí po stránce tělesné, pohybové, citové, společenské a intelektové. Dochází ke zdokonalování motoriky, rozvoji poznávacích procesů, emočnímu a sociálnímu vývoji.

Velmi podstatnou úlohu v tomto období má hra. Hra rozvíjí tvořivost, myšlení, představivost, paměť, řeč, motoriku a také samostatnost.

Dítě předškolního věku je aktivní, touží po společnosti, a proto rádo navazuje kontakty se svými vrstevníky a dospělými.

1.1 Tělesný a motorický vývoj

Mezi třetím až šestým rokem dochází u dítěte k velkým změnám postavy. Během celého období je tempo růstu plynulé a pravidelné. Dochází k prodloužení končetin, zmenšení množství podkožního tuku. Postava dítěte je štíhlejší než v předchozím období. Na základě všech proměn postavy je konec předškolního věku nazýván obdobím vytáhlosti. V šesti letech je výška dítěte kolem 118 centimetrů a váha přibližně 22 kilogramů.

V předškolním období dochází k osifikaci kostí, která ovlivňuje hrubou a jemnou motoriku dítěte.

Hrubou motoriku, do níž patří pohyby celého těla, dítě využívá při chůzi, běhání, skákání. Během celého předškolního věku se u dítěte motorika zdokonaluje. Dochází ke zlepšování elegance, pohyby jsou hbitější a koordinovanější. Pohyb patří mezi hlavní potřeby dítěte. Na konci období zvládá činnosti, které jsou obtížnější na koordinaci. Mezi

tyto činnosti patří jízda na kole, plavání, bruslení, lyžování, nácvik tanečků. V předškolním období je velmi důležitá sebeobsluha, která je spojená s motorickou obratností.

Dítě se samo umí obout, svléknout a obléknout. Při hygienických činnostech, jídle nevyhledává pomoc.

Okolo šestého roku se ukončuje osifikace kůstek zápěstních, díky níž se rozvíjí jemná motorika. Jemná motorika má velký význam při manipulaci s drobnými předměty, jako mohou být kostky, korálky, stavebnice a další. U dítěte se rozvíjí také řada dovedností a manuální zručnost. Postupně se učí držet tužku, stříhat, kreslit, lepit, modelovat, používat příbor, zapnout knoflík, zavázat boty, chytnout a hodit míč.

„Od věku čtyř let se zcela zřetelně projevuje dominance (převládání) vedoucí ruky a ubývá dětí, u kterých není ještě dominance vyhraněna. Předškolní věk je období, kdy by se mělo definitivně rozhodnout, bude-li dítě „pravák“ nebo „levák“.

(Řehulka, 1997, s. 37 – 38)

1.2 Psychický vývoj

U dítěte předškolního věku se vývoj poznávacích procesů - vnímání, paměť, pozornost, představivost a myšlení vzájemně prolíná a probíhá velmi intenzivně.

Podle Čížkové (2005, s. 69) převládá **vnímání** synkretické (celistvé), při němž dítě nevyčleňuje podstatné části předmětů a nerozeznává základní vztahy mezi nimi. Vnímá především nápadné předměty, které upoutaly jeho pozornost a hlavně ty, které mají vztah k činnosti.

Velmi významné jsou smysly hmat, chuť, zrak a sluch, které dítě stále více využívá. Hmatem dítě získává nové zkušenosti, učí se pojmenovávat a rozlišovat vlastnosti předmětů. Chuť i čich dítěti umožňuje lépe rozlišit sladké, slané, kyselé, hořké. Díky dokonalejšímu barevnému vidění dítě pojmenovává doplňkové barvy, jako jsou oranžová, fialová a další. Sluchem dokáže rozlišit různé druhy zvuků, jako jsou zvuky zvířat, dopravních prostředků a podobně.

Na rozvoj vnímání mají vliv všechny analyzátory, myšlení, ale především zkušenosti, které dítě získává. Při rozvoji vnímání je dobré zapojovat aktivní činnosti a experimentování, při nichž dochází k aktivnímu vnímání.

Pokud dítě při činnosti nezapojí řeč nebo pohyb, ale pouze poslouchá, dochází k pasivnímu vnímání, které není pro vývoj dítěte vhodný.

Dalším poznávacím procesem je **paměť**. *„Základním rysem paměti je neustále převaha konkrétnosti a mimovlnosti, první projevy úmyslné paměti se projevují koncem předškolního věku“*. (Čížková, 2008, s. 69)

U dítěte předškolního věku můžeme pozorovat dobrou úroveň mechanické paměti. Dítě se naučí a uchová v paměti básničku, písničku, říkadlo. Později dokáže naučené samo reprodukovat. Dochází také k rozvoji slovně logické paměti, která se týká vnitřních vztahů. Činnosti, které jsou pro dítě známé a opakují se, dokáže dítě stále obnovovat. Využívá při tom logického sledu a souvislostí.

Co se týče pozornosti, je ovlivněna věkem a zvláštnostmi temperamentu dítěte.

Na počátku období je pozornost dítěte rozptýlená. Úmyslná pozornost a koncentrace se vytváří s přibývajícím věkem dítěte a také prostřednictvím činností, se kterými se dítě setkává.

Představitost dítěte předškolního věku je velmi bohatá. Dítě využívá vlastní fantazie při výtvarných činnostech, hrách i v reálných životních situacích.

Myšlení v předškolním věku se označuje dle Piageta jako názorné, intuitivní. Dítě využívá vlastních zkušeností, prožitků. Typickým znakem je egocentrické myšlení – dítě si špatně uvědomujeme názory druhých. S postupujícím věkem si dítě všímá podobných znaků a vytváří si pojmy. Dochází k rozvoji pojmového myšlení. Na počátku dítě spojuje předměty stejných barev, tvarů a dalších znaků. Dokáže pojmenovat předměty jako například auto, kolo, vlak, ale nedokáže tyto předměty zařadit do správné skupiny a pojmenovat ji.

Kolem čtvrtého až šestého roku dochází k velkým změnám. Dítě začíná chápat vztahy a společné znaky mezi některými předměty a začíná je pojmenovávat společným názvem (zvířata, dopravní prostředky, ovoce a podobně).

Čížková (2008, s. 70) uvádí, že období od dvou do sedmi let nazval Piaget obdobím předoperačního stádia vývoje, neboť dítě ještě nechápe určitá pravidla, operace. V předoperačním stádiu děti nedokážou zaměřit pozornost na více než jeden aspekt situace současně. Příkladem mohou být dvě, tvarem rozdílné, sklenice se stejným množstvím vody. Dítě si všímá, jak vysoká je hladina vody ve sklenici, ale nevšímá si tvaru sklenice.

V předškolním období dochází k velkému rozvoji řeči. **Řeč** je hlavním prostředkem komunikace. Dítě je zvědavé a klade velké množství otázek.

Častou otázkou dítěte je „proč“ a to proto, že dítě zajímá příčina. Období je nazýváno „druhým ptacím obdobím“. Řeč dítěti umožňuje vyjádřit jeho pocity, prožitky, potřeby. Pomáhá dítěti seznámit se s okolím, novými činnostmi. V předškolním období dochází ke zdokonalování výslovnosti hlásek, osvojování nových výrazů. Slovní zásoba šestiletého dítěte je 3000 – 4000 slov. Dítě se začíná vyjadřovat v souvětích, používá skloňování i časování.

1.3 Emoční a sociální vývoj

V předškolním období zajišťuje stále primární funkci rodina, ve které dochází k prvotním sociálním interakcím. Nástupem do mateřské školy a později do základní školy se dítě dostává do širšího prostředí a následuje další etapa socializačního procesu. Dítě navazuje vztahy, volí si kamarády. Většinou vyhledává kamarády stejného pohlaví, se stejnými zájmy, způsoby chování a potřebami. Vztahy mezi dětmi nejsou trvalé. Postupně můžeme u dítěte začít pozorovat některé vlastnosti osobnosti a to na základě rolí, které si volí. Při rozvoji sociálních dovedností dbáme na rozvoj empatie dítěte, potlačení vlastního zájmu a agresivního jednání. Velký rozvoj sociálních dovedností probíhá při hře.

Citové zážitky získává dítě především při konkrétních činnostech. Rozvíjí si při nich smysl pro humor, radost, spokojenost. Při neúspěchu se zřídka objevuje vztek a zlost. Dítě je uspokojeno pochvalou. Pokud je pokáráno, uvědomuje si pocit viny. Na konci období dítě chápe potřeby ostatních. Dítě se postupně začíná ztotožňovat s některými členy rodiny a také se učí nápodobou. Empatie se u dítěte projevuje především ochotou pomoci druhému.

Podle Čížkové (2008, s. 71) dochází v předškolním období k rozvoji vyšších citů:

- **City sociální** – vyvíjí se ve dvou směrech, ve vztahu k dospělým a k vrstevníkům. Na počátku převládají vztahy k dospělým (láska k rodičům, sympatie nebo nesympatie k dalším lidem). Postupně se mění vztahy k vrstevníkům. Dítě hledá partnera ke hře. Vytváří si citový vztah k sobě samému – sebecit.
- **City poznávací** – vyvolávají kladné emoce, projevují se radostí z nové činnosti, zkušeností, poznání.
- **Estetické city** – rozvíjí se při vnímání hudby, pohádek, výtvarných činnostech a v situacích, které jsou pro dítě hezké a příjemné.

- **Etické cítění** – dítě začíná chápat, co je špatné a co dobré, uvědomuje si co smí, nesmí, co je správné a co nesprávné.

Při rozvoji vyšších citů je velmi podstatný vzor dospělé osoby. Vyšší city jsou výsledkem sociálního učení.

1.4 Hra

Hra patří k hlavním činnostem dítěte, uplatňuje se při ní učení i práce. Pro dítě je hra základní psychickou potřebou. Rozvíjí aktivitu, sebedůvěru a motivaci dítěte. Při hře dochází k rozvoji sociálních dovedností. Dítě se učí podřizovat pravidlům, navazuje kontakty s vrstevníky, rozvíjí se spolupráce, soutěživost. Hra probíhá v každém případě, když je dítě zdravé i nemocné. Hra má velký význam, jelikož díky ní můžeme pozorovat vývojové zvláštnosti dítěte.

V předškolním období jsou typické hry s pravidly a hry volné, mezi které patří hry námětové, konstrukční, pohybové. V námětových hrách děti představují určitou situaci. Jde o hru „na něco“. Situace nemusí být reálná. Děti využívají vlastních zážitků, zkušeností a také fantazie. Námětů her je s přibývajícím věkem stále více. Postupně děti vyhledávají hračky, které se stále více přibližují realitě. U dívek jsou to panenky, které mají vlasy, mrkají, pláčou. Chlapci si hrají s autodráhami, auty, které jezdí. Můžeme si také všimnout, že každé pohlaví volí jiné náměty her, druh hraček, způsob hry. Děti touží po spolupráci s vrstevníky. Postupně začínají být součástí námětových her pravidla, proto můžeme říci, že hry přestávají být individuální. Mezi dětmi jsou značné temperamentové rozdíly, jelikož se zatím nedokážou ovládat vlastní vůlí.

Na konci předškolního věku se u dětí objevuje aktivita práce, kterou chtějí děti vykonávat samostatně. Děti chtějí práci vykonávat v reálné situaci a ne pouze „jako“ myslíme tím, „jako vařit“, „jako uklízet“. První pracovní návyky se před vstupem do školy stále utváří, proto je velmi důležité volit pro děti takové činnosti a hry, které je k práci motivují.

1.5 Kresba

„Dětská kresba je tzv. „královskou cestou“ k poznání dětské psychiky. Výtvarný projev se vedle pohybového řadí mezi základní aktivity dítěte“. (Čížková, 2008, s. 73)

Opatřilová (2006, s. 176) říká, že vývoj kresby je vázán duševním vývojem a omezením v jemné motorice. Ve výtvarném projevu dítěte se uplatňuje jeho psychický typ, individuální vlastnosti a záliby. Kresba ukáže mentální úroveň dítěte, schopnost reprodukce členěných celků, stupeň rozvoje jemné motoriky, souhru oka a ruky.

Při kresbě můžeme také pozorovat soustředěnost dítěte, schopnost dokončit úkol, zapojení fantazie, paměti, abstrakce, laterality.

Kresba dítěte je specifický druh činnosti, při níž dítě získává jak hravé, tak pracovní návyky. Výtvarný projev je prostředkem k vyjádření myšlenek, citů, přání, obav a představ. Využívá se při něm symbolická a neverbální řeč. S postupným rozvojem poznávacích funkcí dítě zjišťuje, že díky kresbě může zobrazit realitu tak, jak ji samo chápe. Výsledek kresby ovlivňují schopnosti, dovednosti a emoční stav dítěte.

Co se týče vývoje dětské kresby předškolního věku, můžeme ho popsat následovně.

Z počátku dítě nakreslí objekt a poté ho pojmenuje. Objekt pojmenovává podle hlavních a podstatných znaků. Po tomto období následuje období, kdy si dítě nejprve promyslí, co bude výsledkem jeho kresby a poté svoji myšlenku zrealizuje. V kresbě tedy dochází k symbolickému zobrazení skutečnosti. Dítě využívá svých představ. Kreslí podle toho, co o skutečnosti zná, co se mu líbí, co na něj působí příjemně. Objekty, které má dítě rádo, kreslí barevně a větších rozměrů. Na konci předškolního období začíná dítě kreslit to, co vidí. Kresby se stále více podobají skutečnosti. Tato fáze je nazývána reprezentativní.

Opatřilová (2006, s. 176) popisuje zvláštnosti výtvarného projevu okolo šestého roku dítěte podle těchto znaků:

- **Zdůraznění a vypouštění** – dítě zvětšuje objekty nebo osoby, které jsou pro něj podstatné a zajímají ho, vynechává to, co ho nezajímá.
- **Celistvost a názornost zobrazení** – děje, které dítě zobrazuje, jsou čitelné, nepřekrývají se, typickým jevem je „sklápění do půdorysu“ a „průhlednost“.
- **Personifikace** – jde o přenášení lidských vlastností na zvířata a věci (pes pláče, kočka se směje).
- **Grafické vyprávění** – události zobrazuje v pásech nad sebou.

- **Emotivní funkce barvy** – jde o upřednostňování jasných barev, jako jsou žlutá, červená, růžová, protože jsou dětem více příjemné než černá, fialová a další.
- **Výtvarná schematičnost** – dítě kreslí jenom typické vlastnosti věcí, neznázorňuje jejich skutečnou podobu, neklade důraz na shodu kresleného objektu se skutečností. Nedokáže kreslit podle předlohy. Kreslí pouze dle svých představ, fantazie a paměti.
- **Rentgenové obrázky** – na kresbách je vyznačeno více, než je ve skutečnosti vidět.

1.6 Zvláštnosti dětské psychiky

Při práci s dětmi si musíme uvědomit, že jejich vnímání, myšlení i cítění je jiné než u dospělých. Měli bychom proto znát zvláštnosti a projevy, které jsou pro dětskou osobnost typické, abychom pochopili vývojová specifika. Pedagog musí být připraven a umět jednat ve všech situacích, které mohou při práci s dětmi nastat.

Čížková (2008, s. 77 – 78) vymezuje tyto zvláštnosti dětské psychiky:

- **Soulad mezi prožíváním a chováním** – dítě dává najevo svým chováním to, co právě prožívá, dítě nepředstírá veselí, projevuje se podle toho, co právě cítí. Úzkost, prožitek opuštěnosti nebo strachu nesdělují slovy, ale způsobem hry, výrazem ve tváři, emočním laděním, výtvarným projevem.
- **Zvýšená sugestibilita** – přístupnost duševnímu vlivu druhého. Mladší děti bývají sugestibilnější. Sugescí převzatý obraz, představa, myšlenka o skutečnosti nebo o své povaze, přáních, chování, vlastnostech, má sílu, díky které se převzaté ukazuje v prožívání, chování i fyziologii dítěte. Toto může působit prospěšně, ale zároveň také naopak. Díky nedostatku zkušeností dochází k tomu, že dítě nemá pevné názory a mění je podle vnějšího vlivu. Jakmile se začne rozvíjet kritičnost, sugestibilita začíná ustupovat.
- **Labilita prožívání a chování** – jedná se o kolísavost, nestálost a vratkost. Výrazně se projevuje nestálost citů, dítě často střídá náladu, nedokáže se ovládat. Tyto projevy souvisí s egocentrismem a negativismem.

- **Egocentrismus** – definuje Leary (1976) v psychologii jako orientaci na vlastní osobu. Dítě posuzuje vše ve vztahu k sobě, ze svého hlediska. Považuje se za střed dění. Dítě chce docílit toho, aby okolí vyhovilo jeho zájmům, potřebám. Chce být chváleno a citlivě reaguje na trest.
- **Negativismus** – dítě neadekvátně odmítá aktivity, předměty.
- **Eidetismus** – vrcholí v šesti letech a mizí v mladším školním věku. Souvisí s představivostí. Dítě obtížně rozlišuje mezi subjektivními představami a objektivním světem. Přání, představy, které jsou jasné a živé, považuje za skutečnost.
- **Personifikace** – zosobnění, zlidštění, zobrazení zvířete či věci jako člověka. Dítě přiřazuje okolí a věcem lidské vlastnosti.
- **Fyziognomismus** – živým i neživým bytostem dítě přiřazuje tvářnost, povahu.
- **Synkretismus** – celostnost jednání a prožívání. Duševní pochody se u dítěte v prvních etapách života prolínají. Z prožitků nelze odlišit vjemy, potřeby, city, představy, všechno je velmi citově zabarvené.
- **Konkretismus** – souvisí s vývojem myšlení. Myšlení je vázáno na konkrétní předměty. Do zhruba devíti let dítěte je myšlení pouze konkrétní.
- **Prezentismus** – dítě chápe svět jen v daném okamžiku v přítomnosti, nemá vztah k minulosti ani budoucnosti.
- **Topismus** – u dítěte se vyznačuje tím, že pro něj existuje jen ten prostor, ve kterém žije a jedná.

2 Proces adaptace na školní prostředí

Pro dítě znamená nástup do školy období velkých změn. Školák získává nové povinnosti, které se velmi odlišují od jeho činností předešlých. Z těchto důvodů je proces adaptace velmi důležitý.

2.1 Vymezení pojmu adaptace

Adaptace (přizpůsobení) patří k základním pojmům, které se týkají duševní hygieny. Dařílek, Kusák (1998, s. 197) definují adaptaci jako stupeň přizpůsobení organismu požadavkům prostředí.

Člověk v průběhu svého života stále reaguje na změny, které probíhají v jeho životním prostředí, proto ho proces adaptace provází po celý život. S pojmem adaptace souvisí také pojem **adaptabilita**. Jedná se o schopnost přizpůsobit se měnícím se podmínkám života.

Se změnou životních podmínek se stupeň adaptability mění. Můžeme také říci, že u člověka vytváří jeho trvalou výbavu. S měnícím se věkem může docházet ke zhoršení adaptability. Pokud prostředí vyžaduje vyšší požadavky, nastane situace, ve které jedinec není schopen adaptability. Z toho důvodu u člověka dojde k nepřiměřeným reakcím. V tomto případě se jedná o maladaptaci. Velmi důležitá je proto dobrá adaptace na prostředí, ve kterém se člověk nachází.

Na počátku školní docházky musí být vytvořeno takové prostředí, aby adaptace byla co nejlepší. Díky správné adaptaci dochází u dítěte k pocitu sebejistoty, uspokojení v novém prostředí školy. Získává postupně důvěru k učitelům, zaměstnancům školy a také ke svým spolužákům. Pokud u dítěte dochází k pocitu psychického bezpečí, lépe dokáže zvládat překážky, se kterými se může setkat v průběhu školní docházky.

Ve školní třídě se žák musí adaptovat podle Řezáče (1998, s. 207) na podmínky:

- **Materiální** – jedná se o pracovní místo, jeho povaha, rozměry
- **Fyzikální** – zde můžeme zařadit například teplotu, osvětlení třídy

- **Sociální podmínky** – mají velmi důležitou úlohu při adaptaci, jedná se o vztahy mezi žák – žák, žák – učitel, žák – třída, žák – norma

2.2 Příprava dítěte na školu

„Příprava dítěte na vstup do školy je vlastně pouze vyvrcholením předškolní výchovy, resp. celé dosavadní výchovy od jeho narození až do šesti let ...“ (Jirásek, 1966) (Kropáčková, 2008, s. 11)

Rodiče si často kladou otázky, zda mají své dítě v předškolním věku učit číst, psát a také počítat. Odborná literatura, ale tvrdí, že je to spíše nevhodné. Neznamená to ovšem, že by dítě nemělo být na školu připraveno. Pokud chceme, aby se dítě snadněji přizpůsobilo podmínkám, které ho během školního života čekají, musíme ho na změny co nejlépe připravit. Velmi důležitým obdobím pro přípravu dítěte na školu je právě předškolní období.

Kotulán (1969, s. 26 - 31) uvádí, že u dítěte je velmi důležitý především **rozvoj duševního rozhledu** a také řeči. Dítě je velmi zvědavé. Chce získat nové znalosti, zkušenosti. Důležité je uspokojit jeho potřeby. Umožnit mu získat nové poznatky, dojmy a dát mu možnost seznámit se s novým prostředím, které je odlišné od toho, ve kterém žije. Dosáhnout toho můžeme především tím, že s dětmi budeme pořádat různé procházky, výlety do přírody, vzdálenějších i okolních měst, na venkov. Také pokud budeme navštěvovat hrady, zámky, divadla, kina a další místa. Můžeme taky využít knihy, časopisy a televizní pořady, které jsou přímo určeny dětem předškolního věku k jejich rozvoji.

Řeč se rozvíjí především při komunikaci mezi dítětem a druhou osobou. Dítě klade spoustu otázek, na které bychom měli být připraveni a měli bychom na ně umět odpovědět. Důležité je umět dítěti vysvětlit nové pojmy a slova. Rozšiřujeme tak jeho vědomosti a slovní zásobu. Při komunikaci s dítětem používáme bohatší a spisovnější češtinu než ono samo. Měli bychom také dbát na gramatickou správnost dětského projevu, případné chyby je důležité opravovat taktně a trpělivě. Rozvoj řeči dítěte můžeme také podpořit společným prohlížením obrázkových knížek, povídaním pohádek, učením nových písniček, říkadla a básniček. V současné době se můžeme setkat s rodiči, kteří se z časových důvodů nevěnují dětem náležitým způsobem. Měli by si ovšem uvědomit, že dítě, které během předškolního věku získalo bohatou slovní zásobu, seznámilo se s novými pojmy, bude mít mnohem menší

problémy hned od samého počátku školní docházky. Pro dítě nebude tak obtížné pochopit nové učivo. Bude znát význam slov a vět, což mu umožní naučit se rychleji číst a také porozumět čtenému.

U dítěte předškolního věku **rozdvíjíme** také **znalosti**, ale pouze v určité míře. Někteří rodiče učí děti před nástupem do školy číst, psát a také počítat. Myslí si, že tím pomůžou dítěti s počátky školní docházky. Opak se ale stává pravdou. U dítěte, které přichází do školy s výše uvedenými dovednostmi, může nastat situace, kdy se ve škole začne nudit. Vyučování pro něho není zajímavé, přitažlivé, motivující. Často jsou tyto děti neukázněné, mají pocit nadřazenosti ke svým spolužákům. Postupně dochází k tomu, že dítě nezískává návyk spolupracovat se spolužáky. Na základě toho může postupně docházet k zhoršení prospěchu a chování dítěte. Jak již bylo zmíněno, znalosti by měly být rozvíjeny v přiměřené míře. Dítěti předškolního věku můžeme říci, k čemu slouží písmena, číslice, jaké jsou jejich názvy. Můžeme děti naučit spočítat předměty, hračky v řadě. Učit dítě sčítat a odčítat je úkolem vyučování matematiky, a proto těmito dovednostmi dítě předškolního věku nezatěžujeme. U dítěte nastávají také touhy po psaní. Využijeme proto kresbu, díky které dítě může vyjádřit různé věci, předměty a obrazce. Důležité je se vždy řídit zájmy dítěte. Všechny činnosti, které dítě vykonává, by pro něj měly být spontánní, zajímavé. Důležité je, aby si dítě hrálo a přitom se nenásilně seznamovalo s novými věcmi, předměty a okolím.

Dítě, které nastoupí do školy, by mělo být také **zručné** a **obratné**. Dítě zdatnější, obratnější se lépe zapojuje do kolektivu a také se dříve adaptuje na nové prostředí. Důležité je dát dítěti možnost rozvíjet pohybové dovednosti. Pro dítě předškolního věku mají velký význam pohybové hry. Rozvíjí se při nich celková a také specifická obratnost. Například pokud dítě hází míč, rozvíjí se obratnost ruky, pokud do míče kopne, rozvíjí se obratnost nohy. Co se týká jemné motoriky, která je významná pro počáteční psaní, ta se rozvíjí především kresbou. Nejprve dítě využívá pohybů celé paže, a proto kreslí velké obrazce. Později přechází ke kresbě, při které využívá pouze zápěstí. Obrazce jsou proto menší. Před samostatným nástupem do školy by dítě mělo umět správně držet tužku. Obratnost ruky si dítě cvičí také při vystřihování, modelování a podobně. Vhodné je učit děti pracovat s materiálem jako je papír, plastelína, modelína, látky, dřevo. Pro děti volíme hračky, které rozvíjí jejich tvořivost, mohou to být různá lega, stavebnice, kostky. Kolem 5. roku může mít dítě v domácnosti povinnosti, které musí pravidelně plnit. Rozvíjí tak nejen jemnou motoriku, ale také získává postupně vztah k práci. Při hře nebo práci dítě nepřerušujeme. Podporujeme

tak u něj soustředěnost a snahu dokončit činnost. Pokud nastanou překážky, poradíme dítěti, jak se s nimi vypořádat. Důležité je dítě podporovat a chválit.

Sebeobsluha a základní hygienické návyky jsou dalšími dovednostmi, které by mělo dítě předškolního věku zvládat. Tyto znalosti rozvíjí sebedůvěru dítěte a také lepší zařazení do kolektivu. Nesamostatné děti se často v kolektivu stydí, mají pocit lítosti a připadají si méněcenné. Před vstupem do školy by se proto mělo dítě umět obléct, svléct, obout, zavázat tkaničky, umývat se, učesat, vyčistit si zuby, ukládat věci na své místo a podobně. Před vstupem do školy by mělo dítě jednat s lidmi podle společenských pravidel. Dítě by mělo vždy pozdravit, poprosit, poděkovat, mělo by vědět, co se smí a co je zakázáno.

Velký vliv na chování dítěte má v tomto případě rodina, ve které probíhá výchova. Dítě by mělo být zvyklé poslouchat autoritu. V rodině autoritu představují rodiče, prarodiče. Pokud v rodině existuje jasný řád a pravidla, která se dodržují, má to podstatný vliv na jeho vztah k učitelům a také na chování ve škole.

V předškolní výchově je také důležité dbát na **rozvoj sociálních vztahů**. Ke svému vývoji dítě potřebuje být součástí kolektivu. Učí se tak trpělivosti, kázni, spolupráci, soutěživosti, získává nové zkušenosti, učí se dodržovat pravidla. Podřizuje se zájmům vrstevníků, vytváří si nové vztahy, řeší malé konflikty. Pokud se hra odehrává bez dohledu rodičů, dochází k rozvoji samostatnosti, která je pro budoucí školní práci velmi důležitá. Postupně u dítěte musíme vypěstovat kladné sociální city, mezi než patří kamarádství, uspokojení ze společně vykonané činnosti, radost z pomoci druhému. Učíme dítě, aby vždy pomáhalo druhým, nekazilo ostatním jejich hry, neublížovalo ostatním, nepůjčovalo si bez dovolení věci druhých. Důležité je, aby u dítěte nedocházelo k projevům nesnášenlivosti, bezcitného jednání.

Podstatné je vytvářet u dítěte kladný postoj ke školní docházce. Toho dosáhneme především tím, že nenásilnou formou budeme zvyšovat zájem dítěte o školu. Pokud rodiče dítěti předčítají z knih různé pohádky, dítě postupně touží po tom umět písmenka a naučit se číst. Takto motivované děti ke školní docházce přistupují mnohem lépe, aktivněji. Nepocítíují školu jako něco nuceného, nezajímavého. Pro dítě je velkou výhodou, pokud navštěvovalo mateřskou školu. V **mateřské škole** dítě získá nové podněty, které jsou odlišné od domácího prostředí, získají hlubší zkušenosti v kolektivu dětí. Osobnost dítěte se rozvíjí odborně a plánovitě. Učitelka, která má dobré zkušenosti, vystihne včas opoždění, které se může týkat motoriky, psychiky a sociálních vztahů. Po takovém zjištění může s dítětem pracovat

individuálně a zlepšit tím jeho rozvoj. Mateřská škola doplňuje rodinnou výchovu a snaží se dítě co nejvíce připravit na nástup do školy.

Nesmíme se ovšem také zapomenout zmínit o **zdravotní přípravě dítěte** před nástupem do školy. Před samým vstupem do školy je důležité, aby byly léčeny obtíže, vady a choroby, které by mohly značně ovlivnit počátek školní docházky. Jedná se především o vady řeči, sluchu a zraku. Před nástupem do školy je důležitá prohlídka u lékaře. Lékař zhodnotí zdraví dítěte a to také z hlediska školní zralosti. Důležité je, aby dítě do školy nastoupilo zdravé a s dobrou kondicí. Zvýšit odolnost u dětí předškolního věku můžeme především otužováním, správnou životosprávou, pobytem na čerstvém vzduchu.

Na závěr této podkapitoly musíme jasně zdůraznit, že v žádném případě nesmíme dítě předškolního věku omezovat o jeho zábavu, hru, pobyt venku a také kazit jeho radost a bezstarostné dětství. Nikdy nesmí docházet k násilnému učení. Musí jít pouze o nenásilné propojení života a hry.

2.3 Školní připravenost

Pojem školní připravenost byl chápán spíše v užším smyslu. Psychologové ho kriticky hodnotili a chápali jako přípravu na školu na základě speciálních činností. I přes kritiku se s tímto pojmem můžeme setkat v odborné psychologické literatuře, kde je chápán jako předpoklad pro školní zralost.

Školní připraveností můžeme nazývat souhrn předpokladů a schopností, které jsou pro dítě nezbytné, jelikož mu pomáhají úspěšně zvládnout požadavky, které si škola klade.

Školní připravenost je ovlivněna sociálním prostředím, ve kterém dítě vyrůstá. V tomto případě se jedná o rodinu a předškolní zařízení. Zahrnuje současný stav rozvoje osobnosti dítěte a také vlivy vnitřní a vnější.

Přinosilová (2007, s. 123) uvádí, jakým způsobem rozlišuje Monatová (2000) vnější a vnitřní připravenost dítěte na školu.

- Vnější připravenost – projevuje se jako zájem o zevní prostředí vyučování. Zde může jít například o to, jakým způsobem je rozmístěn nábytek ve třídě, jaké jsou ve třídě obrazy, květiny. Také záleží na tom, zda děti odlišují hry od učení. Pokud

tomu tak není, je důležité je to učit. Děti musí vědět, kdy si hrají a kdy se naopak učí. Děti, které nemají dosud vytvořeny návyky rozumové práce, a z toho důvodu nedovedou přemýšlet, bývají úspěšné v předmětech, které jsou nenáročné na myšlení. Těmito předměty mohou být hudební, výtvarná, tělesná výchova.

- Vnitřní připravenost – zde patří oblast rozumové, sociální a citové zralosti. „...znamená vlastní způsobilost dítěte ke školní docházce, tj. určitou úroveň poznatků a rozumových schopností, citů, ukázněnosti, sociálních vztahů, adaptability, učebních dovedností a návyků i zájem a snahu učit se. Je podstatným předpokladem úspěšného plnění školních požadavků a možností přizpůsobit se novým podmínkám“ (Monatová, 2000, s. 67).

Školní připravenost můžeme vymezit na základě kompetencí. Tyto kompetence jsou závislé na učení a prostředí. Patří zde:

- **Hodnota a smysl školního vzdělání** – při vstupu do školy si s sebou žák nese předpoklady, aby zvládl svoji novou roli školáka. Tyto předpoklady žák získává ve své rodině. Jejich úroveň je závislá na výchově, způsobu jakým je dítě vedeno a také na socioekonomickém statusu rodiny. Jestliže jsou požadavky na chování a hodnoty dítěte v rodině rozdílné než ve škole, je to hlavní příčinou špatné adaptace dítěte na školní prostředí. Aby se dítě na školu co nejlépe adaptovalo, je důležitá správná motivace a taky vzor. Vzorem jsou právě rodiče a jejich názory, postoje. Velmi záleží na tom, z jaké rodiny dítě pochází. Pokud mají rodiče mnoho zájmů, vykonávají profese, které vyžadují vyšší vzdělání, je jejich snahou vést své dítě také tímto směrem. Naopak je tomu například u rodin sociálně slabších, často zde chybí vzor. V těchto rodinách bývá často slabá komunikace, chybí aktivity, zájmy a podobně. Rodiče nezdůrazňují dítěti důležitost vzdělání a často před dítětem řeknou, jak oni sami neradi navštěvovali školu. Tím dochází k tomu, že samo dítě není motivováno ke školní práci. Se zvyšujícím se věkem a díky dalším sociálním vlivům, které na dítě působí, může postupně docházet k vytvoření vlastních postojů.
- **Dostatečná úroveň socializace dítěte při nástupu do školy** – dítě zastává řadu rolí, na které si začíná zvykat. Učí se, jak se správně chovat k učiteli, spolužákům a ostatní lidem ve svém okolí. Sociálně nezralé děti mají v tomto směru velké

problémy s adaptací na školní prostředí a jejich výkony ve škole jsou slabší. Tyto děti s dospělými komunikují stejně jako se svými vrstevníky, učitel pro ně není autoritou. Mohou nastat situace, kdy dítě s učitelem odmítá komunikovat. Školákův výkon může také velmi ovlivnit školní fobie. Projevuje se především tím, že si dítě během školního týdne stěžuje na bolesti hlavy, břicha, únavu, odmítá vstávat, zvrací a podobně. Výše zmíněné projevy mizí, když dítě nejde do školy a to o svátcích, víkendech, prázdninách.

- **Dostatečná schopnost verbální komunikace** – je velmi významná pro správnou adaptaci dítěte na školní prostředí. Důležité je, aby dítě rozumělo požadavkům, které na něj klade učitel a také aby u něj nedocházelo k pocitům strachu, nejistoty a k narušení sociální situace. Všechny nedostatky, které se v řečovém projevu u dítěte objeví, negativně ovlivní reakce jeho okolí. Vágnerová (1999, s. 107) uvádí, že jakýkoliv nedostatek nebo porucha řeči zhoršuje pozici dítěte ve třídním kolektivu a také zatěžuje jeho vztah s učitelem. Partner, který při komunikaci řeč neovládá, bývá vždy hůře hodnocen. Za takových okolností je komunikace obtížná a proto se jí učitel raději vyhne. Úroveň verbálních kompetencí ovlivňuje hodnocení a identitu dítěte. Můžeme si také všimnout, že děti, které špatně mluví, se často straní kolektivu, nekomunikují. Snaží se tak vyhnout situaci, aby se jim ostatní spolužáci nevysmívali a podobně. U těchto dětí je velmi častá neúspěšnost ve škole a odmítání sociálních vztahů. Povinností učitele je všimnout si všech dětí ve třídě. Pokud se u dítěte objeví cokoli, co se liší od normality jeho vývoje, musí umět včas zareagovat. Zvýšit pozornost musí především u dětí sociálně nepřípravených a to hned na samém počátku školní docházky. Pro tyto děti je adaptace na školní prostředí velkou zátěží a mohou se začít objevovat poruchy řeči jako je například koktavost. V současné době si učitelé stěžují, že děti přichází do školy se špatnými komunikačními schopnostmi a znalostí jazyka. Proto mají problémy ve výuce s porozuměním pojmů, pravidel. Znalost jazyka velmi ovlivní rodina a také životní styl dítěte. Pokud rodiče s dítětem čtou, povídají si, prohlíží si knihy, zpívají, dítě se spontánně seznamuje s novými pojmy, učí se nové věci a také komunikuje. Pokud je tomu naopak a dítě svůj volný čas tráví pouze u televize nebo počítače, jeho řečové dovednosti se rozvíjí minimálně a mnohdy vůbec. Dítě může také velmi ovlivnit to, zda navštěvovalo mateřskou školu.

Důležité je si uvědomit, že to, jak bude dítě ve škole úspěšné, značně ovlivní také znalost vyučovacího jazyka.

- **Orientace v systému hodnot a norem chování** – rodina má primární funkci ve výchově dítěte. Dítě si v ní osvojuje hodnoty a normy chování. Dítě, které je připravené na školní docházku, musí znát pravidla chování, respektovat a dodržovat je. Pokud rodina uznává jiné hodnoty než škola, dítě neví, jaké chování je správné. Tato situace je pro dítě velmi zatěžující. Chování dítěte je hodně ovlivněno autoritou. Pokud dospělý nereaguje na jeho chování, chápe ho jako správné.

2.4 Zápis do školy

Jednou z diagnostik, kterou prochází všechny děti, je zápis do prvního ročníku základní školy. Zápis probíhá ze zákona 561/ 2004Sb. přibližně od 15. ledna do 15. února kalendářního roku.

K zápisu se musí dostavit děti, kterým bylo šest let od září do prosince minulého roku nebo jim bude šest let do konce srpna. (Beníšková, 2007, s. 14)

Spáčilová (2009, s. 67) uvádí, že je možno na žádost rodičů zařadit do školy i mladší děti, které dovrší šestého roku v době mezi 1. zářím a 31. prosincem téhož kalendářního roku. K žádosti musí být přiloženo potvrzení o odborném psychologickém vyšetření dítěte. Pro děti, které měly v minulém roce odklad školní docházky je zápis povinný.

Při zápisu dochází k prvnímu kontaktu dítěte a taky rodiny se školou. Pro dítě je to významný okamžik a na základě něho si začíná utvářet vztah ke škole.

Zápis provádí učitelé 1. ročníků. Jejich cílem je zjistit co nejvíce informací o dítěti a posoudit tak jeho připravenost na školní docházku. Důležitý je rozhovor učitele s rodiči, při kterém učitel získá informace podstatné pro diagnostiku. Během celého zápisu si učitel dělá poznámky o tom, jak dítě reaguje, řeší úkoly, komunikuje a spolupracuje do připraveného archu. Některé školy vytvářejí dotazníky, které jsou určeny přímo rodičům. Obsahem dotazníku jsou otázky, které se týkají zdraví dítěte, údajů o rodině, prostředí, ve kterém dítě žije. Dalšími významnými zdroji informací jsou učitelé z mateřské školy, kterou dítě navštěvovalo a dětský lékař.

A jaké jsou funkce zápisu? Spáčilová (2009, s. 68) považuje za základní funkce funkci diagnostickou a motivační.

Při diagnostické funkci je hlavním cílem získat maximální informace o dítěti a na základě nich posoudit připravenost či nepřipravenost ke vstupu do školy. Motivační funkce je důležitá především pro dítě.

V současné době není pro zápis vymezena jednotná metodika. Každá škola proto používá svůj zápis. Sama si také volí jakou formou a způsobem ho realizuje. Obsahová stránka je ale pro všechny školy jednotná. Pedagogové musí jasně vědět, které jevy je důležité hodnotit a sledovat, aby zápis splňoval dané funkce.

Beníšková (2007, s. 15–16) uvádí, co učitel sleduje při zápisu.

- Zda dítě řekne své jméno, adresu, věk.
- Zda umí poznat barvy předmětů, které jsou na obrázku.
- Zda pojmenuje základní geometrické tvary, jako jsou čtverec, obdélník, kruh, trojúhelník.
- Zda dítě pozná nějaká písmena.
- Úroveň řeči během celého rozhovoru. Zjišťuje, zda umí dítě říct básničku, zazpívat písničku.
- Početní představy - zda dítě vyjmenuje početní řadu, zda pozná, na které hromádce je více předmětů a jestli je dokáže spočítat. Jedná se o počítání do 10.
- Zda se dítě orientuje v prostoru a čase. Zda dokáže určit, co je „nahore – dole“, „vepředu – vzadu“, „včera – dnes – zítra“.
- Úroveň kresby. Všimá si, jak dítě drží tužku, jestli ji drží v pravé nebo levé ruce, sleduje, jestli dítě umí napodobit tvary a nakreslit člověka.
- Lateralitu - která ruka dítěte je dominantní.
- Chování dítěte při zápisu. Jestli je, či není stydlivé, nejisté, jak pracuje pod cizím vedením.

Jelikož si organizaci a způsob zápisu volí každá škola sama, zápisy jsou na základních školách různorodé. V současné době se můžeme setkat se dvěma způsoby zápisu. Prvním je tradiční způsob a druhým způsob netradiční.

S tradičním způsobem se setkáváme v mnohých základních školách. Probíhá ve třídě, preferuje se zde rozhovor mezi učitelem a dítětem, často bývá doplněn orientačním testem

a dalšími úkoly, které dítě plní. Učitelé sledují, jak dítě komunikuje, zda se dokáže soustředit na úkoly, jakou má úroveň rozumových schopností, jak plní kresebný úkol a drží tužku.

Druhým způsobem, jak již bylo zmíněno, je netradiční zápis. Realizuje se formou stanovišť, které mohou být rozmístěny po budově školy, ve školním parku, nebo na hřišti. Aby byly děti co nejvíce motivovány, změní se školní prostředí v pohádkový svět. Děti společně s rodiči nebo žáky vyšších ročníků prochází tímto světem, zastavují se na stanovištích, na kterých jsou učitelé převlečení za různé bytosti a plní u nich úkoly, které zjišťují jejich připravenost na školu. Tento způsob zápisu je náročnější na přípravu a organizaci.

Další o čem si škola sama rozhoduje je, zda budou rodiče u zápisu. Řada škol umožní rodičům, aby při zápisu pozorovali své dítě, nebo aby byli také aktivní. To se jedná v případě netradičního zápisu. Některé školy ale kladou důraz, aby dítě zůstalo bez rodičů. Učitelé tak mohou lépe posoudit, jak je dítě samostatné a sociálně zralé.

Během celého zápisu je důležité vytvořit příjemnou atmosféru, aby mělo dítě pocit jistoty a bezpečí v prostředí školy. Tato pro dítě velmi významná událost může značně ovlivnit jeho postoj ke školnímu vzdělávání. Dítě, které si od zápisu ponese samé příjemné zážitky, se bude těšit na svůj první den, kdy se z něho stane opravdový školák.

2.5 Školní zralost

V jedné z předcházejících kapitol jsme se seznámili s pojmem školní připravenost, která je, jak uvádí odborná literatura, předpokladem pro školní zralost. Jak již bylo zmíněno, školní připravenost se zabývá vlivy vnitřními i vnějšími. Jejím cílem je připravit dítě na roli školáka a pěstovat u něj hodnoty, návyky a kladný vztah ke škole. Co se týče školní zralosti, jak uvádí Spáčilová (2009, s. 63), ta vyjadřuje vnitřní předpoklady. Především se jedná o psychické, které jsou podmíněné biologickým zráním struktur a funkcí i zdravotním stavem dítěte.

Dittrich (1992, s. 19) rozumí školní zralostí *„takovou fyzickou a psychickou připravenost dítěte pro školu, která mu umožňuje optimální zapojení do vyučovacího procesu bez nebezpečí ohrožení fyzického a duševního zdraví při školní zátěži. Je výsledkem*

biologického procesu zrání nervového systému a celé dosavadní zkušenosti dítěte“.
(Spáčilová, 2009, s. 63)

V oblastní školské legislativě je termín školní zralost, jak uvádí Kropáčková (2008, s. 14), chápán jako hlavní podmínka pro zahájení povinné školní docházky, jakmile dítě dosáhne šestého roku věku. Dítě má být v tomto věku tělesně i duševně vyspělé.

O školní zralosti můžeme mluvit jako o schopnostech a dovednostech, se kterými dítě zahájí svoji školní docházku a díky nimž bude odolávat školní zátěži. Ve školním prostředí jsou na dítě kladeny vysoké požadavky. Dítě musí dodržovat správné chování, změnit denní režim, vyměnit hlavní činnost, kterou byla doposud hra za učení, adaptovat se na nové prostředí, ve kterém se nachází bez rodičů a také přijmout roli školáka. Školák je veden k systematické práci a kontrolován autoritou. Jeho práce je srovnávána a hodnocena s ostatními spolužáky. Můžeme tedy jasně potvrdit, že s nástupem do školy se mění celý způsob života dítěte. Pro většinu dětí je toto období náročné a zatěžující. Proto je nepostradatelné, aby organismus dítěte měl jen ty nejlepší předpoklady se se zátěží vyrovnat. Jakékoliv obtíže, které nastanou na samém počátku školní docházky, mohou negativně ovlivnit přístup a vztah dítěte ke školní práci.

Učitelé se často setkávají s problematikou školní zralosti a také nezralosti. Jak už bylo zmíněno, nástup do školy je pro dítě velmi zatěžující a proto se u řady dětí na počátku školní docházky objevují znaky nepřizpůsobení a to také v případě, že jsou na školu připravené. Mezi dětmi se objevují i ty, které nemají předpoklady k tomu, aby se z nich stali školáci. Pokud tyto děti nastoupí do školy, může se to později negativně odrazit na jejich psychickém vývoji. Důležité je proto v pravou chvíli posoudit, zda dítě, které má nastoupit do školy, má všechny předpoklady, které mu umožní úspěšné zvládnání školních povinností.

2.5.1 Posuzování školní zralosti

Při posuzování školní zralosti jsou vymezeny oblasti – biologická zralost, duševní neboli rozumová zralost, emoční a sociální zralost.

Biologická zralost

Zdravotní stav a tělesnou zralost dítěte posoudí lékař během zdravotních prohlídek. Rodiče a učitelé mateřských škol se mohou také vyjádřit a doplnit informace, které se týkají zdraví dítěte. Časté jsou rozdíly mezi chlapci a děvčaty. Děvčata bývají vyspělejší.

V této oblasti se posuzuje:

- Věk dítěte - dítě, které v daném roce do 31. srpna dosáhne 6 let, musí jít k zápisu. *„Do školy mohou být na žádost rodičů zařazeny i děti, které dovrší 6. rok v době od 1. září do 31. prosince příslušného roku. Tyto děti však musí projít odborným psychologickým vyšetřením“.* (Čížková, 2005, s. 85)
- Výška a hmotnost – výška se pohybuje okolo 120 cm a váha kolem 20 kg, tyto parametry nejsou rozhodující pro přijetí, ale mohou ovlivnit školní práci. Jelikož děti, které jsou menší a slabší, jsou často nemocné a rychleji se unaví oproti dětem, které jsou vyspělejší.
- První strukturální přeměna – by měla být dokončena před začátkem školní docházky, jelikož při ní dochází k nesouladu v oblasti tělesné a duševní. U dítěte se často střídá únava a aktivita, je méně odolné vůči zátěži, je více labilní. Co se týče postavy dítěte, začínají se objevovat velké změny. Dítě roste do výšky, hrudník se odlišuje od břicha, zpevňuje se zádové svalstvo, protahují se končetiny a dochází k osifikaci ruky. Začíná růst trvalý chrup. V tomto období můžeme využít tzv. filipínskou míru – dítě musí dosáhnout rukou přes hlavu na ucho, které je na opačné straně. Pokud ji dítě splňuje, znamená to, že byla 1. přeměna dokončena.
- Pohybová koordinace a rozvoj hrubé motoriky – u dítěte dochází ke zklidnění, radosti z pohybu, pohyby jsou efektivní a přesné.
- Úroveň jemné motoriky – jde o správnou koordinaci zraku a oka, úroveň jemné motoriky má velký význam při nácvičku psaní.
- Typ laterality – před vstupem do školy je důležité u dítěte zjistit typ laterality. Na základě toho určíme, zda se bude dítě učit psát pravou nebo levou rukou.
- Zralost centrální nervové soustavy - aby učení dítěte bylo úspěšné, je důležitá její zralost, která souvisí s fungováním psychických procesů a funkcí. Velmi podstatné je, aby učení nastupovalo ve správnou dobu. Předčasné učení je pro dítě obtížnější, zdlouhavější, naopak ale pokud promeškáme vhodný čas, pokroky jsou nižší a také se mohou začít objevovat špatné návyky.
- Zdravotní stav – každá nemoc nebo oslabení ovlivní výkony ve škole.

Duševní zralost

Tato oblast je značně ovlivněna průběhem vývoje dítěte, rodinným prostředím, výchovou a také vrozenými dispozicemi. Velmi pozitivní vliv má mateřská škola, ve které dítě získává návyky, řadu nových informací, osvojuje si nové pojmy, činnosti, dovednosti.

Zde Kropáčková (2008, s. 13) posuzuje:

- Přejít od globálního k diferencovanému vnímání – dítě snadněji vnímá detaily, při práci s obrázkem dokáže rozlišit počet, tvar a směr. Tento jev je velmi významný pro rozlišování písmen jako jsou b, d, m, n, p, q.
- Rozvoj analyticko-syntetické činnosti – dítě vnímá celek a dokáže z něj vyčlenit části, nakonec celek opět složí. Příkladem může být, že dítě sluchově rozliší hlásku na začátku, později i na konci slova a od ní utvoří slovo další.
- Konkrétní myšlenkové operace při manipulaci s materiálem – určuje pořadí, množství, co je příčinnou, následkem.
- Zvyšování kapacity paměti, trvalejší a záměrná paměť – dítě si zapamatuje a znovu vybaví báseň, píseň. Postupně začíná chápat skutečnost realisticky a začíná myslet logicky. Důležitá je pro něj spojitost s konkrétními činnostmi a předměty.
- Odpoutání od egocentrismu – dítě neposuzuje situaci pouze podle sebe a nevztahuje všechny okolnosti na svoji osobu. Oproti předškolákovi školák ví, že pokud si zakryje oči, on sám nevidí, ale je viděno ostatními.
- Odpoutání od magičnosti (při myšlení si vypomáhat fantazií), prezentismu (všechny okolnosti vázat pouze na přítomnost), fenomenismu (zafixovat si podobu světa a věřit, že je takový, jak vypadá).
- Pozornost – je ovládána vůlí (krátkodobá). Dítě, které nastoupí do školy, musí být ve vyučování soustředěné, musí vnímat. Důležitá je úmyslná pozornost, z počátku ji žák udrží asi 10 minut, s postupným zrání nervové soustavy se doba prodlužuje.
- Řeč – dítě zralé mluví gramaticky správně, bez závažných poruch výslovnosti, slovní zásoba je bohatá, vyjadřuje se ve větách a jednodušších souvětích, vypráví, vyřídí vzkaz, sdělí, co potřebuje, domluví se v různých situacích.
- Aktivní a tvořivý přístup ke světu – zralé dítě vyhledává nové činnosti, je aktivnější, chce získat nové dovednosti, vědomosti.
- Rozlišení povinnosti a hry – při činnosti je vytrvalejší, cílevědomější.

- Vyspělá grafomotorika – zralé dítě má správný úchop tužky, při kresbě zobrazuje detaily, dokáže napodobit různé tvary (písmena, číslice), kreslí figurální kresby.

Emoční zralost

„*Emoční zralostí rozumíme věku přiměřenou kontrolu citů a impulzů*“. (Werdlichová, Heřmanová, 2008, s. 44)

Aby se dítě lépe adaptovalo na nové prostředí, mělo by být před samotným vstupem do školy do určité míry emocionálně nezávislé a schopno socializace.

Podle Werdlichové, Heřmanové (2008, s. 44) emoční zralost zahrnuje:

- Schopnost sebeřízení – umí kontrolovat svoje potřeby, nápady a okamžité impulsy, je schopno odložit svoje momentální přání.
- Určitá úroveň emocionální stability a nezávislosti – předpokládá se, že dítě bude odolné k frustracím a dokáže přijmout neúspěch. Velký vliv na výkonnost dítěte má strach, napětí, obavy a tréma.
- Schopnost přijmout daný program, nezávisle na svých přáních a požadavcích – dítě se dokáže na určitou dobu vzdát svých potřeb, aby mohlo se svými vrstevníky provádět úkol a společně dojít k cíli.

Dítě, které je zralé pro školu, se dokáže odloučit od rodiny. Nepotřebuje oporu při činnostech, neobjevuje se u něj stesk, plačtivost, je samostatné. Na základě těchto znaků můžeme říct, že s emoční zralostí velmi souvisí zralost sociální.

Sociální zralost

Jakmile dítě nastoupí do školy, přijímá novou roli školáka. Dítě musí být připraveno plnit tuto roli. Nevolí si ji ovšem sám, ale automaticky ji získává při dosažení věku a odpovídající vývojové úrovni. Obecně ji můžeme chápat jako potvrzení normality dítěte.

Podle Werdlichové, Heřmanové (2008, s. 44-45) sociální zralost zahrnuje schopnosti:

- Rozlišovat různé role a diferencovat chování, které je s nimi spojeno – dítě by mělo vědět, jak se správně chovat k učiteli a také se tak skutečně chovat.

- Respektovat normy chování a hodnotový systém – je potřeba, aby dítě znalo pravidla a chovalo se podle nich. Hodnoty i normy chování získává dítě v rodině, proto se mohou odlišovat od očekávaného standardu.
- Podřídit se autoritě, ochota spolupracovat.
- Začlenit se do skupiny vrstevníků – mělo by být schopno pracovat ve skupině vrstevníků a brát na ně ohledy.

2.5.2 Diagnostika školní zralosti

Velmi častou otázkou je, zda je dítě připravené plnit školní požadavky. Děti jsou často srovnávány mezi sebou. Důležité si je ale uvědomit, že každé dítě je jiné. Aktivitty, jednání i chování dětí se značně liší. Některé děti vynikají v tvořivých činnostech, jiné v pohybových, některé jsou více samostatnější, jiné méně, některé vyhledávají komunikaci, umí spoustu básniček, písniček, říkadel a nestydí se vystupovat před ostatními a jiné jsou spíše uzavřenější, stydlivější. Všechny již zmíněné schopnosti, dovednosti i vlastnosti ovlivňují, jak osobnost dítěte, tak i budoucí roli školáka. Zda je ale dítě dostatečně připravené na vstup do školy a na všechny požadavky, které školní práce vyžaduje, nám umožní zjistit právě diagnostika školní zralosti. Diagnostika nám také pomůže objevit případné vady, obtíže, problémy, nedostatky, na které je potřeba se zaměřit, abychom je mohli včas ovlivnit či odstranit.

Kdo se podílí na diagnostice školní zralosti? V praxi jsou to pediatři, učitelky mateřských škol a učitelky prvních tříd u zápisu. Pokud se během diagnostiky u dítěte projeví jakékoliv pochybnosti, které by mohly ovlivnit nástup do školy, podstoupí dítě komplexní vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně.

Jak již bylo zmíněno, pediatr patří k subjektům, které se podílí na diagnostice školní zralosti. Všechny děti jím musí být vyšetřeny. Jedná se o předškolní prohlídku, při které je posouzena školní zralost dítěte. Obsahem prohlídky je měření výšky, tlaku, váhy, zkouška zraku, sluchu, výslovnosti a prohlídka některých orgánů.

Dalším subjektem je učitelka mateřské školy, v případě, že dítě zařízení navštěvuje. Diagnostika v mateřské škole není povinná, ale pokud je provedena, je velmi významná, jelikož právě učitelka v mateřské škole může sledovat vývoj dítěte.

Nejběžnější diagnostikou, kterou dítě před vstupem do prvního ročníku prochází je u zápisu.

Jak docílíme toho, aby diagnostika splňovala svoji funkci? Důležité je, aby bylo před samotnou diagnostikou stanoveno, co bude jejím obsahem, tedy které faktory vývoje budou hodnoceny. I když je každé dítě originál, je důležité, aby mělo určité vlastnosti, schopnosti, dovednosti a také znalosti, které mu umožní od samého počátku školní docházky plnit požadavky, které vyžaduje školní práce.

Jak již bylo zmíněno, děti, u kterých se projeví jakékoliv problémy, procházejí odborným a psychologickým vyšetřením v pedagogicko-psychologických poradnách. V poradnách se pro diagnostiku školní zralosti využívají různé metody, techniky, především ale psychologické testy. V testech jsou pro dítě připraveny různé druhy úkolů, které plní a na základě výsledků dochází k posouzení školní zralosti. Velmi rozšířeným testem je Jiráskem modifikovaný Kernův test školní zralosti.

Test je časově méně náročný, skládá ze tří úkolů a jeho význam je spíše orientační, nemůžeme z něj vyjádřit, co je příčinou školní nezralosti. V testu chybí posouzení verbálního projevu, a proto Jirásek později k testu přidal test verbálního myšlení, který se skládá z otázek vyžadujících rozumové operace.

Wedlichová, Heřmanová (2008, s. 49) popisují úkoly testu:

- 1. úkol – kresba mužské postavy – jde o zjištění vztahu mezi výtvarným projevem a rozumovou úrovní dítěte.
- 2. úkol – napodobení psaného písma, věty, která se skládá ze tří krátkých slov nebo slabik, které nemají žádný smysl.
- 3. úkol – obkreslení skupiny teček.

Úkoly, které jsou součástí testu, mohou ukázat (orientačně) mentální úroveň dítěte, tvarovou představivost a abstrakci. Dále z nich lze zjistit, jak dítě vnímá detaily a jak je schopno nakreslit postavu. Ukážou také úroveň jemné motoriky, vizuomotorické koordinace, paměti, laterality. Odhalí schopnosti záměrné koncentrace pozornosti, analýzy, syntézy, rozlišovací schopnosti. Ukážou, jakou má dítě vytrvalost a jaké vynaloží úsilí při plnění úkolu.

Wedlichová, Heřmanová (2008, s. 53) uvádí, že při odborném posouzení školní zralosti (přípravenosti na vstup do školy) je důležité vždy vycházet ze všech předpokladů pro vstup do školy a přizpůsobit tomu správnou volbu metod. Kernův-Jiráskův test může být tedy

prvním sítím. Konečné rozhodnutí by mělo být až na základě podrobného psychologického vyšetření celé mentální výbavy dítěte. Můžeme tedy říci, že pouze orientační testy nestačí.

2.5.3 Dítě zralé pro školu

Spáčilová (2009, s. 66 – 67) uvádí Rýdlovo (1993, s. 18 – 19) vymezení požadavků, jak by se mělo dítě zralé pro školu projevovat.

Tělesná stránka – dítě dosahuje výšky okolo 120 cm a váhy cca 20kg.

Pohybová stránka – dítě zvládá jednoduché cviky, při kterých využívá koordinované pohyby celého těla, jemná motorika a vizuomotorická koordinace je přiměřeně rozvinutá, dítě proto zvládá kresby lidské postavy, je schopno opsat některé tvary a písmena.

Rozumová stránka – dítě souvisle převypráví pohádku a popíše předložený obrázek, dokáže se vyjadřovat bez logopedických vad, využívá zrakového a sluchového vnímání, všímá si podstatných znaků, barev, vztahů mezi jevy a dokáže napodobit předlohu, je schopno záměrné soustředěné pozornosti, užívá a chápe symboly, je schopno logického zapamatování a také začínají počátky logického myšlení, je rozvinuta mechanická paměť, která mu umožní zapamatování a znovu vybavení písniček, básniček, říkadel, matematické představy a prostorové orientace, umožní dítěti představit si množství do 5, chápe pojmy jako menší, větší, stejný, první, druhý, zná základní geometrické tvary, rozlišuje co je nahoře, dole, před, za, orientuje se v čase, jako například dnes, zítra, včera, lateralita je vyhraněna.

Sociální a citová stránka – dítě vyhledává vrstevníky, je schopno spolupráce s dětmi i dospělými, podřídí se zájmům autority i skupiny, má určitou úroveň výkonové a poznávací motivace, díky které má kladný vztah ke školní práci, je citově stabilnější, reakce jsou méně impulzivní a dokáže tlumit svoje potřeby.

2.6 Školní nezralost

Jak již bylo zmíněno, u dítěte předškolního věku může být diagnostikována školní nezralost.

„Za nezralé označíme děti trpící dílčím oslabením ve vývoji některých psychických funkcí a schopností, přičemž jejich celková rozumová úroveň odpovídá širší normě, tj. není nižší než lehký podprůměr“. (Wedlichová, Heřmanová, 2008, s. 47)

Wedlichová, Heřmanová (2008, s. 47) charakterizují **projevy školní nezralosti** u dítěte:

- **Tělesná nezralost** – dítě je neklidné nebo naopak utlumené, souvisí to s emocionálním a biologickým zráním. Některé děti jsou také velmi impulzivní, pomalé a neobratné.
- **Kognitivní nezralost** – myšlení dítěte je prelogické a egocentrické, ovládáno vlastními dojmy a momentální situací. Myšlení dítěte není pružné, přesné a nerespektuje logické zákony. Řeč dítěte je špatná. Straní se kolektivu, nechce mluvit, komunikace je pro něj stresující.
- **Emoční nezralost** – dítě je přecitlivělé, bázlivé až plačtivé nebo také výbušné, prudké.
- **Sociální nezralost** – dítě nechápe svoji novou roli školáka, nerespektuje autoritu učitele, nekomunikuje, neumí navazovat kontakty.

Machová (2008, s. 213) uvádí, že **příčiny školní nezralosti** se mohou vyskytovat v tělesném, citovém, duševním a také sociálním vývoji a vzájemně se kombinují. Jako hlavní příčiny uvádí:

- 1) nedostatky v somatickém vývoji a zdravotním stavu,
- 2) poškození centrální nervové soustavy již v raném období,
- 3) podprůměrné rozumové schopnosti až mentální retardace,
- 4) neurotický povahový vývoj dítěte,
- 5) nedostatečné výchovné prostředí a působení,
- 6) biologické oslabení, které může být zapříčiněno předčasným narozením.

Vždy je velmi důležité zjistit, proč dítě nesplňuje předpoklady pro vstup do školy a na základě toho navrhnout řešení. V případě, že se u dítěte projeví zpomalený vývoj, je vhodný odklad školní docházky. U dítěte, které pochází z málo podnětného prostředí a chybí mu správná výchova, je důležité docílit toho, aby byl odklad školní docházky doplněn návštěvou mateřské školy. Jedná se například o romské rodiny. Mezi dětmi jsou i takové,

kteře nikdy nedosáhnou takových vývojových předpokladů, aby mohly nastoupit do základní školy. Pro tyto děti jsou připraveny školy speciální.

2.7 Odklad školní docházky

V dnešní době se stále více setkáváme s tím, že děti nastupují do školy o rok později, mají tzv. odklad. Školní docházka může být odložena o rok, v mimořádných případech o dva. Školský zákon uvádí, že odklad povinné školní docházky je možný v případě, že dítě „... *není po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé*“. (Beníšková, 2007, s. 24)

Postoj rodiny k odkladu školní docházky se velmi změnil. Dříve rodiče odmítali odklad a odborníkům dalo velkou práci přesvědčit je, že je to nejlepší rozhodnutí, které mohou udělat. Dnes je tomu naopak. Rodiče si přejí, aby jejich dítě do školy nastoupilo s ročním zpožděním, i když je dítě šikovné, zralé pro školu. Chtějí mu tím prodloužit dětství.

Odklad je ale v současné době brán jako opatření pro děti, které jsou nezralé, nepřipravené zvládnout školní požadavky. Dítěti, které je zralé, odklad neprospěje, ale může mu naopak uškodit. Nastává zde riziko, že bude promeškána optimální doba pro začátek školní docházky. Z těchto důvodů o odkladu školní docházky nerozhodují pouze rodiče, ale jak uvádí Beníšková (2007, s. 25) uděluje ho ředitel školy na základě doporučení školského poradenského zařízení a odborného lékaře. Škola odklad schvální, pokud obě doporučení souhlasí s odkladem a pokud rodiče podepíší žádost pro odklad svého potomka.

V případě odložení školní docházky je velmi vhodné využít tento čas k překonání nerovnoměrností a nedostatků, které byly u dítěte zjištěny. Dítěti jsou doporučeny různé formy nápravy, jako například logopedická náprava řeči, rozvíjení motoriky, percepce, pozornosti. Vhodná je systematická péče, která je zaměřena na přípravu dítěte na školu. Děti mohou také navštěvovat **přípravné třídy**, které se začínají objevovat na některých základních školách. Jsou určeny pro děti předškoláky a také pro děti s odkladem školní docházky. Jejich hlavním cílem je připravit děti na úspěšný start ve škole. Děti si zde zvykají na režim školy, adaptují se na školu, procvičují si znalosti, dovednosti, které využijí při školní práci.

Dodatečný odklad školní docházky

K tomuto odkladu dochází v případě, že dítě nastoupí do 1. třídy, ale nezvládá požadavky, které jsou na něho kladeny. Dodatečný odklad musí být do pololetí školního roku s tím, že dítě nastoupí do školy v září příštího školního roku. Dítě se tedy ze školy vrátí zpět do školky nebo přípravné třídy. Pokud nastane situace, že dítě přestane zvládat školu až po pololetí, musí ve škole zůstat a příští rok 1. ročník opakovat.

Dodatečný odklad velmi negativně ovlivní osobnost dítěte. Dítě prožívá velké zklamání, má pocit selhání, sníží se jeho sebevědomí. Dodatečný odklad je tedy krajním řešením. Pokud se ale u dítěte objeví známky nezralosti, nepřizpůsobení na školu, je vhodnější využít dodatečného odkladu, než aby muselo dítě v prvním ročníku zůstat a stejně ho znovu opakovat.

2.8 Nepřizpůsobení se a selhání na počátku školní docházky

Od samého nástupu do školy jsou na prvňáčky kladeny vysoké nároky. Tyto nároky jsou pro všechny děti stejné. Učitelé začínají s výukou poměrně rychle a jejich ohledy na prostředí, schopnosti a vlastnosti dítěte jsou malé. Z těchto důvodů se u dětí mohou objevovat znaky nepřizpůsobení, které mohou značně ovlivnit jeho výkony a postoj ke škole.

Většina dětí před samým nástupem do školy dosáhne správné vývojové úrovně, díky které zvládne všechny školní požadavky. U dětí, u kterých tomu tak není, může v 1. třídě dojít k **selhání**, které je zapříčiněno nepřipraveností a nezralostí v některých oblastech.

Wedlichová, Heřmanová (2008, s. 45-46) uvádějí oblasti, ve kterých se nezralost a nepřipravenost může objevovat.

- Dítě **není dostatečně zralé, aby sneslo zátěž pracovat**. Nedokáže pracovat intenzivně a dlouhou dobu, brzo se unaví a nedokáže se soustředit. Všechno je zapříčiněno nezralostí nervového systému. Dítě má problém učit se něco nového a díky tomu je také hůře hodnoceno. Souvisí s tím i špatná adaptace dítěte na školní režim, jelikož je režim pro dítě zatěžující a vyčerpávající.
- Dítě **nemá rozvinuté předpoklady k počáteční výuce**. Opožděné zrání, nedostatek zkušeností se projeví ve vnímání dítěte. Nezralé dítě nevnímá celek jako

soubor částí, ale jako globální vjem a obvykle se spíše soustředí na nápadný detail. Díky percepčním nedostatkům má dítě problémy při čtení a psaní.

- Dítě **není schopno uvažovat konkrétním logickým způsobem**, je ovlivněno tím, co je pro něj aktuální. Nechápe, že někdo jiný může chápat realitu jinak než ono samo. Hodnotí skutečnost podle znaků, které jsou na první pohled nápadné. Jeho uvažování je ovlivněno emocionálně a přehlíží všechno, co odporuje jeho přání. Obsah výuky ve škole bude chápat stejným způsobem a nepřesnosti pro něho nebudou významné.
- Dítě **nemá dostatek verbálních předpokladů pro výuku** a také pro **adaptaci** na školu. Dítě, které neporozumí sdělení učitele, nedokáže se vyjádřit, komunikovat, nemůže zvládnout školní požadavky. Řeč je hlavním prostředkem při výuce, umožňuje vysvětlit nové učivo, zobecňovat pravidla, učit nové pojmy. Řeč i vyučovací jazyk dítěte musí být na dostatečné úrovni. Pokud tomu tak není, dítě nemůže být ve škole úspěšné.
- Dítě **není motivováno k učení**, nechce přijmout roli školáka a učit se. Školní režim je pro něj velmi zatěžující a chybí mu motivační síla. Dítě je emočně nezralé, závislé na rodinném prostředí a špatně odolává frustracím. Nechápe obecně nadřazený motiv povinnosti. U nezralého dítěte chybí motivace ke školní práci, důležité jsou pro něj momentální potřeby, nedokáže odložit aktuální přání, je impulzivní. Takové dítě ve škole vyrušuje, neposlouchá příkazy učitele, nesleduje průběh vyučování, a proto jsou jeho výsledky horší. V některých případech se nejedná pouze o nezralost, ale i o nedostatečnou výchovu. V souvislosti s tím se můžeme setkat také se špatnou úrovní pracovních návyků a sebeobsluhy.
- Dítě se nechce učit, protože **nechápe povinnosti, které se pojí s rolí školáka**. Dítě se nedokáže chovat tak, jak jeho role vyžaduje. Nechápe, že učitel je autorita a spolužáci jsou na stejné úrovni. U dítěte jde o opoždění socializačního vývoje. Ve třídě chce být stále středem pozornosti. Některé dítě je tak závislé na dospělé osobě, že pracuje pouze pod jejím vedením. Nechápe proč jsou jeho výkony hodnoceny a proč je učitel neakceptuje automaticky jako rodiče. Není zvyklé na jiný

způsob chování dospělých a nedokáže přijmout zátěž, kterou přináší osamostatnění. Školák musí přijmout odpovědnost za své chování a odpoutat se od rodičů. Pro dítě, které je nezralé je to požadavek, který je velmi stresující.

Školní podmínky, učitel, atmosféra ve třídě a škole velmi ovlivní adaptaci dítěte na školní prostředí. Škola musí plnit svoji funkci, ale dítě se v ní musí cítit příjemně, nesmí pociťovat stres. Před nástupem dítěte do školy musí být důkladně posouzena jeho připravenost. Může se tak zamezit školním neúspěchům a selhání. Jakmile dítě nastoupí do školního procesu, odstraňují se důsledky neúspěchu velmi špatně. U nezpůsobilého dítěte může být také postupně narušen jeho zdravý vývoj v oblasti psychické a tělesné a může začít docházet ke ztrátě duševní rovnováhy. Jak jsme se již zmínili v předcházející kapitole, neúspěchy dítěte mohou být důsledkem toho, že se může začít rozhodovat o tom, zda by nebylo pro dítě vhodnější školní docházku přerušit a dítě vrátit zpět do mateřské školy nebo 1. ročník opakovat, či nastoupit do speciální třídy, školy. Všechna zmíněná rozhodnutí velmi nepříznivě ovlivní vývoj osobnosti dítěte, a proto je velmi důležité, aby k takovým rozhodnutím docházelo pouze ve výjimečných případech.

3 Význam rodiny při adaptaci na školní prostředí

Od samého narození se dítě setkává s různými lidmi. Někteří z nich ho míjejí, ale řada z nich se ho snaží vychovávat, motivovat a pozitivně ovlivňovat.

Osobnost dítěte ovlivní již od samého narození především rodina, později jsou to učitelé, vychovávatelé a další děti.

Helus (2007, s. 135) uvádí, že v rodině probíhá tzv. **primární socializace**. Dítě získává první kontakty se společností a kulturou. Podle toho jakým způsobem se rodina k dítěti staví, jak s ním jedná, jakou mu dává oporu a jaký je její citový vztah k dítěti, si dítě vytváří základní vzorce sociokulturního chování a myšlení. Na základě nichž rozvíjí vztah k sobě samému, k blízkému i širšímu okolí a také věcem a úkolům.

Po primární socializaci následuje tzv. **sekundární socializace**, v níž hraje velkou roli škola. Zde se promítají všechny pozitivní i negativní efekty rodinné výchovy. Je důležité si uvědomit, že tyto efekty ovlivní osobnost dítěte a také jeho školní připravenost a úspěšnost.

3.1 Dítě a rodina

„Podle Matějčka je rodina taková biosociální skupina, jejíž příslušníci jsou navzájem spojeni svazky manželství, krve nebo adopce, obvykle spolu žijí ve společné domácnosti a uvnitř skupiny spolupracují podle společensky určené, uznávané a zakotvené dělby rolí a podle společensky významného souhrnu úkolů“. (Trpišovská, Vacínová, 2007, s. 57)

„Otec i matka jsou naprosto samozřejmou součástí rodiny jako jedné z významných složek světa dítěte“. (Vágnerová, 1999, s. 128)

Pro dítě je rodina základním životním prostředím, které ho obklopuje a promítá se do něj. Jejím úkolem je dát dítěti správný základ výchovy, rozumět vývoji dítěte, dbát na správnou výživu a také uspokojit základní duševní potřeby dítěte. Dítě by mělo pociťovat lásku, uznání, jistotu a důvěru, mělo by mít možnost provádět různé činnosti, být aktivní, komunikovat s vrstevníky a okolím, poznávat nové prostředí, věci, získávat pocit odpovědnosti a podobně.

Chování a citové projevy, které dítě v rodině získává, jsou pro něj příkladem a nese si je s sebou do svého života. V rodinném prostředí se dítě učí navazovat vztahy, komunikovat, respektovat ostatní členy rodiny. Postupem času získává charakterové vlastnosti.

Během života získává dítě s rodiči řadu zážitků a vzpomínek, díky kterým si společně upevňují rodinné vztahy a vytváří si společnou historii. Pokud dítě žije v lásky plném prostředí, ve kterém se cítí bezpečně a je šťastné, jsou vztahy mezi ním a rodiči velmi silné.

Můžeme také říci, že podle postoje, jaký má dítě k rodičům, se vytváří na počátku školní docházky postoj k učiteli. Stejně je to také s chováním a jednáním dítěte ve škole. Dítě, které je zvyklé dodržovat pravidla chování a daný režim, nebude mít ve škole výchovné problémy.

Důležité je upozornit, že také příliš přísná výchova není vhodná, jelikož může negativně ovlivnit počátky školní docházky a adaptaci dítěte na školu.

3.2 Vnitřní uspořádání rodiny

Rodina je složená z několika členů. Každý z nich má různé postavení a plní v rodinném životě svoji specifickou roli.

Matějček (1989, s. 57-58) charakterizuje členy rodiny:

Matka: Mateřská láska je nezastupitelná a nenahraditelná. Můžeme tvrdit, že matka má k dítěti „nejpřirozenější“ cestu. Během celého těhotenství si vytváří vztah k dítěti, seznamuje se s ním a to velmi intimně, prožívá probouzející se život ve svém těle. Jakmile dítě přijde na svět, uspokojuje jeho základní potřeby a na základě toho se mezi nimi vytváří citové pouto, které přetrvává po celý život. Dítě s matkou tráví nejvíce času, a proto také ona velmi ovlivní celou jeho osobnost. Jejím úkolem je chránit dítě před „neznámým, nepřátelským a cizím světem“ a zajišťovat mu pocit bezpečí.

Otec: Úkoly otce se velmi změnil. Dříve musel především živit rodinu, chránit ji před vnějším nebezpečím. Dnes je otec mnohem více vychovatelem. Usměňuje chování, jednání dítěte. Očekává se od něj odpovědnost, věrnost, spolehlivost, pochopení. Důležité je,

aby uměl řešit konflikty a dokázal jim předcházet, rozuměl dítěti a jeho potřebám, nárokům, právům a postupně připravoval jeho budoucnost.

„Dnešní otec nemá tedy tolik práce s obživou rodiny, ale zato má nepoměrně náročnější úkoly v oblasti psychologické“. (Matějček, 1989, s. 58)

Na oba rodiče jsou kladeny stejné požadavky. Dítě se s rodiči musí cítit v bezpečí, mělo by si být vědomo, že k nim patří, že se na ně může kdykoliv spolehnout. Musí vědět, že i když se rodiče zlobí, okřikují ho, je za tím láskyplný vztah, který chrání rodinu před nebezpečím.

Sourozenci: Dnešní rodiny mají nejčastěji dvě až tři děti, ale můžeme se setkat s rodinami, které mají dítě pouze jedno – jedináčky.

Pokud je v rodině pouze jedno dítě, může to na něho mít jak pozitivní, tak negativní vliv. Jedním z negativních vlivů je přetěžování dítěte ze strany rodičů, jelikož jsou na něho kladeny nepřiměřené nároky. Rodiče nerespektují jeho schopnosti a chtějí, aby jejich jediné dítě vynikalo. Dalším negativním vlivem je nepřiměřený strach a fixování se na dítě. Rodiče dítě přehnaně chrání, sledují jeho zdravotní stav, dodržují zásady hygienické a zdravé výživy. Převážně z těchto důvodů má mnoho jedináčků problémy s adaptací na školní prostředí.

Pokud je v rodině více dětí, jsou mezi ně požadavky rozděleny, úroveň očekávání rodičů je nižší a strach o děti je přiměřený.

Sourozenci jsou si navzájem zdrojem vývojových podnětů. Žijí ve stejných podmínkách a mají stejné vychovatele a příbuzné. Většinou jsou si věkově blízcí a díky tomu mají podobné zájmy, potřeby. Jsou si partnery. Mnohdy se mezi nimi objeví konflikty, které musí řešit. Učí se společně hledat kompromisy, spolupracují, snaží se dohodnout. Vytvářejí si společné názory, postoje. Dítě, které má sourozence, si lépe osvojí sociální dovednosti a později je využije ve vztahu s vrstevníky. Také bývá citlivější k projevům vrstevníků, lépe odhadne jejich momentální pocity, dokáže se s nimi lépe dohodnout. Na počátku školní docházky má oproti jedináčkovi menší problémy s adaptací na školní prostředí.

3.3 Funkce rodiny

Pro zdravý vývoj dítěte a jeho úspěšnou socializaci je důležité, aby rodina plnila sociálně psychologické funkce. Pokud jsou funkce plněny, můžeme mluvit o rodině funkční.

Helus (2007, s. 149 - 151) uvádí deset funkcí, které pokud se sloučí, jsou správným předpokladem pro vytvoření funkční rodiny.

- 1) **Úkolem rodiny je uspokojení základních, primárních potřeb dítěte.** Důraz je kladen na uspokojování biopsychických potřeb, mezi něž patří jídlo, pití, pohyb, pohodlí a také uspokojování potřeb psychických. Důležité je, aby potřeby dítěte byly uspokojeny. Dítě musí být naplněno pocitem bezpečí, lásky, důvěry. Potřebuje pravidelný životní rytmus, přiměřené množství a intenzitu podnětů. Dítě, které se setkává se stále stejnými lidmi, kteří jsou šetrní, trpěliví, využívají individualizovaný přístup a dokážou se vcítit, si snadno vytvoří lásku ke své rodině a přesně ví, kde je jeho domov.
- 2) **Rodina uspokojuje potřebu domova, potřebu mít svou matku, otce a identifikovat se s nimi.** Jedná se o potřebu organické příslušnosti. Dítě plně důvěřuje svým rodičům. Vkládá se do jejich náručí, péče. Důvěra, spolehnutí se na rodiče, je základem pro vytváření životní jistoty. Dítě získává povědomí, že patří do láskyplných a spolehlivých mezilidských vztahů.
- 3) **Rodina umožňuje dítěti prostor pro jeho aktivní projev, seberealizaci, součinnost s druhými.** V rodině si dítě vytváří prožitky „já jsem a jedním“, „umím, zvládnou, dokážu“. Dítě si vytváří vědomí sebe sama. Jedná, činní, je rádo, že něco umí. Díky svému jednání se sblíží se světem, obohacuje život svůj i lidí kolem sebe.
- 4) **Rodina vytváří u dítěte vztah k věcem rodinného vybavení.** Jedná se o zařízení domácnosti, nástroje, předměty, přístroje. Vede dítě k tomu, aby si vážilo věcí, chápalo jejich hodnoty, používalo věci podle pravidel, chránilo je, udržovalo pořádek. V rodině má dítě možnost pozorovat, jak s předměty a věcmi jednají jiní členové, jaký k nim mají vztah, jak se o ně starají a podobně. Díky tomu si dítě vytváří vztah k předmětnému a hmotnému světu. Postupně rozlišuje svoje osobní věci od společných. Učí se zacházet se svými věcmi, chránit je, půjčovat.
- 5) **Rodina určuje prvopočáteční prožitek sebe sama jako dívky/chlapce.** Důležitý je zde vzor matky, otce, babičky, dědečka i sourozence.

- 6) **Rodina je pro dítě příkladem a vzorem.** Skrz lásku k rodičům, vcítění se do nich v řadě situací, napodobování jejich jednání se dítě učí vidět v druhých lidech osobnosti a také touží být osobností.
- 7) **Rodina zakládá, upevňuje a rozvíjí u dítěte vědomí povinnosti, úcty, ohleduplnosti a zodpovědnosti jako něčeho samozřejmého, co je důležité pro život.** Zapojuje dítě přirozeně do různých společných činností (pracovních, herních, zájmových, rekreačních).
- 8) **Rodina dává dítěti možnost vejít do mezigeneračních vztahů. Pochopit chápání lidí různého věku, postavení, založení.** Myslíme tím, že dítě je včleněno do vztahu s prarodiči, sourozenci, tetami, strýci a ne pouze do vztahů s rodiči.
- 9) **Prostřednictvím otce, matky, prarodičů, starších sourozenců, dalších příbuzných a přátel se u dítěte vytváří představa o společnosti, světě a okolí.** Dítě si ujasňuje, jaké jsou občanské povinnosti, profese. Učí se čelit problémům a pokušením. Pokud je rodina pro dítě pevným a spolehlivým zázemím, dítě nemá strach vstoupit, nahlížet do složitého světa, přijímat ho anebo ho kriticky odmítnout.
- 10) **Pro děti i dospělé je rodina prostředím, kde se mohou svěřit, požádat o radu, pomoc, vyslechnutí.** Tato funkce je velmi významná při vstupu dítěte do školy, v době nezdarů, neúspěchu a krizí, je hlavním zdrojem životní rovnováhy. Všechny obavy, starosti a nejistoty se překonávají v chápajícím zázemí rodiny mnohem lépe.

3.4 Kategorizace rodin z hlediska jejich funkčnosti

Ve výše uvedené kapitole jsme se seznámili s funkcemi, které by měla rodina plnit.

Když se ale nad zmíněnými funkcemi pozastavíme, musí nám být jasné, že v každodenní realitě je jejich plnění nemožné. Každá rodina se potýká s řadou problémů, kterým musí každodenně čelit. Některé rodiny řeší problémy dočasně, ale existují také rodiny, jejichž problémy jsou trvalé a zanechávají velký vliv na jejich dětech.

Helus (2007, s. 152 – 153) vyčleňuje pět kategorií rodin podle jejich funkčnosti vzhledem k dítěti.

- 1) **Rodiny stabilizovaně funkční.** Jedná se o rodiny, které zajišťují správné socializační podmínky pro dítě a to ve všech deseti oblastech předcházející kapitoly.

- 2) **Funkční rodina s přechodnými a různě vážnými problémy.** Těchto rodin je většina. Problémy, které se v rodině naskytnout se vždy vyřeší. V převážné většině je na nich pozitivní to, že posilují a upevňují rodinné vztahy. Členové rodiny si uvědomují krizi a vynaloží veškeré své úsilí k nápravě. Pro všechny členy je hodnota rodiny velmi důležitá a dokážou si své problémy řešit sami. Jedná se o problémy v důsledku finanční nouze, netaktní zasahování prarodičů do života rodiny, manželská krize, problémy s chováním dítěte. Problémy jsou sice náročné, ale nejsou traumatizující, jejich řešení zoceluje jejich aktéry pro budoucí život.
- 3) **Rodiny problémové.** Tyto rodiny se snaží čelit krizi a rozpadu, jejich cílem je dát věci do pořádku. V momentě, kdy jim síly přestávají stačit, hledají pomoc. Ta je ovšem účinná pouze dočasně. Velmi častou variantou je nakonec rozchod a hledání nejvhodnějšího řešení, aby děti trpěly co nejméně.
- 4) **Dysfunkční rodiny.** Jedná se o vážné a dlouhodobé narušení některých z funkcí rodiny. Děti jsou ohroženy. Zde je důležitý zásah vnějších institucí. Velkým problémem rodin ovšem je, že se nedokáží řídit radami institucí a nechápou opatření. Jako příklad můžeme uvést rodiny zatížené alkoholizmem, rodiny s podprůměrným příjmem, které se tísní v malém bytě a nechtějí hledat řešení k zlepšení jejich situace, rodiny, které procházejí velkými krizemi, jejichž důsledky přetrvávají a jsou nezapomenutelné. Pokud nakonec dojde k rozchodu rodičů, zanechá to na dítěti traumatické a dlouhodobé následky.
- 5) **Rodiny afunkční.** V takových rodinách je život dítěte ohrožen, jelikož ztratily svou funkci. Objevují se v nich patologické projevy, nezáměr o dítě přerůstá v nevraživý, nenávislný postoj. Důležité tedy je zajistit péči o děti v jiném prostředí, mimo rodinu. V těchto případech rozhoduje soud o zbavení rodičů rodičovských práv a poté je dítě umístěno v dětském domově nebo v zařízeních náhradní rodinné péče.

3.5 Výchovné styly v rodině

Helus (2007, s. 169) uvádí, jak Baumrindová (1989, 1991) rozlišuje tři typy rodičovských výchovných stylů a zkoumá, jak ovlivňují výchovné styly školní úspěšnost a to i v případě různého věku dětí.

- 1) **Autoritářský styl** – hlavní důraz je kladen naulpělost, nepružnost v prosazování požadavků, poslušnost, výchova je založena na příkazech, rozkazech - „mlč a dělej, co ti říkám“ a podobně. Komunikace mezi rodiči a dětmi je velmi malá. Děti jsou často trestány, mnohdy i fyzicky.
- 2) **Povolující styl** – tento styl se vyznačuje velkou volností dítěte. Dítě je pouze minimálně omezováno a trestáno, jsou na něj kladeny velmi nízké požadavky. Ve vztahu k dítěti se předpokládá, že „nakonec přijde k rozumu“, „ať si samostatně rozhodne a z výsledku uvidí, jestli bylo jeho rozhodnutí správné“.
- 3) **O autoritu opřeny styl** – zde jsou jednoznačně stanovené zásady a principy, dítě přesně ví, co je správné a co ne. Tento styl se liší od autoritářského tím, že rodiče s dětmi komunikují, kladou důraz na to, aby dítě rozumělo požadavkům, vědělo k čemu slouží, proč musí platit. Rodiče, kteří při komunikaci uplatňují požadavky, jsou dítěti pomocí, vzorem, autoritou, která je vhodná k následování.

„Braumrindová prokázala, že děti vyrůstající v podmínkách stylu opřeného o autoritu, a to nezávisle na věku (od dětí předškolních až po žáky středních škol), na etnickém původu a statusu, dosahují lepších výsledků v ukazatelích vývoje osobnosti, testech rozumových schopností a výsledcích školní práce než děti ostatních dvou stylů.“
(Helus 2007, s. 169)

3.6 Rozvíjení pozitivního výchovného/socializačního stylu

Hlavním úkolem rodiny je zajistit podmínky, které budou posilovat a rozvíjet vývoj a socializaci dítěte. Rodiče musí brát ohled na možnosti, které má dítě vrozené a za ně musí převzít plnou zodpovědnost. Měli by vést dítě k rozvoji schopností, zájmů, dovedností a postojů. Dítě, které žije v horších socializačních podmínkách a výchovné působení pro něho není dostačující, má pouze malou možnost k rozvinutí svých předpokladů a dochází k tzv. blokování. V případě zlepšení podmínek a výchovného působení by mohly být předpoklady dítěte rozvinuty mnohem více. Mimo rodiče má zde důležitou roli také učitel, jehož chování by mělo být taktní, měl by být dobrým konzultantem a rádcem.

Helus (2007, s. 164) uvádí, že je důležité vědět, co není v souladu s pozitivním výchovným stylem a čeho je třeba se především vyvarovat. Je to zejména:

- **Nešetrné a hrubé reagování na projevy dítěte, traumatizování dítěte, vyvolávání strachu, úzkosti, když se dítě snaží uplatnit vlastní aktivitu a iniciativu.**

Příklad: Rodiče úzkostně reagují na samostatnost dítěte, na jeho aktivity, jelikož mají strach, že se mu něco stane.

- **Nezájem o to, co dítě dělá, jak se projevuje, po čem touží a na čem mu záleží.**

Dítě je rádo, když se někdo zajímá o něho, o jeho výkony, činnosti, které dělá. Projevy zájmu ostatních jsou pro dítě výbornou motivací, díky níž rozvíjí svoji osobnost. Pokud zájem o dítě chybí, snaží se dítě upoutat pozornost jiným způsobem. Mnohdy dochází k negativnímu chování či začne propadat apatii.

- **Nesprávné zásahy do činnosti dítěte.** Dochází k tomu, že se dítě nedokáže se svou vlastní činností ztotožnit. Vztah k činnosti není kladný, ale naopak se začíná stávat negativním. V tomto případě přestává být činnost hnacím motorem k vývoji osobnosti.

- **Nevytížení dítěte.** Hrozí zde nebezpečí, že dítě bude vyhledávat aktivity, které jsou velmi snadné a které nemají rozvíjecí a aktivizující účinky.

- **Přetížené dítě.** Hrozí zde nebezpečí, že dítěte bude více neúspěšné než úspěšné a to z důvodů přetěžování, trvalé únavy, neúměrné námahy.

Pozitivní výchovné styly, které napomáhají k rozvoji osobnosti dítěte, jsou podle Heluse (2007, s. 164-165) založeny na:

- **Zdůraznění významu životních perspektiv pro osobní rozvoj.** Důležitým faktorem je, aby si dítě vytyčovalo vlastní cíle, plánovalo do budoucnosti, bralo zodpovědnost za svůj cíl.
- **Chápání hodnoty mezilidských vztahů.** Dítě by mělo být solidární, mělo by být ochotno pomoci, vynaložit úsilí a se svým okolím realizovat správné věci.
- **Rozvíjení a upevňování zdravého sebevědomí.** Dítě ocení svoje síly, nadchne se pro jejich využití, rozvíjení.
- **Posilování tvořivého myšlení a jednání.** Jedná se o to, aby se dítě nespokojilo se zvykovým plněním úkolů a bezduchou činností.
- **Přesvědčení o povinnostech a zodpovědnosti dítěte vůči rodině.**

3.7 Role rodiny při adaptaci na školu

Jak uvádí Kotulán (1989, s. 36-39), pro školáka je velmi důležitý pravidelný **denní režim**, který mu zabezpečí právě jeho rodina. Rodina by měla správně rozložit čas práce, odpočinku a zábavy dítěte. Zamezí tak jeho přemáhání a umožní mu lépe zvládnout počátky školní docházky.

Pro dítě nastupující do školy je velmi důležitý **dostatek spánku**, který je okolo 11-12 hodin denně. Rodiče by tedy měli ukládat dítě každý den ve stejnou hodinu. Před spaním by měli zamezit tomu, aby dělalo činnosti, které by mohly ovlivnit jeho spánek (pohybové hry, sledování akčních filmů, poslech hlasité hudby, večere před spaním a podobně). Při spánku by měli zajistit klidné prostředí. U dítěte, které se ráno probouzí samo s dobrou náladou a ochotou vstát, lze usoudit, že je dostatečně připraveno zvládnout školní požadavky. Dítě, které není dostatečně vyspané, chodí do školy unavené, slabé, špatně zvládá každodenní školní požadavky.

Pro správný vývoj a správnou adaptaci je také velmi důležité, aby rodina zajistila pro své dítě **každodenní pobyt na čerstvém vzduchu**. Během pobytu venku dochází k psychickému uvolnění, odstranění únavy, otužování. Dítěti je umožněn aktivní pohyb, kterým kompenzuje sezení ve škole.

Pro školáka je také velmi důležitá **pravidelná strava**, která by měla být pětkrát denně. Důležité je její správné složení, aby bylo co nejlépe postaráno o zdraví a odolnost dítěte.

Rodiče by také měli **chránit své dítě před nemocemi a dalšími nákazami**, dbát na dodržování hygienických podmínek. V období chřipek a dalších nákaz by se měli snažit vyhnout větším společenstvím lidí, kde by mohlo být zdraví dítěte ohroženo. Odolnost dítěte může být zvýšena pravidelným otužováním, pobytem venku, zvýšeným příjmem vitamínů a podobně.

Rodiče by měli dbát na to, aby byl dodržen **ranní klid**. Aby nedocházelo před odchodem do školy k rannímu spěchu, jejímž důsledkem je nervozita, strach z pozdního příchodu, odmítání snídaně, úzkost a v některých případech až neurotické příznaky. Čas vstávání by proto měli rodiče volit tak, aby se dítě v klidu připravilo na odchod do školy.

Velmi citlivou stránkou je také **domácí příprava**. Rodiče by měli postupně klást důraz na samostatnou, pravidelnou a soustředěnou práci dítěte, ale také mu umožnit si hrát a prožívat dětství. Hlavní je, aby dítě plnilo úkoly, které mu byly zadány ve škole. Nedoporučuje se, aby dítě domácí úkoly nejprve vypracovalo na zvláštní papír a poté až do

školního sešitu. Stejně tak není vhodné, aby se rodiče s dětmi učili dopředu a ještě si sami volili vlastní metodický postup. Tímto chováním dítěti spíše uškodí, než aby mu pomohli. Při domácí přípravě je důležitá trpělivost, klid, přiměřená náročnost. Dítě potřebuje být pochváleno za svůj výkon a při obtížích povzbuzeno a motivováno. Kárání a tresty nejsou při neúspěchu tím nejlepším řešením.

Velmi významné je **motivovat a vzbuzovat zájem dítěte o školu**. Dítě by mělo mít radost ze svých výsledků a ty by ho měly motivovat k další práci. Práce dítěte by měla být svědomitá, ale neměla by dítě přetěžovat. Rodiče by neměli v začátcích školní docházky zatěžovat děti s velkými pracemi v domácnosti. Měli by dbát na to, aby dítě mělo volnou zábavu, mohlo si hrát a trávit čas venku.

Aby byla domácí příprava co nejefektivnější, musí pro ni rodina **vytvořit správné podmínky**. Nedoporučuje se, aby s učením dítě začalo hned po samém příchodu ze školy. Dítě si potřebuje odpočinout po školním dnu, proto je vhodný po příchodu ze školy pobyt venku nebo jiný druh činnosti. S přípravou na další školní den je vhodné začít okolo 15. hodiny a poté umožnit dítěti opět volnou činnost. Pokud dítěti trvá příprava déle než 20 minut, doporučuje se krátký odpočinek a poté pokračovat. Učení ve večerních hodinách také není žádoucí.

Víkendy, svátky a prázdniny by měli rodiče s dítětem využít k odpočinku, načerpání sil. Školní starosti by měli být dány stranou. Rodiče by měli vzít dítě do přírody, na výlet, procházku a prožít s ním bezstarostné a klidné chvíle volna.

Důležitá je také **spolupráce rodiny a školy**. Rodiče by měli přijít do kontaktu s učitelem, účastnit se rodičovských schůzek, na kterých se dozví, jak o prospěchu svého dítěte, tak o způsobu výuky ve škole.

3.8 Postoj rodiny ke škole

Postoj rodičů ke škole a také ke vzdělání ovlivňuje počátky školní docházky dítěte. Postoje, které si dítě ke škole vytvoří, velmi ovlivní jeho školní práci, motivaci, způsob jakým bude odolávat překážkám i jeho úspěšnost. Důležité je, aby rodiče zabránili tomu, aby mělo dítě pocit, že škola není důležitá, že není důležité se učit a raději se věnovalo pro něj příjemným činnostem. Rodiče by nikdy neměli před dítětem mluvit o škole jako o něčem

nepodstatném, bezvýznamném a dítěti ji ošklivit. Často poznámkou, která může velmi ohrozit vztah dítěte ke škole může být „neuč se, k ničemu ti to nebude“.

3.9 Budování pozitivního postoje ke škole

Dítě, které vnímá školu pozitivně nebo neutrálně, lépe překonává všechny frustrace, překážky a učení mu jde snadněji. Mezi dětmi jsou rozdíly. Některé si nemohou zvyknout na ranní vstávání, jiné na režim školy, který se liší od režimu v mateřské škole. Nový žák musí překonat své síly a učit se, i když zrovna nemá chuť nebo když je pro něj učivo nezajímavé.

Rodiče by měli s dítětem mluvit o tom, co ve škole prožilo, co nového se naučilo. Dítě by mělo vědět, proč se učí a k čemu to v budoucnosti využije. Postupně by rodiče měli dítěti sdělit význam vzdělávání, aby dítě pochopilo, že je důležité a že ovlivní celý jeho budoucí život.

Důležité je, aby nebylo dítě školou strašeno. Věty typu „paní učitelka si tě ve škole srovná“ není vůbec vhodné používat.

4 Význam školy při adaptaci na školní prostředí

Škola je dalším činitelem, který velmi ovlivňuje osobnost dítěte, proto je důležité, aby vztah dítěte ke škole byl kladný.

4.1 Vztah mateřské školy k počátečnímu vzdělávání

Mateřskou školu můžeme chápat jako přechod od nezávislého dětství k pravidelnému vzdělávání. Důležitý je plynulý přechod, který probíhá během celého předškolního období. V tomto období si dítě hraje, také se učí řešit různé úkoly, respektovat pravidla, naslouchat druhým. Důležité je u dítěte podporovat samostatné a tvořivé jednání, komunikaci.

„Každodenní plynulá průběžná socializace a kultivace dítěte v běžných situacích je nejlepší příprava na školu“. (Kolláriková, Pupala, 2012, s. 134)

Jak uvádí Kolláriková, Pupala (2012, s. 134) příprava na školu není program, který by byl orientovaný na konkrétní poznatky a zvyky. Jde zde o přirozené rozvíjení a podněcování specifických schopností a možností, které nejsou vývojově opakovatelné a nahraditelné.

Dítě, které přichází do školy, se projevuje na základě svých možností, proto musí škola tento fakt akceptovat. Dovednosti, schopnosti a poznatky ovlivní úspěch dítěte ve škole, ale hlavní je důvěra ke svým schopnostem a síle, díky které zvládne školní požadavky. Z tohoto důvodu mateřská škola považuje za základní kompetence sebejistotu a zdravé sebevědomí při zdolávání úkolů.

Děti, které jsou vývojově opožděny nebo přicházejí z nepodnětného prostředí, navštěvují hravé a rozvíjející programy. Existují také individuální kompenzační programy, které jsou pro děti, u kterých byla diagnostikována některá z poruch. Učitelky mateřských škol spolupracují s pedagogicko-psychologickými poradnami, speciálně-pedagogickými centry. Pokud má tedy učitelka pochybnosti o správném vývoji, může rodičům doporučit jejich návštěvu. Jak již bylo zmíněno v předcházejících kapitolách, dítě zde podstoupí vyšetření školní zralosti. V případě, že odborník z pedagogicko-psychologické poradny doporučí odklad školní docházky, doporučí také v čem je důležité, aby bylo dítě rozvíjeno.

Vyjádření odborníka by proto měli rodiče předat učitelce. Učitelka podle výsledků a doporučení může rozvíjet dítě správným směrem. Pokud rodiče neinformují učitelku, mohou tím dítěti velmi uškodit. Může nastat situace, že i když dítě bude navštěvovat mateřskou školu, nebudou u něj vidět žádné pokroky a oblast, která by se měla rozvíjet, zůstane stále nezralá. Proto je spolupráce mezi rodiči a mateřskou školou v tomto směru velmi důležitá a velmi ovlivní rozvoj osobnosti dítěte.

Při mateřských školách mohou být zřizovány také přípravné třídy. Ty mohou navštěvovat děti s odkladem školní docházky a děti ze znevýhodněného prostředí.

Během předškolního vzdělávání by mělo dítě získat řadu zkušeností, seznamovat se s předměty, lidmi ve svém okolí a především všestranně rozvíjet svoji osobnost. Učitelé v mateřské škole by měli klást důraz na přirozenost, naplňování potřeb, brát ohled na individuální zvláštnosti dítěte, možnosti, zkušenosti, zdravotní stav, prostředí, ve kterém dítě žije. Návštěva mateřské školy značně ovlivní nástup do školy. Mateřské školy, ve které působí zkušené učitelky s odborným vzděláním, vědomostmi, dovednostmi, zkušenostmi, učitelky, které dokáží u dítěte rozpoznat případné opoždění a individuálním způsobem se dítěti věnovat a podporovat jeho rozvoj, můžeme označit za velmi kvalitní. Kvalitní mateřská škola doplňuje rodinnou výchovu a pomáhá dítěti připravit se na školní docházku.

Kolláriková, Pupala (2012, s. 138) uvádí hlavní cíle předškolní výchovy

- Emocionální a sociální rozvoj dítěte, jeho přizpůsobení (důraz je kladen na samostatnost, sebevyjádření, řešení každodenních sociálních situací, pozitivní sebepojetí, rozvíjení vztahů mezi lidmi).
- Podpořit dítě k učení, poznávání a také mu poskytnout možnosti k samostatnému učení a poznávání světa okolo něj.
- Připravit dítě v oblasti řečových a intelektových dovedností, které souvisí s primárním vzděláváním (důraz je kladen na myšlení a komunikační dovednosti).
- Pěstovat a rozvíjet vyjadřování a tvořivé schopnosti dítěte v oblasti emocionální, etické a estetické.

Podle rodičů je hlavním cílem mateřské školy připravit dítě na vstup do školy. Učitelé základních škol počítají s tím, že dítě, které navštěvovalo mateřskou školu, je vybaveno kompetencemi, které má mít školák. Předpokládá se tedy, že bude mít osvojeny základní dovednosti, návyky a znalosti, které jsou nezbytné pro úspěšný start ve škole.

4.2 Škola

Nástup do školy dítě pocítí mnohem více, pokud se pro něho během krátkého časového období změní více životních podmínek. Důležité proto je, aby učitelé na počátku školní docházky pracovali s dětmi pozvolna a s novými faktory je seznamovali postupně. V předchozích kapitolách jsme se seznámili s tím, jak připravit dítě na školu v předškolním věku a také jakou roli hraje rodina při adaptaci na školní prostředí. V této kapitole se budeme zabývat především otázkou, jakou roli hraje na počátcích školní docházky škola.

4.2.1 Požadavky školy

Nároky školy velmi ovlivní počátek školní docházky dítěte a také jeho vztah ke škole. V současné době se na řadě škol ihned po samém nástupu přechází na výuku, z toho důvodu je zkráceno přípravné období, které by mělo děti připravit na počáteční vyučování. Základní školy předpokládají, že příprava na školu proběhne v mateřské škole. Neuvědomují si ovšem, že dítě přichází do nového prostředí, které se liší od mateřské školy a je pro ně důležité se s ním seznámit a adaptovat se na něj. Do školy přichází také děti, které mateřskou školu nenavštěvovaly a pro ně je nástup do školy ještě mnohem více zatěžující. Z již zmíněných důvodů je tedy důležité, aby škola sladila své požadavky s předpoklady nových školáků takovým způsobem, aby do sebe co nejvíce zapadaly a také aby se snažila zachovat přípravné období. Pokud dojde k souladu, můžeme předpokládat, že počátek školní docházky bude úspěšný.

4.3 Podmínky školní práce

Adaptace, úspěchy či neúspěchy a výsledky dítěte jsou ovlivněny podmínkami, ve kterých se dítě nachází a vykonává svoji práci. Pokud jsou podmínky dobré, usnadní dítěti jeho činnost, pokud je tomu naopak, mohou činnost dítěte ztěžovat. Hlavním úkolem učitelů je tedy správná organizace vyučování. Učitelé musí vytvořit takové podmínky, aby dítě

dosáhlo co nejvyššího výsledku a přitom vynaložilo co nejméně námahy. Pokud jsou tyto podmínky vytvořeny, vyučovací proces je efektivnější, nedochází k přetěžování a k ohrožení zdravotního stavu dítěte.

Vyučování probíhá převážně v prostorách školní budovy. Vybavení škol se liší, ale přesto je důležité, aby odpovídalo podmínkám.

Na počátku školní docházky je kladen velký důraz na vybavení, podmínky, výzdobu kmenové třídy, ve které dítě tráví nejvíce času. Důležité je, aby se dítě cítilo ve škole a především ve své třídě příjemně a při odchodu domů se těšilo na další den. Prostředí a podmínky třídy ovlivní adaptaci dítěte na školu.

Třída by měla splňovat řadu podmínek, především obecně hygienické. Ve třídě by tedy měla být dodržena optimální teplota, osvětlení, pohodlné sezení a učitel by měl často větrat. Pokud nejsou dodrženy obecně hygienické podmínky, dochází u dětí k rychlejší únavě, která je příčinou špatné výkonnosti.

Pro správnou adaptaci je také velmi důležitá správná organizace výuky. Při plánování výuky učitel volí takové činnosti, aby na děti byly kladeny přiměřené nároky. Na samém počátku by měla být hlavní náplní výuky hra, vyprávění, výtvarné činnosti, předčítání a podobně. Poté by se mělo začít postupně přecházet na výuku. Při plánování musí učitel vycházet z faktu, že dítě v 1. třídě se vydrží soustředit 15 – 20 minut, a proto musí být v hodině zařazeny další činnosti, jako je kreslení, zpěv, tělovýchovné chvílky, hry.

Během vyučovacího dne jsou nezbytné přestávky, které slouží k odpočinku, uvolnění, svačince. Během přestávky by měly mít děti volnost, měly by dělat činnosti podle svých přání. Velmi vhodný je pobyt na čerstvém vzduchu. Některé školy umožňují dětem trávit přestávky na školní zahradě, hřišti. Efektivně využitý čas přestávky poskytuje dětem nové zážitky, aktivní odpočinek, psychické uvolnění, otužování. Během přestávky děti načerpají novou sílu, která jim umožní lépe zvládat požadavky další vyučovací hodiny.

Co se týče domácích úkolů, ty by měly děti v 1. třídě dostávat v přiměřené míře, tak aby volný čas trávily převážně aktivním odpočinkem, pobytem na čerstvém vzduchu a hrou. Nedoporučuje se také zadávání domácích úkolů na víkendy, svátky a prázdniny. Tento volný čas by měl sloužit k uvolnění a odpočinku.

Na počátku školní docházky je úkolem učitele, aby zajistil pro děti vhodné podmínky pro počáteční čtení a psaní. U dětí se musí od samého počátku pěstovat správné návyky, jako jsou dodržování dostatečné vzdálenosti knihy nebo sešitu od očí, správná poloha sešitu či knihy, držení pera a podobně. Pokud si dítě osvojí zásady pro správné čtení a psaní, oddálí

se u něho pocit únavy a nepříjemných pocitů. Pro začínající školáky jsou obě činnosti velmi namáhavé, proto je důležité, aby byl čas čtení okolo 20 minut a psaní okolo 5 minut. Poté by měli učitelé vystřídat činnost. Pokud jsou ve třídě děti, které píšou levou rukou, není vhodné je přecvičovat. Přecvičováním by mohlo dojít k narušení citových vztahů, vzdorovitosti, nejistotě, koktavosti a podobně. Učitel nesmí dělat rozdíly mezi dětmi, které píšou levou rukou a mezi těmi, které píšou rukou pravou. Velký význam pro dítě má poskytnutí rad učitele, které se týkají techniky psaní.

Další podmínkou, která musí být dodržena, je správné sezení. Učitel musí klást důraz na správné sezení dětí v lavicích a trpělivě, soustavně je opravovat, pokud jejich poloha neodpovídá daným zásadám. Na počátcích školní docházky se dítě seznamuje s návykem správného sezení ve školní lavici. Pokud si tento návyk osvojí správně, nebude pro něho školní práce unavující a bude se moci lépe soustředit na činnosti. Škola zodpovídá za velikost, výšku a také umístění lavic.

Jestliže učitel dbá na správné sezení žáků, dochází k prevenci vadného držení těla a poruch páteře, které jsou u dětí mladšího školního věku velmi časté. V rámci prevence je také důležitá pravidelná tělesná výchova, možnost volného pohybu dětí o přestávkách. Na mnohých školách se můžeme setkat s různými pohybovými kroužky. Řada učitelů si také v každé vyučovací hodině vytyčí čas, který využije na tělovýchovnou chvilku, díky níž dojde k uvolnění svalstva, napětí, odreagování.

Pro úspěšnou školní adaptaci má velký význam vztah mezi učitelem a dětmi.

V 1. třídě je učitelka pro děti druhá máma. Učitelka by nikdy neměla šetřit úsměvem, pohlazením, pochopením. Děti by jí měly důvěřovat a vytvořit si k ní pozitivní citový vztah. Měla by je chránit, pomáhat překonávat překážky, motivovat, rozptýlovat strach a obavy. Důležité je, aby chápala potřeby a počáteční nejistotu dětí. Pokud není citový vztah vytvořen, může to velmi ovlivnit vztahy mezi dítětem a učitelem. Nový školák musí poslouchat příkazy učitelky. Pokud se u dítěte objeví vzdorovitost, neposlušnost, protesty vůči škole, musí učitelka hledat, co je příčinou a snažit se takové chování odstranit. Zkušené učitelky pracují s dětmi trpělivě, povzbuzují je, chválí a stále motivují k novým činnostem. Jsou si vědomy toho, že není vhodné žáky ve třídě srovnávat, jelikož nejsou zvyklí být porovnáváni mezi ostatními a může je to traumatizovat. V první třídě je proto známkování velmi mírné. Špatné známky učitelka dává v případě nedostačujících výsledků. V tomto případě je vhodné odborné vyšetření dítěte. Učitelka se vyhýbá trestům, pokud dojde k přestupkům, řeší je taktně a mírně.

Učitelka si musí být vědoma toho, že na počátcích školní docházky únava dětí rychle narůstá, proto je velmi důležité, aby uměla vzbudit zájem u dětí, motivovala je, střídala různé činnosti a metody. Ve třídě by měla být příjemná atmosféra, klid, optimismus. Děti, které mají radost ze své práce, ze svých výsledků a školní práce je pro ně zábavná, se mnohem rychleji přizpůsobí školním podmínkám.

4.4 Prostředí první třídy

Prostředí první třídy velmi ovlivní přizpůsobení a vztah dítěte ke škole. Jestliže prvňáček vstoupí do třídy, dýchne na něj příjemná atmosféra, milé a útulné prostředí, bude pro něj tato třída správným místem pro počáteční adaptaci.

Prostředí třídy je velmi ovlivněno osobností a vkusem učitele. Při výzdobě učitel často využívá výtvarných prací žáků, fotografií, květin. Jako součást výzdoby používá také různé zajímavé objekty, číselné řady, kalendáře, modely, tabule, které uplatňuje ve vyučování, a které mu pomáhají vytvořit, co nejpodnětnějšího prostředí pro žáky. Kromě výzdoby se učitel zamýšlí nad prostorovým uspořádáním třídy. Musí tedy vědět, jaké metody, formy bude ve výuce využívat a podle toho volí rozmístění lavic, nábytku, koberce. Důležité je, aby veškerá práce a činnosti žáků byly vykonávány v těch nejoptimálnějších podmínkách.

Kreislová (2008, s. 36) uvádí, co by měl prostor třídy umožnit.

- Společné setkání žáků v kruhu a to na koberci nebo podložkách.
- Nerušenou práci ve skupinách.
- Materiály k výuce by měly být umístěny v přístupných policích.
- Práce žáků by měly být uloženy v šanonech, krabicích.
- Možnost vystavení a prezentaci prací žáků.
- Vystavení zajímavých předmětů.

4.5 Osobnost učitele

„Termínem učitel označujeme člověka, který soustavně odborně vzdělává a vychovává děti, mládež nebo dospělé. Učitel je rozhodující složkou ve výchovném procesu – je jeho iniciátorem a organizátorem.“ (Holoušová, 2008, s. 163)

Holoušová uvádí, že učitel organizuje, řídí vlastní pedagogickou činnost. Tím je myšleno, že zprostředkovává dovednosti, vědomosti, návyky a také řídí činnost žáků. Úkolem učitele je vychovávat žáky a dbát na správný tělesný, morální, citový, rozumový a volní rozvoj, dále také připravovat žáky na stále rychlejší změny, se kterými se mohou ve společnosti setkat a učit je, jak na změny reagovat.

4.6 Význam učitele v první třídě

Na svou paní učitelku nebo pana učitele z první třídy vzpomíná každý z nás. Naše vzpomínky mohou být krásné, ale také naopak. Jistě se shodneme na tom, že učitel první třídy velmi ovlivnil náš vztah ke škole, učení a to na celý život.

Na počátku školní docházky je učitel pro dítě velmi důležitou osobou a má větší význam než v pozdějších letech. Jeho osobnost velmi ovlivní kvalitu vzdělávání žáka. Dítě čeká jeho podporu a jestliže ji získá, jeho práce bude lepší a kvalitnější. Pokud je cílem učitele uspět, je důležité, aby respektoval potřeby dětí a byl pro ně zdrojem jistoty. Jeho úkolem je seznámit děti s novým světem, vytvářet u nich základy vzdělanosti. Pro prvňáčka je učitel autoritou, kterou vnímá nekriticky. Často se odvolává slovy: „paní učitelka ale říkala...“. Což se mnohdy dotýká rodičů, kteří mají jiné názory než učitel. Pro adaptaci je důležitá komunikace mezi učitelem a žákem. Pokud je učitel s žákem v dobrém kontaktu, pomáhá mu zvládnout jeho novou roli žáka, která je spojena se změnou jeho životního stylu.

4.7 Jak se pozná dobrý učitel první třídy?

Dobrý učitel je člověk, který má radost při práci s dětmi. Má děti rád, přátelí se s nimi. Rozumí dětské duši, chápe starosti a problémy, které děti mají. Dobrý učitel miluje svoji práci, jeho hlavním snem je předat žákům co nejvíce vědomostí a dovedností a to především nejnovějšími způsoby a metodami.

Kreisová (2008, s. 22) uvádí, že tvořivá práce učitele a jeho vztah k žákům je velmi důležitý. Často mnohem více než dlouhodobé pedagogické zkušenosti. Kvalita učitele je velmi ovlivněna jeho zralostí, ne pouze odbornými znalostmi. V praxi se můžeme setkat s mnoha mladými učiteli prvních tříd, kteří jsou velmi úspěšní. Vedení školy velmi důkladně vybírá mezi svými pedagogy ty, kteří budou vyučovat v prvním ročníku. Na učitele elementaristy jsou kladeny vysoké nároky. Očekávají se od nich všestranné schopnosti a to především pedagogicko-psychologické, které jsou důležité při rozvíjení interpersonálních vztahů mezi nimi a jejich žáky.

4.8 Úspěch učitele první třídy

Beníšková (2007, s. 37) vymezuje, co je důležité pro úspěch učitele:

Citová stabilita učitele. Důležitá je osobní vyzrálost učitele a přiměřená sebedůvěra, díky nimž bude lépe řešit všechny problémy, se kterými se ve škole setká. Učitel musí být schopen zasáhnout při nežádoucím chování dětí, nesmí se nechat vtáhnout do sporů mezi žáky.

Umí se vyrovnat s neúspěchy. Z neúspěchu by se měl dobrý učitel vždy poučit. Neměl by mít pocity viny a selhání. Měl by si uvědomit, že chybovat může každý člověk a nikdo není neomylný.

Zájem o děti. Učitel, který má zájem o děti, s nimi tráví více času při různých mimoškolních činnostech, zajímá se o jejich zájmy, přání. Důležité je, aby se na děti citově neupínal a vždy dodržoval profesní přístup.

Pozitivní postoj učitele k práci. Úspěšný učitel dělá svoji práci rád, zajímá se o nové metody, přístupy, sebevzdělává se, jeho práce ho zajímá, nachází v ní pozitivita.

Přizpůsobivost a tvořivost. Dobrý učitel umí dělat kompromisy, přizpůsobí své vyučovací metody žákům i předmětu.

Odborné znalosti. Úspěšný a dobrý učitel se svědomitě připravuje na vyučovací hodiny. Volí pro žáky zajímavé metody, pomůcky, motivace. Rozumí své práci a oboru.

Jak se stát dobrým učitelem a na co nezapomínat při práci v první třídě, vymezuje Kreislová (2008, s. 22):

- Být dítěti vzorem.
- Vstupovat do třídy s úsměvem a dobrou náladou.
- Používat humor, dávat dětem najevo radost a nadšení.
- Oceňovat snahu a úsilí.
- Přijímat všechny děti, vnímat a chápat jejich potřeby.
- Důvěřovat.
- Citlivě vnímat a snažit se pochopit změny chování.
- Přátelsky komunikovat a vždy vstřícně jednat.
- Oslovovat děti jménem.

Čeho by se měl učitel vyvarovat?

- Přenášení vlastních problémů nebo konfliktů s rodiči na děti.
- Neobjektivního hodnocení.
- Zastrásování a zesměšňování dětí.
- Změn nálad.

Učitel by měl umět správně zorganizovat vyučování, volit přiměřené metody, formy práce, především z toho vyplývá jeho odbornost. Formy práce a metody v prvním ročníku základní školy musí odpovídat věkovým zvláštnostem dětí. Učitel by měl vždy vědět, co bude učit a z jakého důvodu.

Úkolem učitele v první třídě je naučit děti číst, psát, počítat a také rozvíjet jejich klíčové kompetence, které dítěti usnadňují učení a jsou také významným předpokladem k učení. Nejlepší metodou, kterou učitel volí je právě ta, která rozvíjí potřebné vědomosti a dovednosti v souladu s kompetencemi.

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.“ (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2007, s. 14)

„ V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové kompetence považovány kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní“. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2007, s. 14)

4.9 Socializace ve škole

4.9.1 Nová role žáka

Vágnerová (1999, s. 122) uvádí, že nová role žáka zvyšuje sociální prestiž dítěte, ale je pro něho velkou zátěží. I když je škola podobná škole mateřské, je pro dítě cizím prostředím neosobní instituce. Ve škole nemá dítě takové postavení jako v rodině a jeho pocit bezpečí a jistoty je nižší. V rodině je dítě středem pozornosti, je vždy akceptováno, ale také trestáno a kritizováno. Od počátku školní docházky dítě vidí, že se také rodiče musí podřítit požadavkům a řádu školy a že nemohou dané normy měnit podle svých plánů.

Jakmile dítě nastoupí do školy, učí se přijímat zodpovědnost za svoje jednání a následky, osamostatňuje se. Postupně si zvyká, že je jedním z mnoha dětí ve třídě a že se musí podřizovat autoritě učitele.

Učitel je pro žáky cizí osobou, jeho chování je oproti chování rodičů více neutrální a ne tak diferenciované. Vyžaduje po žácích, aby plnili požadavky a chovali se podle daných norem, to vše je pro žáky nové. Důležité je, aby se mezi žákem a učitelem vytvořil pozitivní vztah, jen tak se žák bude cítit v bezpečí. Také respektování školních norem je spojeno s osobním vztahem žáka k učiteli. Žák touží po tom, aby ho učitel akceptoval, ocenil a chce mu dělat radost. Všechna učitelova sdělení přijímá žák nekriticky, bezvýhradně.

„Identifikace s učitelem má svůj vývojový smysl, protože dítěti umožní snáze překonat počáteční nejistotu adaptovat se na školní systém. Funguje zde stále týž obecný mechanismus: potřeba překonat nejistotu v nové oblasti vazbou a závislostí na někom (nebo něčem), co by jistotu a bezpečí mohlo představovat.“ (Vágnerová, 1999, s. 122)

Pozitivní hodnocení podporuje sebedůvěru žáka. Rodiče i učitelé hodnotí dítě odlišně, Vágnerová (1999, s. 123) popisuje hodnocení obou stran:

Hodnocení rodiny – Pro dítě je velmi významné. Zde můžeme vidět citovou vazbu k dítěti a proto bývá hodnocení více emocionální a méně kritické. Rodiče často považují své dítě za nejdokonalejší, nejchytřejší a podobně.

Hodnocení ve škole a školní skupině – Svoji pozici si zde musí žák získat, jelikož není dána automaticky. Hodnocení je kritičtější a pro žáka tvrdší. Očekává, že bude hodnoceno kladně, stejně jako doma. Je pro něho velmi zatěžující přijímat nepříjemné skutečnosti. Učitel musí kontrolovat chování žáka, řídit motivaci k výkonu, činnosti. Jeho hodnocení je pro dítě zpětnou vazbou. Pokud se postoj rodičů a učitelů odlišuje, vede to k emocionálním problémům dítěte. Rodiče i učitelé jsou na počátku školní docházky pro dítě velmi významní.

Jak uvádí Vágnerová (1999, s. 123) škola má daný cíl, kterého by měl žák dosáhnout, aby byl ve své nové roli úspěšný. Aby došlo k dosažení daného cíle, rozvíjí škola potřebné schopnosti i dovednosti, které se projeví také ve výkonu a sociálním chování žáka. Zkušenosti, které žák ve škole získá, jsou velmi bohaté.

Školák se chce učit, ale je pro něho důležité, aby bylo jeho úsilí oceněno. Touží po tom, aby byl akceptován. Hledá vrstevníky, se kterými může soutěžit a srovnávat své výkony. Potřebuje vědět, že si svoji pozici zasloužil například tím, že splnil zadaný úkol.

Vágnerová, (1999, s. 123-124) uvádí, že se u dětí školního věku zvyšuje potřeba ověřit si svoje schopnosti a možnosti. Dobrá zkušenost posiluje jeho sebedůvěru. Je jistější, odvážnější, jelikož ví, že dokáže požadavky zvládnout. Jestliže je dítě spíše neúspěšné, dochází k poklesu sebedůvěry. Díky opakovanému selhávání může dojít k pocitům méněcennosti, nedostatečnosti a ztrátě sebevědomí. Úspěch, ale také neúspěch jsou základem pro sebehodnocení a vytváření vlastní identity. Ve škole se žák učí zvládat překážky, neúspěchy, vyrovnávat se se zátěží a problémy. Touží dosáhnout dobrého výsledku, aby uspokojilo učitele, rodiče a bylo jimi oceněno. Jejich ocenění má pro žáka velký význam a vztahuje se k různým potřebám, mezi něž patří: **potřeba citové jistoty**, která je uspokojena kladným hodnocením. Potřeba **pozitivního hodnocení**, k jejichž uspokojení

dochází při ocenění výkonu. S pozitivním hodnocením souvisí **potřeba orientace**, která podává informace o tom, jaké výkony jsou správné a naopak. Zkušenosti, které žák získá, ho mohou ovlivnit v různých situacích v budoucnosti.

„Jestliže není dobrý výkon oceňován nebo chybí citově významná osoba, která by jej ocenila, nebude mít žádný význam ani pro dítě samotné“. (Vágnerová, 1999, s. 124)

Takové dítě nemá žádný důvod pracovat lépe a selhává z důvodů nedostatečné motivace. Ocenění, pochvala je pro dítě mnohem významnější než samotný výsledek.

4.9.2 Role spolužáka a její socializační význam u dětí mladšího školního věku

Jak uvádí Vágnerová (1999, s. 125-126) zvládnutí role spolužáka je také součástí adaptace na školu. Jakmile žák nastoupí do školy, dostává se do role spolužáka. Spolužáci jsou žáci jedné třídy, mají stejný věk a jsou si navzájem rovni. Své spolužáky si žák nevybírá, jelikož je výběr náhodný. O třídě můžeme říci, že se jedná o stabilní a uzavřenou skupinu.

Mezi spolužáky dítě není zvýhodněno, nemá zde výlučné postavení jako v rodině. Ve třídě má stejná práva a povinnosti jako ostatní a své momentální potřeby a požadavky musí potlačit. Ve třídě jsou projevy a výkony žáků srovnávány. Dítě se ve skupině snaží prosadit a docílit úspěchu. Kontakt mezi spolužáky je podmíněn náhodnými vlivy např. prostorovou blízkostí, pokud spolu děti sedí v lavici.

Pro dítě je třída skupinou, ve které se vyskytují obě pohlaví. Spolužáky posuzuje podle toho, jak na něho působí, převážně podle nápadných vnějších znaků. Všimá si somatotypu spolužáka, toho jak je spolužák upravený, jaké nosí oblečení. Děti dávají přednost stereotypu, odmítají odlišnosti. Nápadný spolužák není pro žáky jistotou, jelikož se vymyká jejich očekávání. Dítě, které je odlišné od ostatních, reaguje jiným způsobem a záleží na jeho schopnostech, jak dokáže zvládat projevy zvýšené pozornosti. Zralejší žák posuzuje své spolužáky podle různých hledisek a ne pouze podle nejnápadnějších znaků.

Co se týká chování dítěte, je důležité, aby odpovídalo danému standartu. Pro dětskou skupinu mají větší význam projevy mimo vyučování. Důraz je kladen na způsob verbální i neverbální komunikace, znalost a užívání jazyka a také na rozpoznání sociálního kontextu. Zde máme na mysli rozlišení vhodných způsobů komunikace. Výsledkem sociálního učení je

schopnost chápat kontext, pokud žák tuto zkušenost postrádá, nedokáže porozumět spolužákům a správně reagovat. Také způsoby chování a kulturně podmíněné návyky, které si žák přináší ze své rodiny, mají velký význam při začlenění do dětské skupiny. Na základě toho můžeme potvrdit, že rodina ovlivňuje sociální úspěšnost dítěte.

Pro dítě je velmi důležitý názor učitele na jeho spolužáky. Učitelovo hodnocení ovlivňuje vztahy mezi spolužáky. Jakmile ale u dětí dojde k rozvoji kritičtějšího uvažování, začnou o svých spolužácích přemýšlet samy.

Třída je sociální skupina, která ovlivňuje socializační vývoj žáka a rozvíjí specifické sociální kompetence. Dítě se zde učí navazovat kontakty, komunikovat. Učí se soupeření a také spolupráce. Získá zde sociální zkušenosti a vytváří si kamarádské vztahy. Postupně ve třídě dochází k rozdělení rolí mezi spolužáky. Pokud žák dosáhne dobré pozice a získá sympatie spolužáků, má to pro něj velký význam, jelikož si potvrdí kladné hodnoty vlastní osoby, získá větší sebejistotu a také sebeúctu.

5 Spolupráce rodiny a školy při adaptaci na školní prostředí

Spolupráce rodiny a školy je od samého počátku školní docházky velmi důležitá. Kvalitní spolupráce podporuje adaptaci žáka na nové prostředí i efektivitu vyučování.

Jak uvádí Krejčová, Mertin (2010, s. 262) zahájit komunikaci mezi rodinou a školou můžeme na schůzce rodičů budoucích žáků prvních tříd. Toto setkání by se mělo konat před začátkem školního roku. Rodiče se na schůzce seznámí s třídní učitelkou, vedením školy, jsou jim sděleny organizační informace, které se týkají počátků výuky a chodu školy. Dozví se, co bude dítě potřebovat za pomůcky, jak bude práce ve škole probíhat, jaké způsoby výuky budou v hodinách využívány a také jaké aktivity žákům i rodičům škola během školního roku nabízí. Jestliže jsou rodiče od samého počátku dobře seznámeni s průběhem a požadavky školy, má to pozitivní vliv na výkony žáka ve škole. Při úvodním setkání učitelé rodičům vysvětlí, jak moc je jejich vzájemná komunikace a spolupráce nepostradatelná a jak může pomoci jejich dítěti zvládnout školní požadavky.

Rodiče se s učiteli setkávají převážně na třídních schůzkách, na kterých učitel sděluje prospěch a chování dítěte. Pokud se rodiče nemohou dostavit na oficiální schůzky, je vhodné, aby jim učitel umožnil osobní setkání. Ukáže tím, že pokládá jejich komunikaci za samozřejmost a že očekává zapojení rodiny i školy do vzdělávacího procesu žáka. Třídní schůzky nejsou ovšem jedinou možností vzájemného kontaktu. Učitel může využít jakékoliv setkání, aby rodičům sdělil všechny úspěchy i neúspěchy dítěte. Rodiče ocení pochvaly, ale také varování, které je mnohdy velmi důležité, jelikož zabrání problémům, které mohou nastat. V případě jakýchkoliv problémů, je důležité, aby společně hledali patřičná řešení. Pokud učitel ukáže rodičům, že má zájem o jejich dítě, jejich spolupráce je mnohem kvalitnější.

Kropáčková (2008, s. 96) uvádí, co by měla respektovat každá základní škola, která má zájem spolupracovat s rodiči.

- Odlišné národnosti rodin
- Sociálně-kulturní úroveň rodin
- Prostředí rodin
- Početnost rodin
- Ekonomickou úroveň rodin

- Individualitu rodičů i dětí
- Specifika rodin
- Rodičovská a dětská práva

5.1 Zapojení rodičů do dění školy

Řada škol pořádá různé besídky, projekty, sportovní utkání a další akce mimo školu a do svých aktivit se snaží zapojit také rodiče žáků.

Rodiče nově příchozích žáků nevědí, jakým způsobem komunikace se školou probíhá, a proto pouze očekávají, co jim škola nabídne. Aby bylo zapojení rodičů do dění školy co nejpočetnější, je vhodné, aby učitelé od samého počátku školní docházky rodiče seznamovali s akcemi, které škola pořádá a dali jim tak možnost se jich účastnit.

Všechny akce musí být vedením školy co nejlépe zorganizovány. Důležité je vhodně volit čas i místo konání a také vždy rodiče s předstihem informovat (např. rozesláním pozvánek, vyvěšením plakátů, upozorněním na webových stránkách školy), tím škola docílí vyšší návštěvnosti rodičů.

Pokud jsou školní akce pravidelné, rodiče si na ně zvyknou a uvědomí si, že díky nim mají se svými dětmi a jejich učiteli společné zážitky, které upevňují jejich vzájemné vztahy. Zvýší se také možnost neformální komunikace s učiteli a také spolupráce. Tyto skutečnosti jsou velmi významné v případě, že se u dítěte objeví jakékoliv problémy s chováním nebo školní úspěšností.

5.1.1 Různé podoby zapojení rodičů

Zapojení rodičů do života dětí ve škole s. 267 - Krejčová charakterizuje ze tří různých úhlů pohledu:

- 1) Na behaviorální úrovni se jedná o to, jak se chovají rodiče ke škole. Pokud se rodiče účastní besídek, projektů, pomáhají při celoškolních akcích, výletech

a podobně, vnímají děti školu a rodinu jako vzájemně propojené. Mimo jiné také s rodiči, kteří se účastní akcí školy, se lépe řeší problémy jejich potomků. Obě strany se lépe znají a proto komunikace mezi nimi probíhá snadněji.

2) Osobní zapojení rodičů souvisí s jejich postojem vůči vzdělávání a projevem zájmu o práci dětí ve škole. Učitelé podněcují zájem rodičů tím, že je informují o práci jejich dětí, o tom co dělají, o pokrocích a jejich silných stránkách, ale také o stránkách slabších.

3) Kognitivní úroveň vyjadřuje, jak moc rodiče vzdělání potomků podporují. Zda jim pomáhají s přípravou do školy, učí se s nimi, vysvětlují témata a umožňují mu získávat další informace, které souvisí s učební látkou.

Zapojení rodičů do školních činností je různé. Mnohdy záleží na tom, jak se jejich dítěti ve škole daří a jak ho mohou sami podpořit svými dovednostmi a znalostmi.

6 Návrh aktivit adaptačního týdne

Jelikož se u dětí objevují problémy s adaptací na školní prostředí, byl především z tohoto důvodu vytvořen návrh adaptačního týdne. Jeho hlavním úkolem bylo ulehčit novým školákům vstup do školy, umožnit jim, aby se lépe poznali se svými spolužáky, zvykli si na paní učitelku a vytvořili si kladný vztah k novému prostředí.

6.1 První adaptační den

Téma: Jsem školák

Vzdělávací cíle

Kognitivní

- znát své jméno a základní informace o sobě,
- opakovat pravidla chování při svačince,
- namalovat a podepsat autoportrét,
- umět střídat různé druhy barev.

Afektivní

- překonávat strach z nového prostředí,
- seznamovat se s novou rolí školáka,
- seznámit žáky ve třídě,
- rozvíjet vztahy mezi žáky,
- naslouchat druhému.

Psychomotorické

- napodobit pohyb,
- reagovat na pokyny,
- rozvíjet jemnou motoriku,
- rozvíjet hrubou motoriku.

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Organizační formy: individuální, hromadná

Pomůcky: rozepsány v metodických listech

Průběh vyučovacího bloku

1) Přivítání (3 minuty)

Pozdrav, představení učitelky, maňásků, přivítání žáků a rodičů.

Příklad: *„Dobrý den, milé děti. Ráda bych Vás přivítala první den ve škole. Budu Vaší paní učitelkou. Chtěla bych Vám také představit moje kamarády Kubíka a Tomíka. Společně se všichni budeme učit nové věci, budeme si hrát, pomáhat si. Hned na začátku se naučíme něco nového a to, jak se společně přivítat. Všichni se, prosím, postavíme. „Dobrý den, děti“. Děkuji, jste velmi šikovní, můžete se posadit“.*

2) Hlava, ramena, kolena, palce¹ (10 minut)

Cíle:

- napodobit pohyb,
- rozvíjet hrubou motoriku.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: CD přehrávač, CD – písnička: Hlava, ramena, kolena, palce, maňásci

Organizace a popis:

Žáci se postaví vedle svých lavic. Tomík, Kubík i žáci se seznámí s pohybem na písničku Hlava, ramena, kolena, palce. „Určitě všichni víte, kde máte hlavu, ramena, kolena, palce, ale my si to raději společně zopakujeme.“ Učitelka říká, za jakou část těla se žáci mají chytit. Žáci reagují na pokyny. Jakmile si žáci zopakují části těla, začne učitelka zpívat písničku. Zpěv je doprovázen pohybem. Žáci zkusí pohyb učitelky napodobit. Žáci opakují písničku, aby si pohyb zapamatovali.

Poznámka: Žáci budou písničku s pohybem opakovat každý den.

---

¹<http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/misa-ruzickova/hlava-ramena-kolena-palce-213315>

Písnička + pohyb

Hlava, ramena, kolena, palce,
kolena, palce, kolena, palce,
Hlava, ramena, kolena, palce,
oči, uši, pusa, nos.

- dotýkáme se jednotlivých částí těla, podle textu
písničky

Za minutku přijdu k Vám

Za minutku - „třukáme“ pravou rukou před tělem
v rytmu

přijdu k Vám - „třukáme“ levou rukou před tělem
v rytmu

já tančím hrozně rád.

- tleskáme

Zpívám, skáču shora dolů,

Zpívám, skáču - „třukáme“ pravou rukou před
tělem v rytmu

Shora dolů, „třukáme“ levou rukou před tělem
v rytmu

chci jen tancovat.

- tleskáme

Řídím doleva

- točíme „volantem“ doleva

a řídím doprava.

- točíme „volantem“ doprava

Disco je tu zase zpátky,
to je zábava.

- pochodujeme a otáčíme se o 360°, ruce v bok

Hlava, ramena, kolena, palce,
kolena, palce, kolena, palce,
Hlava, ramena, kolena, palce,
oči, uši, pusa, nos.

- dotýkáme se jednotlivých částí těla, podle textu
písničky

Hlava, ramena, kolena, palce,
kolena, palce, kolena, palce,
Hlava, ramena, kolena, palce,
oči, uši, pusa, nos.

Když je venku, horko prší,

nebo pálí mráz,

bacili už netroufnou si

na nikoho z nás.

Běžím doleva a běžím doprava.

Disco je tu zase zpátky, to je zábava.

Hlava, ramena, kolena, palce,

kolena, palce, kolena, palce,

Hlava, ramena, kolena, palce,

oči, uši, pusa, nos.

Hlava, ramena, kolena, palce,

kolena, palce, kolena, palce,

Hlava, ramena, kolena, palce,

oči, uši, pusa, nos.

Jestli chceš být stále zdravý

jdi si zaplavat,

do studené vody přece

Když je venku, - „třukáme“ pravou rukou
před tělem v rytmu

horko prší, - „třukáme“ levou rukou před tělem
v rytmu

- tleskáme

bacili už - „třukáme“ pravou rukou před tělem
v rytmu

netroufnout si - „třukáme“ pravou rukou před
tělem v rytmu

- tleskáme

- běžíme na místě na levou stranu, pravou stranu

- pochodujeme a otáčíme se o 360°, ruce v bok

- dotýkáme se jednotlivých částí těla, podle textu

Jestli chceš být - „třukáme“ pravou rukou před
tělem v rytmu

stále zdravý - „třukáme“ levou rukou před tělem
v rytmu

- tleskáme

do studené - „třukáme“ pravou rukou před tělem
v rytmu

vody přece - „třukáme“ levou rukou před tělem
v rytmu

skáče každý rád.

- tleskáme

Plavu doleva a plavu doprava.

- plaveme na místě na pravou stranu, levou stranu

Disco je tu zase s námi, to je zábava.

- pochodujeme a otáčíme se o 360°, ruce v bok

Hlava, hlava,

- dotýkáme se jednotlivých částí těla, podle textu

ramena, ramena,

kolena, kolena,

palce, palce

Hlava, hlava,

ramena, ramena,

kolena, kolena,

palce, palce

Hlava, ramena, kolena, palce,

kolena, palce, kolena, palce,

Hlava, ramena, kolena, palce,

oči, uši, pusa, nos. (opakujeme ještě 4x)

3) Kutálení ² (12 minut)

Cíle:

- znát své jméno a základní informace o sobě,
- seznámit žáky ve třídě,
- rozvíjet vztahy mezi žáky,
- překonávat strach z nového prostředí.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: míč, maňásci

---

² CHARLES A. SMITH. *Třída plná pohody*. s. 29

Motivace:

Tomík říká básničku. Žáci na koberci vytváří kruh a posadí se.

*Za ruce,
za ruce, pojd'te všichni k nám. (chytíme se za ruce)
Za ruce, pojd'te všichni k nám,
jsme jedna skupina, (držíme se za ruce)
jen mi podej ruku, vždyť jsme jako rodina.*

„Dobrý den, děti“. „Rádi bychom se Vám sami představili“. „Jmenuji se Tomík a bydlím v Holešově“. „Já se jmenuji Kubík a bydlím ve vesnici Žopy.“ „Abychom se všichni společně seznámili, zahrajeme si společně hru.“

Organizace a popis:

Žáci sedí v kruhu, mezi sebou si kutálejí míč. Žák, který dostane míč, se představí, řekne odkud pochází a kdo ho dnes doprovodil do školy. Míč se musí dostat ke každému žákovi. Jakmile se vystřídají všichni žáci, hru obměňujeme.

Cílem obměny bude opakování jmen žáků. Žáci si kutálí míč. V okamžiku, kdy žák chytne míč, musí ostatní spolužáci říct jeho jméno. Hru opakujeme, tak aby každé jméno bylo minimálně 1x řečeno.

4) Najdi si kamarády (vlastní obměna hry molekuly) (5minut)**Cíle:**

- rozvíjet vztahy mezi žáky,
- reagovat na pokyny,
- rozvíjet hrubou motoriku.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: CD přehrávač, CD – Školička s Dádou, písnička – Školička s Dádou, maňásci

Organizace a popis:

Ve třídě hraje písnička – Školička s Dádou. Žáci chodí po ploše koberce. Tomík říká žákům, jaké pohyby mají napodobit. „Budeme chodit s rukama v bok“. Žáci chodí s rukama v bok, jakmile přestane písnička hrát, Tomík řekne: „Najdi si dva kamarády“. Žáci vytvoří dvojice. Poté hra pokračuje.

Poznámky: Vždy volíme taková čísla, aby žádný žák nezůstal sám. Tomík obměňuje pohyby.

5) Povídání s Kubíkem a Tomíkem (15minut)**Cíle:**

- seznamovat se novou rolí školáka
- znát své jméno a základní informace o sobě,
- naslouchat druhému,
- opakovat pravidla chování při svačince.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní

Pomůcky: maňásci

Organizace:

Žáci sedí v kruhu na koberci. Kubík s Tomíkem se ptají žáků na otázky.

Otázky:

- Kdo má nějakého sourozence?
- Jak se jmenuje tvůj sourozenec?
- Jak se jmenuje tvoje maminka, tatínek?
- Kdo Vás dnes doprovodil do školy?
- Víte, co budete ve škole dělat?
- Co se ve škole učí?
- Kdo řídí školu?
- Co si s sebou musíte do školy nosit?
- Jaké jídlo máš nejraději, Alenko...?
- Víte, co je zdravé jíst?

- Víš, co ti maminka připravila na svačinku, Petříku...?
- Co nesmíme zapomenout udělat před jídlem?
- Jak se chováme při svačince?

Poznámka:

Po této aktivitě si žáci společně s Kubíkem a Tomíkem odcházejí ukázat, kde je WC, umývárny. Následuje svačinka.

Při společném povídání na koberci si žáci zopakovali hygienické základy a návyky, dále také jak se mají správně chovat při svačince. Kubík žákům řekne, že svačíme pouze o přestávce. Před svačinkou si umyjeme ruce. Svačíme v lavici. Na lavici si rozložíme ubrousek, svačinku. Důležité pravidlo je, že při jídle nemluvíme. Jakmile žák dosvačí, uklidí si na lavici.

Svačina (15minut)

6) Můj vlastní autoportrét (20 minut)

Cíle:

- seznamovat se s novou rolí školáka,
- rozvíjet jemnou motoriku,
- namalovat a podepsat autoportrét,
- umět střídat různé druhy barev.

Organizační formy: individuální, hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci, pastelky, tužka, kartičky A5, fixy, papíry, dírkočárka

Motivace: Kubík říká žákům, že se může stát, že onemocní, půjdou k lékaři, zubaři a proto nebudou moc být s námi ve škole. Aby byli vždy všichni spolu, namaluje si každý žák svůj autoportrét. Autoportréty si vyvěsíme ve třídě.

Organizace a popis:

Žáci sedí ve svých lavicích. Kubík žákům rozdá tvrdé kartičky o velikosti A5. Na kartičkách je pouze obrys obličeje, v horní části je dírka, která bude sloužit k navázání provázku, v dolní

části je linka na žákův podpis. Žáci domalovávají svůj vlastní obličej. Pod obličej se podepší. Upozorníme žáky, aby používali různé barvy, aby malovali podle skutečnosti. Příloha č. 1.

7) Ramínka třídy³ (20 minut)

Cíle:

- rozvíjet jemnou motoriku,
- rozvíjet vztahy mezi žáky.

Organizační formy: hromadná, individuální

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně - demonstrační

Pomůcky: maňásci, tři ramínka, provázek, nůžky

Motivace: P. uč. říká: „Když jste malovali, přemýšleli jsme s Kubíkem a Tomíkem, kam bychom mohli Vaše autoportréty vystavit a Tomík dostal nápad“. „Máme pro Vás hádanku“. „Jestli pak víte, jak se říká předmětu, na který věšíme do skříně kabáty, kalhoty, sukně, svetry“? „Říkáme mu ramínko.“ „Tomíka napadlo, že bychom mohli ramínka využít a zavěsit na ně Vaše autoportréty“. „Mohli bychom pak ramínka různě přemísťovat po třídě, jak bychom si přáli“.

„Já si myslím, že Tomíkův nápad je dobrý, co si myslíte vy?“ Vyrobit si naše třídní ramínka?“

Organizace a popis:

Žáci sedí v kruhu na koberci. Tomík ukáže žákům ramínka, na kterých budou viset autoportréty. Kubík rozdá každému žákovi provázek. P. učitelka ukáže žákům, jak ho mají správně navléct do dírky na obrázku a udělat suk. Kubík s Tomíkem a p. učitelkou pomáhají žákům, kterým se nedaří. Žák, který má práci hotovou, dá svůj autoportrét p. učitelce a společně ho zavěsí na ramínko. Když dokončí všichni žáci svoji práci, Tomík ukáže žákům všechny tři ramínka. Vybere některý autoportrét a ptá se ostatních dětí. „Jak se jmenuje kamarád na tomto obrázku?“

---

³ CHARLES A. SMITH. *Třída plná pohody*. s. 32

Žáci odpovídají. Žák, který je na obrázku, se přihlásí. „Ano, je to Alenka“. „Co má Alenka na obrázku stejné jako ve skutečnosti?“ Tomík ukazuje postupně na všechny žáčky.

Na závěr činnosti žáci společně s Tomíkem a Kubíkem vyberou místo, kde by bylo nejvhodnější ramínka zavěsit. Paní učitelka zavěsí ramínka. Žáci jsou pochváleni za jejich práci.

Poznámka:

Ramínka by měla viset na viditelném místě ve výšce žáků.

8) Ukončení prvního dne ve škole (5 minut)

Tomík s Kubíkem se ptají žáků:

- Jak se Vám dnes líbilo ve škole?
- Co se Vám ve škole líbilo?
- Na závěr učitelka pochválí žáky za jejich práci, povzbudí je do dalšího dne.
- Pozdrav žáků „Na shledanou, děti“.

6.2 Druhý adaptační den

Téma: S Kubíkem a Tomíkem poznáváme naši třídu

Vzdělávací cíle

Kognitivní

- seznámit s prostorem třídy,
- poznat jaké jsou rozdíly mezi obrázkem a třídou,
- vědět k čemu slouží předměty a věci ve třídě,
- objasnit co patří, nepatří do třídy,
- přiřadit předměty na správná místa,
- umět tvořit odpovědi na pokládané otázky.

Afektivní

- přivítat se s paní učitelkou, Kubíkem, Tomíkem a ostatními spolužáky,
- spolupracovat ve skupině,

- rozvíjet kamarádské vztahy,
- upevňovat roli školáka,
- vědět, jak se správně chovat ve třídě a škole,
- dodržovat zásady správného chování ve třídě a škole.

Psychomotorické

- orientovat se v prostoru,
- rozvíjet jemnou motoriku,
- napodobit pohyb,
- rozvíjet hrubou motoriku.

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Organizační formy: individuální, hromadná, skupinová

Pomůcky: rozepsány v metodických listech

Průběh vyučovacího bloku

1) Přivítání s paní učitelkou, maňásky a spolužáky (7 minuty)⁴

Cíle:

- přivítat se s paní učitelkou, Kubíkem, Tomíkem a ostatními spolužáky,
- umět tvořit odpovědi na pokládané otázky.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci, míček

Organizace, popis a motivace:

Na začátku hodiny se žáci ve svých lavicích postaví. Paní učitelka přivítá žáky i Tomíka s Kubíkem. „Dobrý den, děti, dobrý den, Tomíku a Kubíku.“

---

⁴ CHARLES A. SMITH. *Třída plná pohody*. s. 29

*Za ruce,
za ruce, pojd'te všichni k nám. (chytíme se za ruce)
Za ruce, pojd'te všichni k nám,
jsme jedna skupina, (držíme se za ruce)
jen mi podej ruku, vždyť jsme jako rodina.*

Tomík říká básničku. Žáci odchází na koberec, kde se posadí do kroužku.

Následuje hra s míčkem v kroužku. Kubík drží v ruce míček. Vybere si žáka, kterému míček hodí a říká: „Ahoj Janičko, jak se dnes máš?“ Janička odpovídá: „Ahoj Kubíku, mám se dobře.“ Vybírá si spolužáka, kterému hodí míček. Také ho pozdraví a sama si zvolí otázku, na kterou se zeptá. Míček se musí dostat ke každému žákovi.

Poznámka:

Klademe důraz, aby se žáci pozdravili, řekli správně jméno a položili otázku.

Příklady otázek: Jaké je dnes počasí? Jak jsi přišel dnes do školy? Jakou máš rád barvu?

2) Rozcvička: Hlava, ramena, kolena, palce (10 minut)

3) Třídní obrázek (8 minut)

Cíle:

- spolupracovat ve skupině,
- poznat jaké jsou rozdíly mezi obrázkem a třídou.

Organizační formy: skupinová, hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: rozstříhané obrázky do skupinek, velký obrázek, krabice, barevné lístky

Organizace a popis:

Žáci se posadí do kruhu. Tomík má v ruce krabičku, ve které má barevné lístky. Každý žák si z krabičky vybere svůj lístek. Žáci mají za úkol vytvořit skupinku červených, modrých, zelených, žlutých. Každá skupinky si najde místo u některé z lavic a tam se posadí. Tomík

rozdá každé skupince obálku. V obálce je rozstříhaný obrázek na části. Žáci mají společně poskládat celý obrázek.

Jakmile skupiny poskládají obrázky, přihlásí se, Kubík s Tomíkem zkontrolují, jestli jsou obrázky správně poskládány. Potom žáci odchází na koberec, kde vytvoří kruh. Paní učitelka ukáže žákům svůj obrázek a zeptá se, jestli je stejný jako ten, co skládali. Příloha č. 2.

Otázky pro žáky:

- Co vidíte na obrázku?
- Líbí se Vám třída na obrázku?
- Kolik je na obrázku žáků?
- Je třída na obrázku stejná jako naše třída?

Tomík dostal nápad. „Abychom zjistili, v čem se naše třída liší od třídy na obrázku, uděláme si malou projížďku naší třídou“.

4) Třídní mašinky (5 minut)

Cíle:

- rozvíjet kamarádské vztahy,
- seznámit s prostorem třídy,
- vědět k čemu slouží předměty a věci ve třídě,
- orientovat se v prostoru,
- rozvíjet hrubou motoriku.

Organizační formy: skupinová, hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, CD přehrávač, CD

Motivace:

Tomík začaruje žáky, ti se promění v mašinky, které pojedou na výlet po třídě. První mašinka bude dívčí, druhá bude chlapecká.

Organizace a popis:

Žáci chodí v zástupu po třídě a drží se za ramena. Dávají pozor, aby nenarazili do překážek. Při chůzi si všímají předmětů a věcí, které jsou ve třídě. Na výletě mašinkám hraje hudba: Jede, jede mašinka. Jakmile se písnička zastaví, zastaví se i mašinky. Pokud hudba hraje, mašinky jedou. Když písnička skončí, Tomík promění mašinky v žáky a všichni si odcházejí sednout do kruhu na koberec.

Kubík se ptá žáků:

- Co jste viděli na výletě?
- Žáci vyjmenovávají, co všechno viděli, když projížděli třídou.
- Víte k čemu předměty, které říkáte, slouží?

Kubík vybírá žáky a ti chodí řečený předmět ukázat ostatním.

Příklad:

- K čemu slouží nástěnka ve třídě? Běž a ukaž nám nástěnku.
- K čemu slouží tabule? Běž a ukaž nám tabuli.
- K čemu je ve třídě koberec?
- K čemu máme ve třídě umyvadlo?
- Kam ukládáme školní aktovky?

Tomík se ptá žáků, jestli ví, co patří a nepatří do školní aktovky.

Poznámka: Postupně paní učitelka seznamuje žáky s dalšími místy ve třídě.

5) Co patří do třídy? (15 min)

Cíle:

- objasnit co patří, nepatří do třídy,
- přiřadit předměty na správná místa.

Organizační formy: hromadná, individuální

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňasci, předměty pro každého žáka, krabice

Organizace a popis:

Žáci sedí v kruhu na koberci. Tomík s Kubíkem přinesou velkou krabici plnou různých předmětů, některé patří do třídy a některé nepatří. Společně s žáky vyskládají předměty na plochu koberce. Maňásci se ptají žáků, jestli by jim nepomohli uklidit předměty na správné místo. Každý žák si vybírá jeden předmět, řekne k čemu předmět slouží a jestli patří do třídy. Pokud předmět do třídy patří, jde ho uložit na správné místo.

Svačina (15minut)

6) Hledáme a vymalováváme obrázky chování (20 minut)

Cíle:

- vědět, jak se správně chovat ve třídě a škole,
- dodržovat zásady slušného chování ve třídě a škole,
- rozvíjet jemnou motoriku.

Organizační formy: hromadná, individuální

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, obrázky chování - příloha č. 3, pastelky, fixy

Organizace a popis:

Kubík se ptá dětí: „Děti, všimly jste si, co se změnilo u nás ve třídě během přestávky?“ Žáci se rozhlíží po třídě. Jakmile některý žák řekne, že jsou po třídě nové obrázky, vyzve Kubík žáky, aby si každý našel svůj obrázek a sedl si s ním do kroužku na koberec.

Tomík prozradí žákům, že každý obrázek je ve třídě dvakrát. Úkolem žáků je najít si kamaráda, který má stejný obrázek. Ve dvojicích žáci popisují, co mají na obrázku. Paní učitelka a maňásci se ptají, jestli je chování na jejich obrázku správné, zda takové chování patří do školy. Jakmile se vystřídají všechny dvojice, společně s paní učitelkou znovu zopakují, jaké je správné chování ve škole a třídě. Tomík připomene žákům, že nesmí zapomínat zdravit všechny dospělé osoby, které ve škole potkají a taky spolužáky.

Protože jsou obrázky černobílé, žáci si je odchází do svých lavic vymalovat. Příloha č. 3.

7) Nástěnka správného chování ve třídě (20 minut)

Cíle:

- vědět, jak se správně chovat ve třídě a škole,
- dodržovat zásady správného chování ve třídě a škole.

Organizační formy: hromadná, individuální

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, obrázky chování, plakát se smajlíky, lepidlo

Organizace a popis:

Tomík vyzve žáky, aby si vzali svůj obrázek a šli na koberec. Na koberci je položený velký plakát. Tomík vysvětlí žákům, že na jedné půlce plakátu je smajlík, který se usmívá, ten je symbolem správného chování. Na druhé půlce plakátu je smajlík, který se mračí, ten je symbolem špatného chování. Žáci se mají rozhodnout, pod který obličej jejich obrázek patří. Když se rozhodnou, společně s paní učitelkou a maňásky nalepí obrázek pod smajlíka. Nakonec si zopakují pravidla chování. Společně si slíbí, že se podle nich budou řídit. Potom si zvolí místo ve třídě, kam plakát pověsí.

8) Ukončení druhého dne (5 minut)

Tomík s Kubíkem se ptají žáků:

- Jak se Vám dnes líbilo ve škole?
- Co se Vám ve škole líbilo?
- Jaká hra se Vám líbila nejvíce?
- Co jste se dnes ve škole naučili?

Na závěr učitelka pochválí žáky za jejich práci, povzbudí je do dalšího dne. Pozdravení žáků, „Na shledanou, děti.“

6.3 Třetí adaptační den

Téma: Naše škola

Vzdělávací cíle

Kognitivní

- pojmenovat předměty,
- procvičit paměť,
- seznámit se s prostory školy,
- vědět k čemu prostory slouží,
- zařadit předměty na správná místa ve škole,
- umět odpovídat na otázky,
- poslouchat pohádku,
- převyprávět společně pohádku.

Afektivní

- zopakovat zásady správného chování,
- přivítat se s paní učitelkou, Kubíkem, Tomíkem a ostatními spolužáky,
- komunikovat v kruhu,
- říct vlastní názor před ostatními.

Psychomotorické

- rozvíjet hrubou motoriku,
- napodobit pohyb,
- rozvíjet rychlost, postřeh,
- rozvíjet jemnou motoriku.

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Organizační formy: individuální, hromadná, skupinová

Pomůcky: rozepsány v metodických listech

Průběh vyučovacího bloku

1) Přivítání s paní učitelkou, maňásky a spolužáky

Rozcvička: Hlava, ramena, kolena, palce (5 minut)

2) Cvičíme naši paměť (10 minut)

Cíle:

- pojmenovat předměty,
- procvičit paměť.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, předměty: míč, kniha, lžice, talíř, autíčko, karty, lego, sklenice, švihadlo, obruč, pytlík na papuče, plachta.

Organizace, popis a motivace:

Žáci s maňásky a paní učitelkou odchází na koberec. Na koberci jsou pod plachtou předměty.

Kubík odkryje plachtu. „Děti, nevíte, proč jsou tady pod plachtou všechny ty předměty?“

„Víte, jak se předměty jmenují?“ Žáci pojmenovávají předměty.

Kubík napadne, že by si s předměty mohli všichni zahrát hru.

Žáci si prohlédnou všechny předměty. Potom zavřou oči. Kubík upozorní žáky, že nesmí podvádět. Tomík schová jeden z předmětů. Potom žáci otevřou oči. Mají za úkol poznat, který předmět chybí. Neříkají nic nahlas. Kubík chodí za každým žákem. Žáci mu pošeptají, který předmět Tomík schoval. Nakonec Tomík vyhodnotí, kdo řekl správnou odpověď.

Poznámky: hru opakujeme, schováváme více předmětů.

3) Co všechno je ve škole? (5min)

Cíle:

- seznámit se s prostory školy,
- odpovídat na otázky,

- zopakovat zásady správného chování.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, míč, kniha, lžice, talíř, autíčko, karty, lego, sklenice, švihadlo, obruč, pytlík na papuče.

Motivace:

Žáci sedí na koberci v kruhu. Tomík s Kubíkem se ptají žáků: „Myslíte, že patří tyto předměty do naší třídy nebo patří na jiná místa ve škole?“ Žáci odpovídají.

Paní učitelka řekne žákům, že by bylo dobré odnést všechny předměty na místa kam patří, aby tam nechyběly.

Ptá se žáků na otázky:

- Víte, jak se říká ve škole místu, kde se cvičí, běhá, hrají hry?
- Kde se chodí na oběd, svačiny?
- Kde si žáci po škole hrají, kreslí?
- Kde si žáci mohou půjčit knihy, číst si?
- Kde sedí paní ředitelka, pan ředitel?
- Kde se setkávají všichni učitelé?
- Věděli byste, kam předměty patří?

Žáci zkusí zařadit předměty do správných prostorů školy.

S paní učitelkou a maňásky si zopakují, jak se mají chovat, když budou procházet školou. Koho mohou potkat. Co nesmí zapomenout udělat, když někoho potkají. Nesmí křičet, dupat, běhat, aby nerušili ostatní žáky, kteří se ve škole učí.

4) Procházka školou (20 min)

Cíle:

- seznámit se s prostory školy,
- vědět k čemu prostory slouží,
- zařadit předměty na správná místa ve škole.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, míč, kniha, lžíce, talíř, autíčko, karty, lego, sklenice, švihadlo, obruč, pytlík na papuče.

Organizace, popis a motivace:

Žáci se seřadí do dvojic. Paní učitelka rozdá žákům předměty, které vrátí na správná místa.

Všichni žáci s p. učitelkou a maňásky odchází na procházku školou, na které se seznámí s prostory školy.

Společně navštíví:

- Šatnu: Paní učitelka žákům řekne, že je důležité, aby v šatnách dodržovali pořádek. Zopakuje si s žáky kam patří papuče, bunda a taška s tělocvikem.
- Jídelnu: Žáci si ukážou, kde si mají vzít tácek, příbor. Pová si, jak se mají chovat při jídle, kam po jídle odnést tácek se špinavým nádobím.
- Školní družinu: Žáci si prohlédnou školní družinu. Kubík řekne dětem, co se dělá ve školní družině.
- Nakonec navštíví tělocvičnu, kde si zahrají hru.

Poznámky: Jakmile žáci přijdou do šatny, jídelny, školní družiny, tělocvičny, paní učitelka se ptá žáků, jestli vědí, který předmět tam patří.

Z tělocvičny se vracejí zpět do třídy, následuje hygiena a svačina. V další hodině žáci pokračují v prohlídce školy.

5) Žabky (5 min)

Cíle:

- rozvíjet rychlost, postřeh,
- rozvíjet hrubou motoriku.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, obruče, zvoneček

Motivace:

Tomík říká: „Čáry, máry, ať jsou ze všech žáků žabky!“ Každá žabka má svůj kamínek, pouze jedna žabka kamínek nemá. Žabky skáčou, běhají mezi kamínky, na zazvonění zvonečku si musí každá žabka najít svůj kamínek. Která žabka nemá kamínek, počítá si jeden trestný bod.

Organizace, popis:

Na vymezené ploše tělocvičny jsou různě rozložené obruče. Obručí je o jednu méně než žáků. Žáci běhají, skáčou, chodí mezi obručemi. Když zazvoní učitelka na zvoneček, každý žák si musí najít svoji obruč, do které se postaví. Žák, který nemá obruč, si počítá jeden trestný bod. Vyhodnocení hry. Vítězí žabka, která má nejméně bodů.

Svačina (10minut)**6) Procházka školou pokračuje (5 min)****Cíle:**

- seznámit se s prostory školy.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, kniha

Organizace a popis:

Žáci sedí v kruhu na koberci. Tomík se ptá žáků, jestli mají ještě nějaký předmět, který nedali na své místo. Žáci odpovídají, že knihu. „Kam patří kniha?“

Žáci si seřadí do dvojic a společně s paní učitelkou odchází do knihovny. Cestou prochází aulou. Paní učitelka řekne žákům, že se nachází v aule. Pová žákům, že na nástěnkách jsou fotografie ze soutěží a akcí, které se konají ve škole i mimo ni, také jsou tam různé obrázky a práce žáků. Žáci si prohlédnou nástěnky a pokračují dále. Tomík ukáže žákům, kde je ředitelna, sborovna.

7) Školní knihovna (5 minut)

Cíle:

- umět odpovídat na otázky,
- komunikovat v kruhu.

Organizační formy: hromadná, skupinová

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci

Organizace a popis:

Žáci přichází do knihovny. Prohlédnou si, jak to v knihovně vypadá. Potom se žáci posadí do kroužku na koberec.

Paní učitelka se žáků ptá:

- Víte co se dělá v knihovně?
- Kdo má doma svoji knihovnu?
- Jaké knihy mohou být v knihovně?
- Máte rádi pohádky?
- Jaké pohádky máte rádi?
- Čtou vám rodiče pohádky?
- O čem mohou být pohádky?
- Pamatujete si, v co jste se proměnili v tělocvičně?

Když žáci odpovídají, řekne paní učitelka žákům, že právě o jednom žabákovi tady v knihovně našla pohádku, kterou jim teď přečte.

8) Pohádka O zvědavém žabákovi⁵ (10 min)

Cíle:

- poslouchat pohádku,
- převyprávět společně pohádku,

---

⁵ Hurdová, Eva, Jurkovič, Pavel. *Hrajeme a zpíváme si s pohádkou.* s. 25 - 26

- opakovat zásady správného chování.

Organizační formy: hromadná, skupinová

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, pohádka O zvědavém žabákovi – příloha č.4

Organizace, popis a motivace:

Žáci sedí v kroužku na koberci. Paní učitelka čte žákům pohádku O zvědavém žabákovi.

Když pohádku dočte, pokládá žákům navádějící otázky a společně pohádku převypráví.

Otázky:

- Kde žil žabák?
- Jak se choval žabák ve škole?
- Který předmět ho nejvíce ve škole bavil?
- Co zapomněl žabák udělat, když potkal veverku?
- Koho žabák hledal?
- Jak dělal čáp?
- Jaká zvířátka byla v pohádce?
- Jak změnil žabák své chování?

Paní učitelka si s žáky zopakuje pravidla správného chování. Žáci odchází do své třídy.

9) Namaluj, co se ti nejvíce líbilo na procházce školou (20min)

Cíle:

- rozvíjet jemnou motoriku,
- říct vlastní názor před ostatními.

Organizační forma: hromadná, individuální

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, výkres A5, pastelky, fixy

Organizace a popis:

Žáci sedí v lavicích. Tomík rozdá žákům výkresy A5. Žáci si připraví pastelky, fixy. Tomík řekne žákům, aby se inspirovali dnešní procházkou po škole a namalovali, co se jim ve škole nejvíce líbilo.

Když domalují obrázek, odchází na koberec. Každý žák ukáže svůj obrázek. Řekne, co namaloval. Žáci si svoje obrázky podepíší a odevzdají paní učitelce, která je vystaví na třídní nástěnku.

10) Ukončení třetího dne (5min)

Ukázka obrázků, pochvala žáků za jejich práci, povzbuzení do dalšího dne, pozdravení žáků „Na shledanou, děti.“

6.4 Čtvrtý adaptační den

Téma: Se třídou na školní zahradě

Vzdělávací cíle

Kognitivní

- umět pokládat otázky,
- vědět základní informace o kočce, kotěti, kocourovi,
- pojmenovat ovoce a zeleninu,
- rozlišit ovoce od zeleniny,
- vědět, jak se starat o ovoce a zeleninu,
- spočítat ovoce a zeleninu ve skupinách,
- spočítat zvlášť i dohromady ovoce a zeleninu,
- porovnat velikosti stejného druhu ovoce, zeleniny,
- seřadit ovoce a zeleninu podle velikosti,
- porovnat skupiny ovoce a zeleniny,
- vědět, z čeho se připravuje ovocný salát,
- upevnit si vědomosti o ovoci a zelenině,
- seznámit se se školní zahradou.

Afektivní

- přivítat se s paní učitelkou, Kubíkem, Tomíkem a ostatními spolužáky,
- rozvíjet spolupráci ve třídě,
- upevnit třídní kolektiv,
- reagovat na slovní pokyny,
- spolupracovat ve skupině,
- rozvíjet pozornost,
- důvěřovat ostatním spolužákům.

Psychomotorické

- napodobit pohyb,
- rozvíjet hrubou motoriku,
- rozvíjet jemnou motoriku,
- rozvíjet prostorovou orientaci.

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Organizační formy: individuální, hromadná, skupinová

Pomůcky: rozepsány v metodických listech

Průběh vyučovacího bloku

1) Přivítání s paní učitelkou, maňásky a spolužáky

Rozvíčka: Hlava, ramena, kolena, palce (5 minut)

2) Klubíčko (15 min)

Cíle:

- rozvíjet spolupráci ve třídě,
- upevnit třídní kolektiv,
- rozvíjet jemnou motoriku.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, klubičko

Organizace, popis a motivace:

Žáci sedí v kroužku na koberci. Tomík se ptá žáků, jak se dnes mají, jak se těšili do školy.

Žáci odpovídají. Kubík drží v ruce klubičko. Tomík se ptá Kubíka, proč drží v ruce takový zvláštní předmět. Ptá se žáků, jestli neví, jak se předmět jmenuje a k čemu slouží.

Když žáci odpoví, že je to klubičko vlny. Ptá se paní učitelka žáků na otázky.

Víte, z čeho se vlna vyrábí?

Co se vyrábí z vlny?

Jaké zvířátko si hraje s klubičkem?

Tomík seznámí žáky s hrou, kterou si dnes zahrají. Žáci sedí v kruhu, Tomík dá jednomu žákovi konec klubička, žák z něj odmotá část vlny a předá klubičko dalšímu spolužákovi. Hra pokračuje do doby, než drží každý žák jednou rukou část vlny. Poté se žáci snaží namotat vlnu zpátky na klubičko.

Poznámky: paní učitelka s maňásky pomáhá žákům při rozmotávání i namotávání klubička.

Jakmile žáci namotají klubičko, jsou pochváleni za spolupráci.

3) Kam se schovalo klubičko? (5 min)

Cíle:

- rozvíjet prostorovou orientaci,
- umět pokládat otázky.

Organizační forma: hromadná, individuální

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, klubičko

Organizace, popis a motivace:

Tomík by chtěl mít také svoje klubičko, prosí paní učitelku, jestli nemá nějaké schované ve třídě. Paní učitelka odpoví. „Jedno klubičko je tady u nás ve třídě schované, ale aby to bylo spravedlivé dostane ho jen ten kdo, si ho najde.“ Paní učitelka žáky seznámí s pravidly hry.

Žáci chodí po třídě a hledají klubičko. Mohou se ptát paní učitelky na různé otázky, které by jim pomohly klubičko najít. Například: Je klubičko blízko tabule? Je klubičko na policích?

Paní učitelka odpovídá pouze ano, ne.
Žák, který najde klubičko první, je vítěz.

4) Všichni máme klubička (20min)

Cíle:

- rozvíjet jemnou motoriku,
- spolupracovat ve skupině.

Organizační formy: hromadná, skupinová

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, archy papíru, izolepa, pastelky, nůžky

Organizace, popis a motivace:

Paní učitelka s maňásky rozdělí žáky do skupin po 4-5 žácích. Na stěnách ve třídě jsou nalepeny velké archy papíru. Každá skupinka jde k jednomu z archů. Paní učitelka ukáže žákům nejdříve ve vzduchu, jak mají klubička kreslit. Žáci kreslí klubičko ve vzduchu. Potom učitelka nakreslí klubičko na tabuli. Žáci pozorují učitelku a poté kreslí vlastní klubička na arch, který mají ve skupině. Každý žák si musí nakreslit minimálně jedno klubičko. Žáci mohou volit různé barvy pastelek. Na závěr arch dozdobí dalšími obrázky, dle vlastní fantazie a domluvy s ostatními spolužáky ze skupiny.

Po dokončení práce každá skupinka spočítá a ostatním skupinkám řekne, kolik nakreslili klubiček a jakými dalšími obrázky arch dozdobili.

Poznámka: Všechny archy zůstanou vyvěšeny ve třídě.

Svačina

Následuje 90ti minutový blok.

5) Malé kotě (15min)

Cíle:

- rozvíjet hrubou motoriku,
- napodobit pohyb,
- reagovat na slovní pokyny.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, CD, CD přehrávač

Organizace, popis a motivace:

Tomík s Kubíkem říkají žákům, že si vzpomněli na jednu písničku a strašně rádi by si na ni s dětmi zatančili. Paní učitelka pomůže chlapcům vymyslet jednoduché pohyby.

Žáci odchází na koberec. Paní učitelka zazpívá písničku a ukáže žákům pohyb. Žáci opakují po učitelce. Tomík řekne žákům, že pokud písničku znají, mohou si k pohybu zpívat. Paní učitelka pustí písničku na CD přehrávači a všichni žáci napodobují pohyb, který je doprovázený slovními pokyny, chůzí na místě.

Pohyb:

Malé kotě, mňau, mňau,
spalo v botě, mňau, mňau
nehas co tě, mňau, mňau,
nepá, nepálí.

- žáci mňoukají
- ukazují, že spí
- mňoukání

My jsme kotě, mňau, mňau,
spáti v botě, mňau, mňau,
po robotě, mňau, mňau,
nechá, nechali.

- žáci mňoukají
- ukazují, že spí
- mňoukání

To co kotě poví, tím jedním pohledem.

- ruce v bok, houpání v kolenou

To my ani slovy, povědět nesvedem.

Věz, že kotě, mňau, mňau,
co spí v botě, mňau, mňau,
to tě v botě, mňau, mňau
potě potěší.

- žáci mňoukají
- ukazují, že spí
- mňoukání

Hoši a děvčata, pěstujte koťata,

Země je kulatá a místa je tu dost.

– prstem namalovat kruh

Kotě je solidní, nervy vám uklidní.

Nebud'te nevlídní, a hned vás přejde zlost.

– předpažit-pokrčmo – točit
zápěstím

Malé kotě, mňau, mňau,
spalo v botě, mňau, mňau,
nehas co tě, mňau, mňau,
nepá nepalí.

- žáci mňoukají
- ukazují, že spí
- mňoukání

My jsme kotě, mňau, mňau,
spáti v botě, mňau, mňau,
po robotě, mňau, mňau,
nechá, nechali.

- žáci mňoukají
- ukazují, že spí
- mňoukání

6) Koťátko si hraje na zahrádce (10 min)

Cíle:

- odpovídat na otázky,
- vědět základní informace o kočce, kotěti, kocourovi.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci

Organizace, popis a motivace:

Tomík se ptá žáků, jestli si pamatují, kde koťátko v písničce spalo.

Poznámka: Otázky klademe tak, abychom došli k novému tématu zahrada.

- Jak se jmenuje maminka od koťátka?
- Jak se jmenuje tatínek od koťátka?
- Kde můžeme potkat kočičí rodinku?
- Kdo má doma kočku nebo kocoura?

- Kde si hrají koťátka?
- Kde u vás bydlí kočičí rodinka?
- Máte zahradu?
- Co na ni pěstujete?
- Co děláte na zahradě?
- Kdo se stará o Vaši zahradu?

Maňásci prozradí žákům, že i jejich škola má zahradu, ale že tam nikdy nebyli. Paní učitelka společně s žáky odchází do šatny a na školní zahradu.

7) Co skrývá školní zahrada (10 min)

Cíle:

- seznámit se se školní zahradou,
- rozvíjet pozornost,
- odpovídat na otázky.

Organizační forma: hromadná, skupinová

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci

Organizace a popis:

Žáci si společně s paní učitelkou a maňásky projdou školní zahradu.

Paní učitelka upozorní žáky, aby se pozorně dívali, co všechno na zahradě roste, co jsou tam za předměty.

Žáci se posadí k velkému stolu s lavičkami. Vypráví, co všechno je na zahradě. Čeho si cestou všimli. Paní učitelka pokládá žákům doplňující otázky. Otázky jsou volené podle toho, co se na zahradě nachází.

- Jaké barvy měla jablka na stromech?
- Kolik konví stálo vedle skleníku?

Pokud žáci neznají odpověď, vybere paní učitelka jednoho žáka, aby šel zjistit odpověď.

8) Jsme ovoce a zelenina (10min)

Cíle:

- rozvíjet spolupráci,
- důvěřovat ostatním spolužákům,
- upevnit si vědomosti o ovoci a zelenině,
- spočítat ovoce a zeleninu ve skupinách,
- porovnat skupiny ovoce a zeleniny.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, obrázky ovoce a zeleniny, izolepa, nůžky

Organizace, popis a motivace:

Kubík se ptá žáků, jaké ovoce a jakou zeleninu mají rádi. Jestli ví, proč je ovoce a zelenina zdravá.

Potom Tomík udělá čáry, máry a začaruje žáky v ovoce a zeleninu. Protože ovoce ani zelenina nemluví, žáci taky nesmí mluvit.

Paní učitelka vymezí prostor, kde bude hra probíhat a seznámí žáky s pravidly hry. Vysvětlíme žákům, že musí spolupracovat a důvěřovat kamarádovi, protože jen kamarád mu může ukázat, v jakou zeleninu nebo ovoce se proměnil. Potom žákům na záda nalepí obrázky různých druhů ovoce, zeleniny. Například: tři žáci mají na zádech obrázek jablka, dva žáci mají obrázek hrušky, tři žáci mají obrázek banánu, dva žáci mají na zádech okurku a další. Počty obrázků volíme podle počtu žáků.

Žáci chodí po vymezeném prostoru a jejich úkolem je vytvořit skupinky stejného ovoce, zeleniny. Nesmí mluvit.

Jakmile žáci vytvoří skupinky, probíhá společná kontrola.

- Kolik máme banánů? Žáci počítají.
- Kterého ovoce je nejvíce?
- Které zeleniny je nejméně?
- Které skupinky mají stejný počet ovoce?
- Které skupinky mají stejný počet zeleniny?

Kubík se ptá žáků:

- Které ovoce neroste na školní zahradě? Žáci odpovídají: „banány“.
- Roste na školní zahradě nějaká zelenina?

Příloha č.5, příloha č. 6.

9) Košík plný překvapení (15 min)

Cíle:

- pojmenovat ovoce a zeleninu,
- rozlišit ovoce od zeleniny,
- vědět jak se starat o ovoce a zeleninu,
- spočítat zvlášť i dohromady ovoce a zeleninu,
- porovnat velikosti stejného druhu ovoce, zeleniny,
- seřadit ovoce a zeleninu podle velikosti.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, ovoce, zelenina, misky, košík

Organizace, popis a motivace:

Když se žáci vrátí zpátky ke stolu, posadí se na lavičky. Na stole stojí košík plný ovoce a zeleniny. Paní učitelka vyzve žáka. Ten z košíku vytáhne a pojmenuje ovoce nebo zeleninu, postupně vyzývá další žáky. Jakmile je košík prázdný, Kubík požádá žáky, jestli by mu pomohli rozdělit na jednu stranu stolu ovoce a na druhou stranu zeleninu.

Tomík si vybere žáka, zadá mu úkol nebo mu položí otázku.

- Kolik je na stole celkem kusů ovoce?
- Kolik je tam celkem jablek?
- Kolik vidíš hrušek?
- Která hruška je nejmenší a které největší?
- Seřaďte jablka podle velikosti.
- Které ovoce se pěstuje na školní zahradě?

- Kubík se ptá stejným způsobem na otázky týkající se zeleniny.
- Kolik je na stole celkem kusů zeleniny?
- Kolik je tam celkem rajčat?
- Seřad'te okurky podle velikosti.
- Která paprika je nejmenší a která největší?
- Která zelenina se pěstuje na školní zahradě?

Nakonec žáci dají do jedné misky zeleninu do druhé misky ovoce.

Kubík s Tomíkem se ptají žáků.

- Víte, jak se správně starat o zahradu?
- Jak se musíme správně starat o ovoce a zeleninu?
- Víte, co se dá připravit k jídlu z ovoce a zeleniny?

Nakonec zhodnotí všechny klady, které ovoce a zelenina mají a odchází do třídy.

10) Náš ovocný salát (25min)

Cíle:

- vědět, z čeho se připravuje ovocný salát,
- upevnit si vědomosti o ovoci a zelenině.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňasci, ovoce, nůž, kelímky, lžičky, mísa, dýnko

Organizace a popis:

Žáci si společně s paní učitelkou a maňasky připraví ovocný salát.

Paní učitelka pověří žáky, kteří umyjí ovoce. Ostatní žáci vytvoří kruh okolo lavice, u které paní učitelka krájí ovoce. Pokrájené ovoce dává do velké mísy.

Během krájení se paní učitelka ptá žáků na otázky.

- Jaké právě krájím ovoce?
- Na co musíme dávat pozor při krájení?
- Co se do ovocných salátů může přidat?
- Do čeho se také může přidávat ovoce?
- Co se může z ovoce vyrábět?

Jakmile paní učitelka všechno ovoce pokrájí, zamíchá ho a rozdělí do kelímků. Každý žák dostane svůj kelímek, lžičku a odchází do své lavice. Paní učitelka, maňásci a žáci si popřejí „dobrou chuť“ a dají se do mlsání.

Když žáci dojí, každý si odnese svůj kelímek s lžičkou do koše a odchází na koberec.

Paní učitelka se ptá žáků, jak jim salát chutnal. Společně si zopakují, jaké ovoce v salátu bylo. Maňásci připomenou žákům, že je důležité jíst ovoce a také zeleninu, protože jsou plné vitamínů, které jsou důležité pro naše zdraví.

11) Ukončení čtvrtého dne, rozloučení s žáky a maňásky (5 min)

6.5 Pátý adaptační den

Téma: Okolí mé školy

Vzdělávací cíle

Kognitivní

- opakovat písničky z mateřské školy,
- zopakovat, co všechno žáci navštívili ve škole,
- seznámit se s okolím školy,
- seznámit se s chováním na ulici,
- porozumět obsahu čteného textu,
- vědět, jak správně přecházet přes silnici,
- seznámit se se školním hřištěm,
- vědět k čemu hřiště slouží,
- tvořit odpovědi na otázky,
- třídit předměty do správných skupin,
- pojmenovat předměty.

Afektivní

- přivítat se s paní učitelkou, Kubíkem, Tomíkem a ostatními spolužáky,
- rozvíjet komunikaci mezi žáky,

- rozvíjet spolupráci,
- rozvíjet komunikaci,
- rozvíjet kamarádské vztahy,
- rozvíjet ochotu.

Psychomotorické

- napodobit pohyb,
- rozvíjet hrubou motoriku,
- rozvíjet jemnou motoriku,
- pohybovat se mezi překážkami,
- reagovat na slovní pokyny,
- reagovat na změnu barvy na semaforu,
- střídat stav napětí a uvolnění,
- reagovat na pokyny,
- rozvíjet pozornost,
- umět se pohybovat mezi překážkami,
- rozvíjet pohotovost, rychlost, obratnost, vytrvalost,
- rozvíjet soutěživost, rychlost,
- rozvíjet paměť, pozornost.

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Organizační formy: individuální, hromadná, skupinová

Pomůcky: rozepsány v metodických listech

Průběh vyučovacího bloku

1) Přivítání s paní učitelkou, maňásky a spolužáky

Rozcvička: Malé kotě (5min)

2) Moje cesta do školy (10 min)

Cíle:

- opakovat písničky z mateřské školy,
- rozvíjet komunikaci mezi žáky.

Organizační forma: hromadná**Vyučovací metody:** slovní, praktické**Pomůcky:** maňásci, kytara**Organizace, popis a motivace:**

Žáci se posadí do kruhu na koberec.

Kubík s Tomíkem se ptají žáků, jaké znají písničky. Rádi by si s žáky nějaké zazpívali. Žáci řeknou, které písničky umí a ty si zazpívají. Pokud se žáci nemohou dohodnout na písničku, navrhnou Kubík s Tomíkem písničku sami, například: Holka modrooká, Běžela ovečka, Kočka leze dírou, Skákal pes. Paní učitelka doprovází žáky na kytaru.

Po zpěvu písniček si žáci společně s paní učitelkou a maňásky povídají.

Tomík s Kubíkem se ptají žáků na různé otázky.

- Jak se jmenuje dnešní den?
- Jaké je datum?
- Jaké je roční období?
- Jaké je venku počasí?

Po společném rozhovoru položí paní učitelka maňáskům otázky.

- Kubíku a Tomíku, jak jste dnes přišli do školy?
- Koho jste na cestě do školy potkali?
- A koho jste potkali vy děti?

3) Nahoru, dolů (5min) ⁶**Cíle:**

- střídat stav napětí a uvolnění,
- reagovat na pokyny.

---

⁶NADEAU MICHELINE. *Relaxační hry s dětmi*. str. 56

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci

Organizace a popis:

Žáci se postaví na koberec. Paní učitelka říká: „Když jste šli do školy, potkali jste vlak, viděli jste mraky...?“

Pokud žáci vlak potkali, natáhnou se vzhůru. Pokud nepotkali, předkloní se a uvolní tělo, ruce svěsí dolů.

Poznámka:

Slova, která paní učitelka říká: slunce, mrak, vlak, autobus, psa, kočku, paní ředitelku, obchod, pole, nádraží, květiny.

Dbáme na to, aby docházelo u žáků ke stavu napětí a uvolnění.

4) U školy stojí zebra (15 min)

Cíle:

- porozumět obsahu čteného textu,
- odpovídat na otázky,
- vědět, jak správně přecházet přes silnici.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, kniha, semafor – příloha č. 10, obrázek přechodu pro chodce – příloha č. 11

Organizace, popis a motivace:

Paní učitelka si všimne, že si Kubík s sebou přinesl knihu. Zeptá se ho, proč ji má sebou, o čem kniha je, který příběh se mu nejvíce líbil. Řekne Kubíkovi, aby vybral jeden příběh, který ona přečte ostatním. Upozorní žáky, aby dávali dobrý pozor, o čem příběh bude. Kubík vybírá příběh: U školy stojí zebra.

Když paní učitelka příběh dočte, probíhá společné povídání o jeho obsahu. Paní učitelka pokládá žákům navádějící otázky.

Otázky:

- O čem byl příběh, který jsme vám četla?
- Jak se jmenovaly hlavní hrdinky v příběhu?
- Proč byla Markétka smutná?
- Na co se chtěla zeptat Hanička maminky?
- Co vletělo do kuchyně, když Hanička snídala?
- Co udělala Hanička, aby viděla zebra?
- Bylo to správné rozhodnutí?
- Viděla Hanička zebra před školou?
- Co udělala Markétka, když uviděla svoji sestřičku?

Paní učitelka ukáže žákům obrázek přechodu pro chodce a značky, které u přechodu stojí.

- Jaký je správný název pro zebra?
- Je před naší školou taky zebra?
- Jak se správně přechází přes vozovku?

Tomík řekne žákům, že viděl u přechodu také semafor.

- Víte, co je to semafor?
- Viděli jste někdy semafor?
- Kubík ukáže žákům, jak vypadá semafor.
- Jaká barva musí na semaforu svítit, aby mohli chodci přejít?
- Na jakou barvu musí chodci stát?

5) Semafor (5 min)**Cíle:**

- reagovat na změnu barvy na semaforu,
- rozvíjet pozornost,
- umět se pohybovat mezi překážkami.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, semaforey – příloha č. 12

Organizace, popis a motivace:

Tomík začaruje žáky v chodce na ulici. Vysvětlí žákům pravidla hry. Tomík má v ruce červený a zelený semafor. Když zvedne semafor, na kterém „svítí zelená“, žáci se pohybují volně po třídě, přechází „přechody pro chodce“. Vyhýbají se přitom ostatním chodcům a překážkám, které jsou ve třídě. Jakmile se na semaforu „rozsvítí červená“ - Tomík vymění semaforey, žáci se musí zastavit a počkat, až se opět rozsvítí zelená.

Svačina

Následuje 90ti minutový vyučovací blok.

6) Hlava, ramena, kolena, palce (2 min)**7) Procházka po okolí školy (30 min)****Cíle:**

- zopakovat, co všechno žáci navštívili ve škole,
- seznámit se s okolím školy,
- seznámit se s chováním na ulici.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci

Organizace, popis a motivace:

Žáci sedí v kruhu na koberci.

Paní učitelka se ptá žáků na otázky, které se týkají prostředí školy.

Otázky:

- Vzpomínáte, jaké třídy a místa ve škole jsme už navštívili?
- Co se dělá v tělocvičně, knihovně, školní družině, jídelně?
- Co jste viděli ve školní zahradě?
- Jak se chováme o přestávce?
- Věděl by někdo, kde jsme se ještě nebyli podívat?

Jakmile žáci odpoví, že ještě nebyli na hřišti, následuje povídání o tom, co se dělá na školním hřišti. Co všechno na školním hřišti může být. Kubík poprosí paní učitelku, aby se šli na školní hřiště podívat.

Paní učitelka rozhodne, že půjdou všichni na procházku. Žáci se odchází převléknout do šatny a odchází na procházku.

Na procházce se žáci seznámí s okolím školy. Společně si ukáží, kde je před školou přechod pro chodce a jak se přes něj přechází. Podívají se, kde je autobusová zastávka, ze které odjíždí a na kterou přijíždí autobus do blízkých vesnic. Celou procházku ukončí návštěva školního hřiště, kde si žáci zahrají hry.

Před odchodem ze školy paní učitelka seznámí žáky s bezpečností, správným chováním. Zopakují si, jak se správně chodí po chodníku, jak se chovat na ulici.

8) Směšná honička (10min)⁷

Cíle:

- seznámit se se školním hřištěm,
- vědět k čemu hřiště slouží,
- rozvíjet hrubou motoriku,
- rozvíjet pohotovost, rychlost, obratnost, vytrvalost.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci, píšťalka

Organizace, popis a motivace:

Po příchodu na hřiště se paní učitelka s žáky posadí na lavičky. Povídají si, co všechno je na jejich školním hřišti. Co se dělá na určitých místech na hřišti. Jaké hry se na hřišti mohou hrát.

Po rozhovoru si žáci zahrají Směšnou honičku.

Paní učitelka žáky seznámí s pravidly hry. Kubík vybere dva honiče. Ostatní žáci běhají po vymezené ploše hřiště. Koho honiči chytí, ten se chytne za místo, kde se ho honič dotkl

---

⁷ MAZAL, Ferdinand. *Hry a hraní pohledem ŠVP*. s. 168

a hra pokračuje. Hráč se po celou dobu hry drží na místě, na kterém byl chycen. Hráč může být chycen dvakrát, v tom případě se drží oběma rukama na místě posledních dvou zásahů. Pokud je hráč chycen po třetí, udělá tři dřepy a pokračuje ve hře.

Během hry paní učitelka mění honiče. Po ukončení hry se paní učitelka zeptá žáků, kolikrát byl kdo chycen.

9) Všichni společně (5 min) ⁸

Cíle:

- rozvíjet kamarádské vztahy,
- rozvíjet ochotu, spolupráci.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci, píšťalka, křída

Organizace, popis a motivace:

Školní hřiště se proměnilo v moře, na kterém je malý ostrov. Úkolem žáků je poskládat se na ostrov, tak aby žádný žák nezůstal v moři.

Poznámky: Ostrov je nakreslený křídou ve tvaru kruhu. Během hry povzbuzujeme žáky k aktivitě, spolupráci. Důležité je, aby na konci hry byli všichni žáci v kruhu. Po ukončení hry chválíme žáky za jejich spolupráci, popřípadě vytkneme, co se nám na jejich chování nelíbilo.

10) Netradiční pexeso (15 min)

Cíle:

- rozvíjet soutěživost,
- rozvíjet rychlost,
- rozvíjet paměť, pozornost.

---

⁸ KLAUS W. VOPEL. *Skupinové hry pro život 1*. s. 58

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci, písťalka, pexeso

Organizace a popis:

Po ploše hřiště je rozložené „pexeso“. Jedná se o kartičky s různými obrázky. Kartičky jsou rozloženy různě, vždy obrázkem dolů a tvoří dvojice, jako u klasického pexesa. Kubík rozdělí žáky do tří družstev. Družstva se postaví do zástupu na jednu stranu hřiště. Na písknutí písťalky vybíhá první hráč z každého družstva a hledá stejnou dvojici obrázků. Jakmile dvojici najde, běží zpět do svého družstva a vybíhá další hráč. Hra končí, jakmile na ploše nejsou žádné obrázky.

Každá skupinka si spočítá, kolik našla dvojic obrázků. Poté se vyhodnotí vítězné družstvo.

Každé družstvo si vezme své kartičky a odchází s nimi na lavičku.

11) Třídíme netradiční pexeso (13min)

Cíle:

- rozvíjet spolupráci,
- třídít předměty do správných skupin,
- pojmenovat předměty.

Organizační forma: hromadná, skupinová

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci, písťalka, pexeso

Organizace, popis a motivace:

Tomík se ptá žáků, jestli si pamatují, jaké obrázky byli na kartičkách. Žáci odpovídají. Kubík řekne žákům, jestli by uměli předměty na obrázcích roztřídit.

Žáci udělají skupiny podle toho, jak byli v družstvech při hře pexeso. Každá skupina si rozloží na libovolnou plochu hřiště obrázky, které si při hře pexeso nasbírali. Ve skupinách žáci třídí obrázky. Například budou mít skupinu ovoce, školní potřeby, hračky a další.

Tomík se ptá každé skupiny, jak obrázky roztřídili a proč. Ostatní žáci kontrolují správnost třídění.

12) Co všechno jsme dnes viděli? (5min)

Cíle:

- tvořit odpovědi na otázky,
- rozvíjet komunikaci.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní

Pomůcky: maňásci

Organizace a popis:

Po příchodu do třídy se žáci posadí do lavic. Probíhá společný rozhovor o dnešním dni. Paní učitelka vyvolává žáky, ptá se na různé otázky.

- Co jsme všechno viděli na procházce?
- Jaké sporty můžeme hrát na našem školním hřišti?
- Jaké hry jsme hráli na hřišti?
- Která hra se vám líbila nejvíce?

13) Celkové zhodnocení dne. Pochvala a rozloučení s žáky.

7 Reflexe adaptačního týdne

7.1 Cíle výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo ověřit adaptační týden v praxi a co nejefektivněji adaptovat žáky prvního ročníku na školní prostředí. Při přípravě adaptačního programu a plánování výzkumného šetření byly vzdělávací cíle, vyučovací metody, organizační formy a činnosti tvořeny tak, aby po realizaci programu mohlo být řečeno, zda je adaptační týden pro žáky 1. ročníku efektivní.

7.2 Hypotézy výzkumu

Z cíle jsme stanovili následující dvě hypotézy výzkumu.

Hypotéza 1 Po adaptačním týdnu se do základní školy těšilo více žáků než před adaptačním týdnem.

H_0 Četnosti kladných odpovědí na otázku, jak se dítě těšilo do školy, se před realizací a po realizaci adaptačního týdne nelišily.

H_A Četnosti kladných odpovědí na otázku, jak se dítě těšilo do školy, byly před realizací a po realizaci adaptačního týdne rozdílné.

Hypotéza 2 Žáky 1. ročníku základní školy v adaptačním týdnu zaujaly méně pohybové činnosti (zaměřené na hrubou motoriku) než všechny ostatní činnosti.

H_0 Četnosti preference pohybových činností jsou stejné jako četnosti preference ostatních činností, realizovaných v adaptačním týdnu.

H_A Četnosti preference pohybových činností jsou menší než četnosti preference ostatních činností, realizovaných v adaptačním týdnu.

Při stanovování hypotéz jsme vycházeli z přesvědčení, že činnosti a aktivity budou pro žáky zábavné, motivující, přitažlivé, získají při nich řadu nových informací, seznámí se s novým prostředím a ovlivní vztah dítěte ke škole. Při stanovování druhé hypotézy jsme vycházeli ze skutečnosti, že v současné době velmi málo dětí ve volném čase sportuje nebo vykonává jiný druh pohybu. Mnoho dětí předškolního a mladšího školního věku tráví volný čas díváním se na televizi, hraním si na počítači a podobně. Děti jsou proto i po krátké činnosti vyčerpané a unavené. Z toho důvodu jsou pro ně činnosti jiné než pohybové více zajímavé a vyhledávají je mnohem více. Všechny již zmíněné skutečnosti jsme se rozhodli ověřit.

7.3 Výzkumné metody

Chráska (2007, s. 163-170) uvádí, že dotazník je jednou z nejfrekventovanějších metod k získávání dat v pedagogickém výzkumu. V dotazníku jsou písemně kladené otázky a získávají se z něj písemné odpovědi. Dotazník je sestaven z předem připravených, jasně a srozumitelně formulovaných otázek. Pokyny v dotazníku by měly být jasné. Dotazník by měl zjišťovat jen důležité údaje a jeho rozsah by měl být přiměřený. Řazení otázek musí být pečlivě promyšleno. Důležitá je také ochota respondentů a jejich spolupráce. Dotazník by měl být vytvořen tak, aby získané údaje mohly být snadno zpracovány, tříděny. Důraz klademe také na řazení položek. Pořadí volíme tak, aby vyhovovalo z hlediska psychologického před logickým.

Položky v dotazníku lze dělit podle různých kritérií. Prvním kritériem je cíl, pro který je položka určena. V tomto případě obsahové položky zjišťují nutné údaje, aby mohl být splněn výzkumný záměr a položky funkcionální tvoří vhodný průběh dotazování. Druhým kritériem je forma požadované odpovědi a obsah, který daná položka zjišťuje. Podle způsobu odpovědi respondenta dělíme položky na otevřené a uzavřené. Pokud respondent odpověď sám vytváří, jedná se o položky otevřené, pokud ale vybírá nebo řadí již navržené odpovědi, jedná se o položky uzavřené. Oba druhy položek mají své výhody i nevýhody. Položky v dotazníku mohou zjišťovat fakta, vědomosti, znalosti, postoje, názory respondentů.

Vytvořený dotazník obsahoval šest položek. Tři položky byly otevřené a tři byly uzavřené. Učitel s žáky pracoval individuálně, podmínky byly vytvořeny tak, aby odpovídaly

věku a individuálním zvláštnostem dětí. Učitel měl předem připravený arch, do kterého si sám zaznamenával odpovědi žáků, protože oni sami zatím neuměli číst a psát. Otázky byly žákům kladeny jasně a srozumitelně vzhledem k jejich věku a individuálním zvláštnostem. Odpovědi žáků byly ve většině případů jasné a srozumitelné.

7.4 Charakteristika respondentů

První týden v září proběhl na 3. Základní škole v Holešově adaptační týden pro žáky prvního ročníku. Ve třídě bylo 18 žáků, z nichž bylo deset dívek a osm chlapců. Všechny děti před nástupem do školy navštívily mateřskou školu. Tři z dětí měly odklad. Ve třídě byly dvě romské děti, které se do kolektivu spolužáků dobře začlenily.

Většina z dětí bydlela ve městě, kde se škola nachází, čtyři z dětí dojížděly do školy z okolních vesnic. V prvních dvou dnech školních docházky se u některých z žáků objevovala nejistota. Postupně se většina žáků přizpůsobila novým požadavkům i podmínkám, které na ně byly kladeny.

7.5 Analýza dat a ověření hypotéz

Detailně byly výsledky dotazníkového šetření analyzovány a na základě těchto údajů byly ověřeny hypotézy.

7.5.1 Důkazy hypotéz

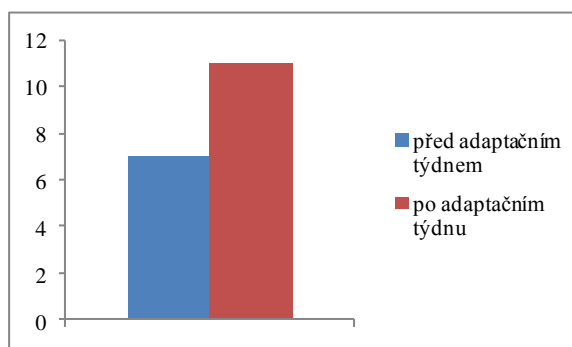
- Hypotéza 1 Po adaptačním týdnu se do základní školy těšilo více žáků než před adaptačním týdnem.
- H_0 Četnosti kladných odpovědí na otázku, jak se dítě těšilo do školy, se před realizací a po realizaci adaptačního týdne nelišily.

H_A Četnosti kladných odpovědí na otázku, jak se dítě těšilo do školy, byly před realizací a po realizaci adaptačního týdne rozdílné.

Pro dokazování hypotézy byl použit test dobré shody chí-kvadrát.

	P	O	P – O	$(P - O)^2$	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Před adaptačním týdnem	7	11	- 4	16	1,454
Po adaptačním týdnem	15	11	4	16	1,454
	Σ 22	Σ 22			Σ 2,908

Tabulka 1 Důkaz hypotézy č. 1

Graf 1 Důkaz hypotézy č. 1

Vypočítaná hodnota testového kritéria chí-kvadrát je $\chi^2 = 2,908$.

Kritická hodnota testového kritéria má pro hladinu významnosti 0,05 a jeden stupeň volnosti hodnotu $\chi^2_{0,05} = 3,841$. Vypočítaná hodnota testového kritéria je menší než hodnota kritická, nulovou hypotézu tedy nemůžeme odmítnout. V provedeném šetření tedy nebyla prokázána vyšší míra těšení se do školy po realizaci adaptačního týdne než před ním. Vzhledem k malému vzorku však nemůže výsledky zobecnit. Přínos adaptačního týdne je z výsledků patrný, avšak statisticky nebyl prokázán.

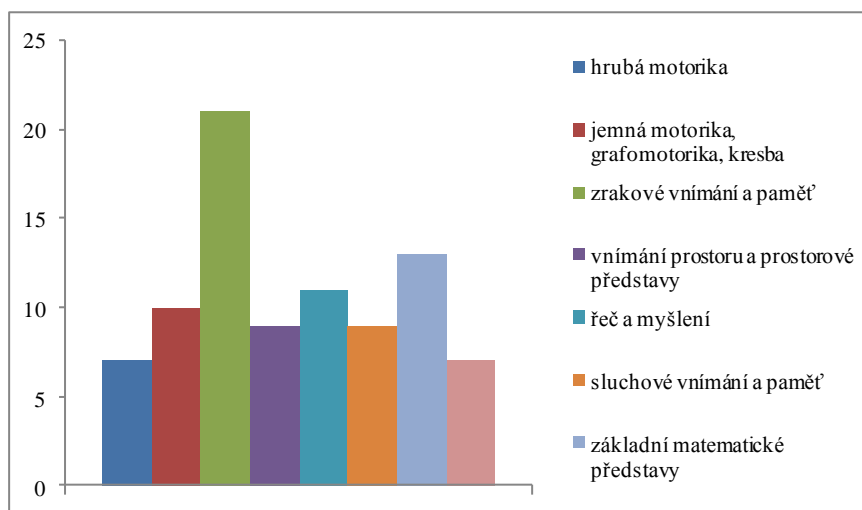

- Hypotéza 2 Žáci 1. ročníku základní školy v adaptačním týdnu zaujaly méně pohybové činnosti (zaměřené na hrubou motoriku) než všechny ostatní činnosti.
- H_0 Četnosti preference pohybových činností jsou stejné jako četnosti preference ostatních činností realizovaných v adaptačním týdnu.
- H_A Četnosti preference pohybových činností jsou menší než četnosti preference ostatních činností realizovaných v adaptačním týdnu.

Pro dokazování hypotézy byl použit test dobré shody chí-kvadrát.

	P	O	P – O	(P – O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Hrubá motorika	7	10,875	-3,875	15,016	1,381
Jemná motorika, grafomotorika, kresba	10	10,875	-0,875	0,766	0,070
Zrakové vnímání a paměť	21	10,875	10,125	102,516	9,427
Vnímání prostoru a prostorové představy	9	10,875	-1,875	3,516	0,323
Řeč	11	10,875	0,125	0,016	0,001
Sluchové vnímání a paměť	9	10,875	-1,875	3,516	0,323
Základní matematické představy	13	10,875	2,125	4,516	0,415
Sociální dovednosti	7	10,875	-3,875	15,016	1,381
	Σ 87	Σ 87			Σ 13,322

Tabulka 2 Důkaz hypotézy č. 2

Graf 2 Důkaz hypotézy č. 2

Vypočítaná hodnota testového kritéria chí-kvadrát je $\chi^2 = 13,322$.

Kritická hodnota testového kritéria má pro hladinu významnosti 0,05 a sedm stupňů volnosti hodnotu $\chi^2_{0,05} = 14,067$. Vypočítaná hodnota testového kritéria je menší než hodnota kritická, nulovou hypotézu tedy nemůžeme odmítnout. V provedeném šetření tedy nebyla prokázána nižší preference pohybových činností. Vzhledem k malému vzorku však nemůžeme výsledky zobecnit. Nižší preference pohybových činností jsou sice patrné, ale výrazně se neliší od činností ostatních.

7.5.2 Vyhodnocení položek

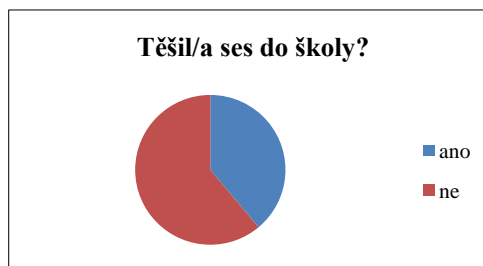
Aby mohly být dokázány hypotézy, musely být nejdříve detailně rozebrány jednotlivé položky z výzkumného nástroje.

Položka č. 1

Těšil/a ses do školy?

- a) ano
- b) ne

	Četnost	%
Ano	7	38,89
Ne	11	61,11
Celkem	18	100

Tabulka 3 Odpovědi na položku č. 1 dotazníku

Graf 3 Odpovědi na položku č. 1 dotazníku

Závěr:

Z výsledného grafu je patrné, že se před adaptačním týdnem do školy těšilo méně dětí. Důvodem mohl být velmi dobrý vztah k mateřské škole. Děti byly zvyklé docházet do mateřské školy, cítily tam pocit bezpečí, jistoty, měly tam své kamarády a také oblíbené paní učitelky.

Položka č. 2

Líbilo se ti, co jsme dělali minulý týden ve škole?

- a) ano
- b) ne
- c) jen něco

	Četnost	%
Ano	12	66,66
Ne	1	5,56
Jen něco	5	27,78
Celkem	18	100

Tabulka 4 Odpovědi na položku č. 2 dotazníku

Graf 4 Odpovědi na položku č. 2 dotazníku

Závěr:

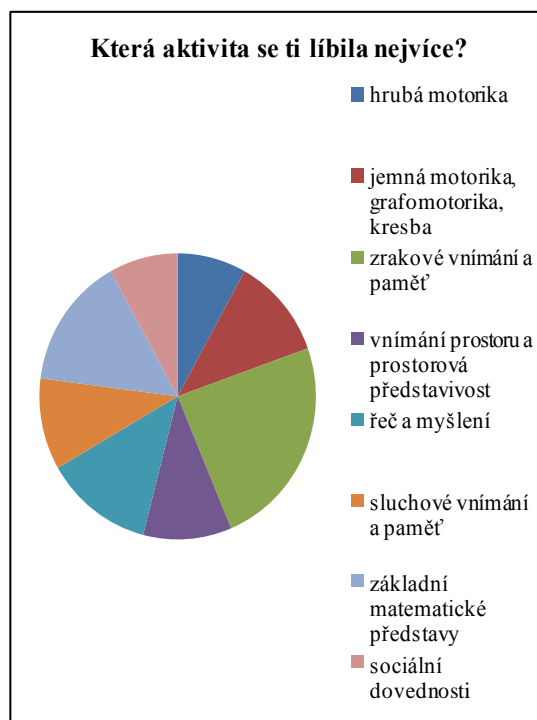
Na výsledném grafu můžeme vidět, že se většině dětí program adaptačního týdne líbil. V jednom případě došlo k záporné odpovědi. Důvodem mohla být nejistota v novém prostředí, stesk po mateřské škole, rodině.

Položka č. 3

Která aktivita se ti líbila nejvíce? Proč?

	Četnost	%
Hrubá motorika	7	8,05
Jemná motorika, grafomotorika, kresba	10	11,49
Zrakové vnímání a paměť	21	24,15
Vnímání prostoru a prostorová představivost	9	10,34
Řeč a myšlení	11	12,64
Sluchové vnímání a paměť	9	10,34
Základní matematické představy	13	14,94
Sociální dovednosti	7	8,05
Celkem	87	100

Tabulka 5 Odpovědi na položku č. 3 dotazníku

Graf 5 Odpovědi na položku č. 3 dotazníku

Závěr:

Vzhledem k tomu, že se jednalo o položku s otevřenou odpovědí a děti mohly vyjadřovat svůj názor volně, bylo potřeba každou aktivitu zařadit do jednotlivých kategorií rozvoje lidského jedince. K tomuto třídění byla využita metodika Bednářové, Šmardové z publikace Diagnostika dítěte předškolního věku. Vzhledem k tomu, že děti mohly volit více odpovědí, byl počet odpovědí vyšší.

Z odpovědí jasně vyplývá, že se dětem nejvíce líbila aktivita Pexeso, z oblasti zrakového vnímání a paměti. Žákům se na aktivitě líbily obrázky na kartách, byli rádi, že hráli pexeso

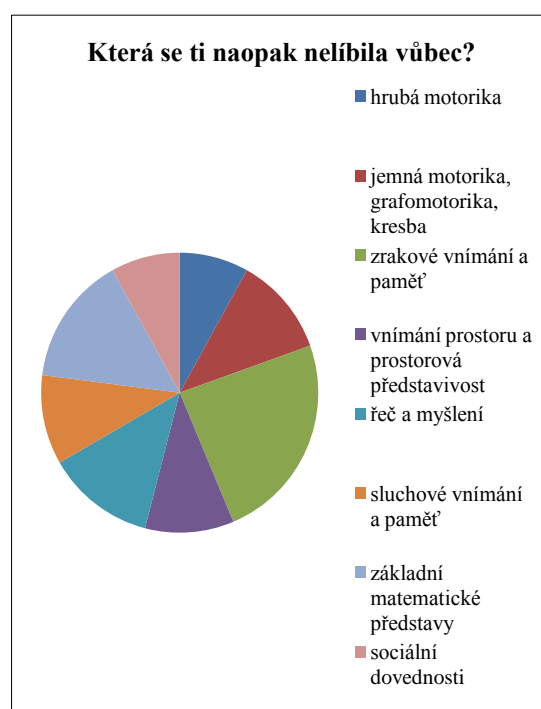
na hřišti a že s nimi hráli Kubík s Tomíkem. Nejméně se žákům líbila aktivita Hledáme a vymalováváme obrázky chování z oblasti sociálních dovedností. Důvodem byl především ostych před kamarády, malá slovní zásoba při popisování obrázku. Druhá, pro žáky nepříliš oblíbená aktivita, byla z oblasti hrubé motoriky. Jednalo se o aktivitu Nahoru, dolů. Důvodem bylo především to, že žáci nezvládali tempo hry. Byli brzo unavení, zadýchání. Většina měla problém s obratností, koordinací, nedokázala rychle reagovat pohybem těla. Ostatní oblasti byly převážně vyrovnané.

Položka č. 4

Která se ti naopak nelíbila vůbec? Proč?

	Četnost	%
Hrubá motorika	14	32,56
Jemná motorika, grafomotorika, kresba	2	4,65
Zrakové vnímání a paměť	6	13,95
Vnímání prostoru a prostorová představivost	10	23,26
Řeč a myšlení	3	6,97
Sluchové vnímání a paměť	5	11,63
Základní matematické představy	1	2,33
Sociální dovednosti	2	4,65
Celkem	43	100

Tabulka 6 Odpovědi na položku č. 4 dotazníku

Graf 6 Odpovědi na položku č. 4 dotazníku

Závěr:

V této položce také říkaly děti svůj názor volně. Jednotlivé aktivity byly také proto zařazeny do jednotlivých kategorií rozvoje lidského jedince. Opět byla využita metodika Bednářové, Šmardové z publikace Diagnostika dítěte předškolního věku. Také v této položce mohli žáci uvést více odpovědí.

Z odpovědí jasně vyplývá, že se dětem nelíbily aktivity z oblasti hrubé motoriky. První aktivita Nahoru, dolů byla již zmíněna. Děti byly brzo unavené, nezvládaly tempo hry, špatně reagovaly pohybem těla, objevila se u nich špatná obratnost, koordinace. Druhou byl taneček Malé kotě. Pro děti byl pohyb nový a pro mnohé náročný. Jelikož je píseň delší, některé děti aktivitu nedokončily. Byly vyčerpané, jejich tváře zrudly. Z výsledného grafu můžeme vidět, že činnosti v oblasti základních matematických představ mají nejnižší četnost, proto bychom mohli tvrdit, že aktivity děti zaujaly.

Položka č. 5

Byla pro tebe nějaká aktivita nová? Která?

Závěr:

Na základě odpovědí můžeme říci, že aktivity nebyly pro děti nové.

Při přípravě adaptačního programu byly voleny aktivity, o kterých se předpokládalo, že budou pro děti známé, jelikož cílem adaptačního programu bylo především stmelit skupinu, upevnit vztahy, získat pocit jistoty a bezpečí v novém prostředí.

Položka č. 6

Změnil se po adaptačním týdnu nějak tvůj názor na školu?

- a) ne, pořád se netěším
- b) ne, pořád se těším
- c) ano, začal/a jsem se těšit do školy
- d) ano, už se do školy netěším

	Četnost	%
Ne, pořád se netěším	3	16,66
Ne, pořád se těším	10	55,56
Ano, začal/a jsem se těšit do školy	5	27,78
Ano, už se do školy netěším	0	0
Celkem	18	100

Tabulka 7 Odpovědi na položku č. 6 dotazníku

Graf 7 Odpovědi na položku č.6 dotazníku

Závěr:

Na výsledném grafu můžeme vidět, že po adaptačním týdnu došlo k nárůstu dětí, které se do školy začaly těšit.

7.6 Závěrečné shrnutí

Hlavním cílem programu bylo co nejefektivněji adaptovat žáky na školní prostředí. Kognitivní, afektivní a psychomotorické vzdělávací cíle, vyučovací metody, organizační formy a činnosti byly při přípravě a plánování tvořeny tak, aby po realizaci programu bylo dosaženo hlavního cíle.

Celým adaptačním týdnem žáky provázeli dva kamarádi Kubík a Tomík. Jednalo se o maňásky, kteří přišli do 1. třídy, aby se podívali, jaké chodí do školy děti, co se ve škole učí, jak to ve škole vypadá a podobně. Maňasci byli pro žáky velkou motivací a od samého počátku si je žáci velmi oblíbili. Byli s žáky ve stálém kontaktu. Pomáhali jim, kontrolovali je a dávali jim dobré rady. Při některých hrách a činnostech bylo jejich chování nevhodné a to především z toho důvodu, aby si žáci uvědomili, co je nesprávné a jakým způsobem se nesmí chovat. Podle druhu aktivit, činností a her se měnily také organizační formy a vyučovací metody. Žáci pracovali hromadně, ve skupinkách, dvojicích i samostatně. Bylo využito mnoha pomůcek i motivačních materiálů.

Během celého týdne si osvojovali pravidla chování ve škole, seznamovali se s novou rolí školáka, povinnostmi, požadavky, které škola přináší. Poznávali prostředí i okolí školy. Postupně si vytvořili kamarádské vztahy a získali pocit jistoty v novém sociálním prostředí.

Většina naplánovaných činností, aktivit a her byla realizována podle připraveného programu, nedošlo k žádným podstatným změnám. Děti se s Tomíkem a Kubíkem skamarádili natolik, že po ukončení adaptačního týdne zůstali v jejich třídě na celý školní rok. Na základě toho, že byl adaptační týden úspěšně ověřen v praxi, může být realizován během dalších let. Učitelé mohou program použít, aniž by na něm cokoliv měnili. Již vytvořený adaptační program může být také pro učitele oporou, motivací, pokud by si chtěli vytvořit svůj vlastní program.

Shrnutí prvního adaptačního dne

Jsem školák. Tak bylo pojmenováno téma prvního adaptačního dne. Činnosti byly připraveny na jeden vyučovací blok. Vyučovací blok trval dvě vyučovací hodiny a byl rozdělen na dvě části, mezi nimiž byla přestávka, během které se žáci seznámili s toaletami, a poté následovala svačina. Při všech aktivitách byl kladen důraz na plnění stanovených kognitivních, afektivních a psychomotorických cílů.

Žáci byli vždy důkladně motivováni a chváleni. Důležité bylo žáky postupně seznámit s jejich novou rolí školáka a se všemi povinnostmi a úkoly, které musí ve škole plnit.

Na začátku vyučovacího bloku se paní učitelka přivítala s žáky a jejich rodiči. Po krátkém proslovu paní učitelky rodiče odešli ze třídy.

Paní učitelka ukázala dětem maňásky a začala mluvit „maňáskovou řečí“. Maňásci se žákům představili a ptali se jich na řadu otázek, například: „Jsme tady správně v 1. A? Chodí do této třídy samé hodné děti, které se chtějí učit? Víte, proč jsme za Vámi přišli?“ Další otázky byly kladeny podle odpovědí žáků.

Poté se žáci naučili písničku s pohybem Hlava, ramena, kolena, palce. Někteří text písničky znali z mateřské školy, proto byl pro ně nový pouze pohyb. Písničku se žáci rychle naučili a rádi si na ni každé ráno zacvičili.

Hra kutálení, která následovala, byla volena proto, aby se žáci představili a řekli o sobě základní informace. Probíhala v kruhu na podlaze, po jejím ukončení si většina žáků pamatovala jména svých spolužáků.

Následující hra Najdi si své kamarády opět rozvíjela a upevňovala vztahy mezi žáky. Jelikož se jednalo o hru, při které žáci chodili za doprovodu písňe po třídě, obměňovali způsoby pohybu podle pokynů, došlo k naplnění cíle rozvíjet hrubou motoriku, reagovat na pokyny.

Jelikož se blížil konec první části vyučovacího bloku, převzala slovo paní učitelka, která žáky pochválila za jejich práci. Paní učitelka také s žáky a maňásky zopakovala hygienické základy a návyky, poté odešli na toaletu. Po příchodu následovala svačina. Opakovat s žáky hygienické základy a návyky měli podle připraveného programu Tomík s Kubíkem. Vzhledem k tomu, že je na hygienické základy a návyky kladen velký důraz a žáci už byli méně soustředění, převzala opakování paní učitelka, která s žáky zopakovala všechno jasně a výstižně.

Po svačině následovala výtvarná činnost. Úkolem žáků bylo nakreslit vlastní autoportrét. Žákům byly rozdány výkresy A5. V horní části výkresu byla dírka na navázání šňůrky, pod ní byl předkreslený obrys obličeje a pod obličejem byla linka, na kterou děti napsaly své jméno. I přesto, že bylo žákům jasně řečeno, že se mají nejprve podepsat na linku a až poté začít dokreslovat obrys obličeje podle skutečnosti, některé děti využily linku tak, že k ní připojily krk, jiné začaly kreslit svůj obličej do předkresleného oválu nebo zapomněly měnit barvy. Z těchto důvodů je velmi důležité, aby měl pedagog vždy navíc připravené předkreslené výkresy, které může žákům dát, aby mohly začít pracovat znovu. Každý žák pracoval vlastním tempem. Jakmile dokončil práci, za pomoci paní učitelky navázal mašli na svůj autoportrét a poté ho zavěsil na ramínko. Navazování bylo pro žáky obtížné, proto trvalo delší dobu. Dětem, které dokončily úkol dříve, zadala paní učitelka další úkol. Žáci měli namalovat, co se jim nejvíce líbí ve třídě. Malování nebylo v plánu programu, ale i přesto bylo zařazeno, aby vyplnilo čas, než budou hotovi všichni žáci.

Hotová ramínka byla vyvěšena na stěnách ve třídě. Autoportréty se žákům moc vydařily a podle jejich chování při práci bylo vidět, že je práce bavila. Někteří žáci dokázali vystihnout podstatné znaky a z toho důvodu bylo i bez čtení jména poznat, kterého dítěte je to obličej. Stanovené cíle byly při této činnosti splněny.

Výroba ramínek byla poslední činností prvního adaptačního dne. V závěru bloku proběhlo společné zhodnocení dne. Žáci si s paní učitelkou a maňásky zopakovali, co všechno dělali, co nového se naučili. Na konci vyučování proběhlo zhodnocení a pochvala žáků za jejich práci a aktivitu.

První den adaptačního týdne byl hodnocen jako úspěšný. Aktivity i hry proběhly podle připraveného plánu. Vyučovací metody a organizační formy byly v souladu s věkem žáků i charakterem činností. Stanovené vzdělávací cíle byly naplněny.

Shrnutí druhého adaptačního dne

Tématem druhého adaptačního dne bylo – s Kubíkem a Tomíkem poznáváme naši třídu. Činnosti byly připraveny na jeden vyučovací blok. Vyučovací blok trval dvě vyučovací hodiny a byl rozdělen na dvě části, mezi nimiž byla přestávka. V první části bylo cílem seznámit žáky se třídou, vybavením třídy, pomůckami ve třídě, chováním ve třídě. V druhé části následovaly aktivity a hry, jejichž cílem bylo seznámit a učit žáky správnému chování

ve třídě. Při všech aktivitách a hrách byl kladen důraz na plnění stanovených kognitivních, afektivních a psychomotorických cílů, na důkladnou motivaci, pochvalu žáků.

Na začátku vyučovacího bloku se paní učitelka a maňásci přivítali s žáky. Přivítání proběhlo v kruhu, který žáci vytvořili za doprovodu básničky. V kruhu proběhla hra s míčkem. Cílem hry bylo zopakovat si jména žáků ve třídě, dokázat tvořit otázky, odpovědět na otázky. Většina žáků jsi jména zapamatovala a dokázala pěkně vytvořit i odpovědět na otázku. Poté si všichni zacvičili na písničku „Hlava, ramena, kolena, palce“. Většina žáků si pamatovala pohyb na písničku, přesto paní učitelka pohyb ukazovala.

Následující aktivita byla zaměřena na spolupráci ve skupině. Žáci byli rozděleni do skupin pomocí lístečků, které si samostatně losovali. Složení skupin bylo tedy náhodné. Každá skupina měla za úkol poskládat z rozstříhaných částí obrázku celý obrázek. Na obrázku byla třída, která se lišila od třídy 1. A. Po dokončení práce žáci hledali rozdíly, čím se liší jejich třída od třídy na obrázku. Maňásci žákům pokládali různé otázky. Během skládání obrázku žáci velmi pěkně spolupracovali, maňásci kontrolovali jejich práci, popřípadě jim pomohli. Všem skupinkám se podařilo obrázek poskládat. Při hledání rozdílů a odpovídání na otázky pracovali žáci také velmi aktivně.

Jelikož už žáci dlouho seděli, následovala pohybová hra „Třídní mašinky“. Maňásci proměnili žáky v mašinky, které cestují po třídě za doprovodu písničky. Po ukončení hry se maňásci ptali žáků na otázky, zadávali úkoly. Pokud žáci nevěděli odpověď na některou z otázek, mohli si odpověď zjistit. Například podívat se, co bylo na nástěnce. Během hry se žáci seznámili s prostorem třídy, dokázali se orientovat ve třídě, učili se pojmenovávat předměty ve třídě. Při dalších aktivitách a hrách během adaptačního týdne se kladl důraz na upevňování, opakování všech získaných vědomostí z této hry.

Co patří, nepatří do třídy? Tuto aktivitu vedli i motivovali maňásci. Kladli důraz na to, aby se žáci hlásili, řekli, jak se předmět jmenuje, k čemu slouží, proč patří nebo nepatří do třídy a aby ho uložili na správné místo. Z počátku se žáci zapomínali hlásit, ale to se napravilo hned, jakmile jim to maňásci připomněli.

Po této aktivitě si žáci s paní učitelkou zopakovali jak se chovat při svačině, základní hygienické návyky a zásady. Žáci byli pochváleni za práci v hodině. Poté odešli na toaletu. Po příchodu následovala svačinka.

Po svačině probíhali činnosti, při nichž se žáci učili správnému chování ve třídě.

Hledání obrázků. Tato aktivita byla zaměřena na správné chování ve třídě. Po třídě byly rozvěšeny obrázky. Každý byl dvakrát. Žáci hledali obrázek, jakmile ho našli, hledali

kamaráda, který má stejný obrázek. Společně každá dvojice popisovala chování na obrázku a rozhodovala, jestli je chování na obrázku správné nebo není. Poté si obrázek žáci vymalovali. Z obrázků si žáci vyrobili třídní plakát správného a nesprávného chování, který si vyvěsili ve třídě. Na závěr si zopakovali zásady, jak se chovat ve třídě. Paní učitelka s maňásky také zhodnotila celý den a pochválila žáky, za jejich práci a aktivitu.

Druhý adaptační den byl hodnocen velmi pozitivně. Žáci byli aktivní a pracovali velmi pěkně. Všechny naplánované aktivity a hry proběhly podle připraveného plánu. Vyučovací metody, organizační formy byly v souladu s věkem žáků i charakterem činností. Všechny stanovené cíle byly splněny.

Shrnutí třetího adaptačního dne

Naše škola, tak bylo pojmenováno téma třetího adaptačního dne. Všechny naplánované aktivity a hry souvisely s tématem dne a byly vždy motivovány. Po každé činnosti následovala pochvala žáků. Hlavním cílem bylo seznámit žáky se školou a také plnit všechny stanovené cíle. Činnosti byly připraveny na jeden vyučovací blok. Vyučovací blok trval dvě vyučovací hodiny a byl rozdělen na dvě části, mezi nimiž byla přestávka.

Na začátku první části proběhlo přivítání, po němž následovala rozcvička Hlava, ramena, kolena, palce. Žáci taneček zvládli úplně sami, bez toho aniž by jim paní učitelka pohyb ukazovala.

Cvičíme naši paměť. Tak se jmenovala následující hra. Při této hře bylo hlavním úkolem žáků pojmenovat a zapamatovat si co nejvíce předmětů, které viděli na koberci. Poté byly předměty zakryty a jeden z nich odebrán. Žáci měli zjistit, který předmět chybí. Později bylo odebráno více předmětů. Žáci byli velmi pozorní. Nevykřikovali, hlásili se. Cílem hry bylo umět pojmenovat předměty a cvičit paměť.

Na hru Cvičíme naši paměť, navazovalo povídání na koberci. Během povídání bylo využito všech předmětů z předcházející hry. Maňásci si s žáky povídali o tom, co všechno je ve škole, pokládali žákům různé otázky. Žáci odpovídali na otázky, rozdělovali a pojmenovávali předměty, říkali, které předměty patří do školy a určovali jejich správné místo. Během povídání si také žáci s maňásky zopakovali zásady správného chování ve třídě a ve škole. Protože mnoho předmětů patřilo na jiná místa ve škole, vydali se žáci s paní učitelkou a maňásky na společnou procházku školou.

Během procházky se žáci seznámili s prostorami školy, získali od paní učitelky nové vědomosti, informace a dali předměty na místa kam patřily.

Poslední zastávka byla v tělocvičně, kde si žáci zahráli pohybovou hru Žabky. Paní učitelka musela vysvětlit pravidla hry vícekrát, protože někteří žáci byli nepozorní. Cílem hry bylo rozvíjet u žáků rychlost, postřeh, hrubou motoriku. Hra se žákům velmi líbila, proto byla několikrát opakována. V závěru hodiny byli žáci pochváleni za jejich aktivitu a práci.

Z tělocvičny žáci odcházeli přímo na toaletu a po příchodu do třídy následovala svačina.

V druhé části vyučovacího bloku žáci s paní učitelkou a maňásky navštívili knihovnu. Zde také uložili poslední předmět, který jim zůstal. Žáci si prohlédli knihovnu a poté proběhl společný rozhovor. Žáci odpovídali na různé otázky týkající se čtení, knih, pohádek. Poslední otázka paní učitelky byla volena tak, aby navázala na následující aktivitu. Žáci si měli vzpomenout, v koho se proměnili v tělocvičně.

Po krátké motivaci paní učitelka přečetla žákům pohádku O zvědavém žabákovi. Jakmile pohádku dočetla, ptala se žáků na otázky, které se týkaly obsahu. Jelikož žabákovo chování v pohádce nebylo správné, zopakovala si paní učitelka s maňásky a žáky zásady slušného chování. Během četby byly žáci velmi pozorní. Začali si také zvykat na to, že se musí hlásit, nevykřikovat. Na otázky ve většině případů odpovídali správně, někteří dokázali odpovídat celými větami.

Na závěr vyučovacího bloku měli žáci namalovat, co se jim nejvíce líbilo na procházce školou. Žáci malovali různé obrázky. Nejvíce obrázků bylo z tělocvičny. Kreslili tužkou, pastelkami i fixy. Na závěr každý z žáků ukázal svůj obrázek a popisoval jej. Pro žáky bylo náročné mluvit o obrázku, proto jim maňásci kladli otázky, aby byl popis pro žáky jednodušší. Nakonec popis svého obrázku všichni žáci zvládli.

V závěru vyučování proběhlo zhodnocení práce a žáků a také pochvala všech žáků.

Třetí den adaptačního týdne byl hodnocen kladně. Aktivity i hry proběhly podle připraveného plánu. Stanovené vzdělávací cíle byly splněny. Vyučovací metody a organizační formy byly přiměřené věku žáků i charakteru činnosti.

Shrnutí čtvrtého adaptačního dne

Téma čtvrtého adaptačního dne se jmenovalo Se třídou na školní zahradě. Čtvrtý den trávili žáci ve škole celkem tři vyučovací hodiny a to z důvodu, aby si postupně zvykali na delší pobyt ve školním prostředí. Adaptační program byl rozdělen na dvě části, mezi nimiž

byla přestávka. V první části byli žáci ve třídě. Všechny aktivity a hry byly motivovány klubíčkem. Na konci vyučovací hodiny se žáci naučili nový taneček Malé kotě, který byl motivací pro druhou část vyučovacího bloku. Druhou část dne trávili žáci na školní zahradě. Při všech aktivitách a hrách byl kladen důraz na plnění všech stanovených cílů.

Po příchodu žáků do třídy proběhlo společné přivítání a taneček Hlava, ramena, kolena, palce.

První hra Klubíčko proběhla na koberci. Jednalo se o hru, kdy žáci společně v kruhu rozmatávají klubíčko, nakonec vytvoří velkou pavučinu. Maňásci si pro žáky připravili úvodní motivaci a vysvětlili jim pravidla. Cílem hry bylo rozvíjet spolupráci ve třídě, upevňovat kolektiv a rozvíjet jemnou motoriku. Během hry bylo ve třídě úplné ticho a žáci byli pozorní, snaživí, spolupracovali. Do první hry se zapojila také paní učitelka, která žákům pomáhala odmotávat klubíčko. Jakmile žáci vytvořili pavučinu, následovala pochvala od maňásků i paní učitelky. Poté žáci namotávali vlnu zpět na klubíčko. Hru žáci opakovali ještě jednou, tentokrát bez pomoci paní učitelky.

V následující hře Kam se schovalo klubíčko?, měli žáci za úkol hledat schované klubíčko ve své třídě. Během hledání klubíčka se žáci mohli ptát paní učitelky na různé otázky, které by jim pomohly klubíčko najít. Při hře se žáci učili pokládat otázky, pojmenovávat předměty ve třídě, rozvíjet prostorovou orientaci.

Všichni máme klubíčka. Hlavním cílem této činnosti bylo rozvíjet jemnou motoriku a spolupráci ve skupině. Žáci byli rozděleni do skupin. Každá skupina měla svůj arch papíru, který byl pověšený na stěně. Žáci měli za úkol nakreslit klubíčka na arch a poté arch dozdobit. Paní učitelka využívala přesný metodický postup, během kreslení chodila mezi žáky, opravovala chyby, pomáhala žákům. Žáci byli při práci velmi snaživí. Plakáty také velmi pěkně dokreslili jinými předměty, například dokreslili kočku, košík, babičku, která plete svetr a podobně. Všechny plakáty zůstaly vyvěšeny ve třídě.

Poslední aktivita, která v první vyučovací hodině proběhla, byl taneček na písničku Malé kotě. Tato písnička s pohybem sloužila jako motivace na druhou část adaptačního dne, která následovala po svačině. Pro žáky byl pohyb nový, mnozí měli problém zkoordinovat pohyby s tempem písničky.

Na závěr byli žáci pochváleni za práci v první hodině a následoval odchod na toaletu a svačina. Během svačiny učitelka kladla důraz na dodržování pravidel, které byly ve třídě stanoveny.

Po svačině proběhlo společné povídání na koberci, na které navázala další aktivita, která se konala na školní zahradě. Před odchodem na školní zahradu šli všichni žáci do šatny, kde se oblékli a přezuli. Paní učitelka žáky upozornila, jak udržovat pořádek v šatně a také jak se správně chovat na školní zahradě.

Na školní zahradě byli žáci s paní učitelkou a maňásky necelé dvě vyučovací hodiny. Na konci druhé vyučovací hodiny měla paní učitelka pro žáky připravené překvapení.

Paní učitelka si s žáky a s maňásky důkladně prohlédli školní zahradu. Poté následovala aktivita Co skrývá školní zahrada. Paní učitelka si povídala s žáky a s maňásky, ptala se na různé otázky, které se týkaly školní zahrady. Pokud žáci nedokázali odpovědět na otázku, šli odpověď zjistit. Cílem této aktivity bylo seznámit se se školní zahradou, rozvíjet pozornost žáků, odpovídat na otázky. Po ukončení aktivity byly cíle splněny.

Hra, která následovala, byla opět motivována a pravidla byla jasně vysvětlena. Maňasci žákům na záda nalepili obrázky a tím žáky proměnili v ovoce nebo zeleninu. Úkolem žáků bylo zjistit, v jakou zeleninu nebo ovoce byli proměněni a vytvořit skupiny stejného ovoce či zeleniny. Při této hře byla velmi důležitá spolupráce, důvěra mezi spolužáky, protože jen tak mohli žáci zjistit, v co byli proměněni. Jakmile žáci vytvořili skupiny, odpovídali na otázky, které jim pokládala paní učitelka a maňasci. Tato hra byla pro žáky náročnější, některým žákům dělalo problém během hry nemluvit, proto museli být napomenuti. Během hry žáci velmi pěkně spolupracovali, pomáhali si, vymýšleli různé strategie.

Další aktivita Košík plný překvapení probíhala v zahradní třídě. V zahradní třídě byl připravený košík plný ovoce a zeleniny. Žáci spolu s maňásky a paní učitelkou pojmenovávali, třídili, řadili, počítali ovoce a zeleninu. Při této aktivitě byly splněny všechny stanovené cíle. Paní učitelka kladla důraz, aby se žáci hlásili a aby byli pozorní. Košík plný překvapení byla poslední aktivita na školní zahradě. Po ní všichni odcházeli zpět do školy. Nejprve šli žáci do šatny. Paní učitelka dohlížela na pořádek v šatně. Poté šli žáci na toaletu a umýt si ruce.

Protože se pomalu blížil konec čtvrtého dne, následovala poslední aktivita. Žáci si spolu s paní učitelkou a maňásky připravili z ovoce výborný ovocný salát. Během přípravy salátu stáli žáci v kruhu okolo paní učitelky, pomáhali jí s mytím ovoce, přípravou kelímků, lžiček, mícháním salátu, servírováním. Paní učitelka kladla žákům a maňáskům různé otázky, které se týkaly ovoce a zeleniny. Žáci pomohli paní učitelce s úklidem a poté začali jíst. Na ovocném salátě si všichni velmi pochutnali.

V závěru třetí vyučovací hodiny proběhlo zhodnocení dne a pochvala žáků za jejich práci a aktivitu.

Čtvrtý den hodnotím kladně. Žáci pracovali velmi pěkně, byli pozorní, odpovídali na otázky a dodržovali stanovená pravidla. Stále více se přizpůsobovali školnímu prostředí, plnili požadavky učitele, osvojovali si základní pravidla. Použité vyučovací metody a formy byly v souladu s věkem žáků i charakter všech činností. Všechny naplánované aktivity a hry proběhly podle připraveného programu. Vzdělávací cíle byly naplněny.

Shrnutí pátého adaptačního dne

Téma posledního adaptačního dne bylo Okolí naší školy. Žáci trávili ve škole tři vyučovací hodiny. Adaptační program byl připraven na jeden vyučovací blok, trval tři hodiny a byl rozdělen na dvě části, mezi nimiž byla přestávka. V první části vyučovacího bloku byli žáci s paní učitelkou a maňásky ve třídě, kde byly pro žáky připraveny různé aktivity a hry. V druhé části vyučovacího bloku šli všichni na procházku po okolí školy a na školní hřiště. Během procházky se seznámili s okolím školy, učili se, jak se chovat na silnici, chodníku a také si zahráli hry na školním hřišti. Při všech aktivitách a hrách byl kladen důraz na plnění všech stanovených cílů, na motivaci a na pochvalu žáků.

Na začátku prvního bloku proběhlo přivítání a poté si žáci s paní učitelkou zatančili na písničku Malé kotě.

První aktivita dnešního dne proběhla v kruhu na koberci. Žáci si povídali s maňásky o jejich cestě do školy a podobně. Také si společně zopakovali písničky, které se učili v mateřské škole.

Poté následovala hra Nahoru, dolů. Žáci se při hře učili reagovat na pokyny, střídali stav napětí a uvolnění. Paní učitelka pokládá žákům otázky. Žáci pohybem svého těla ukazovali odpovědi. Důležité bylo, aby žáci při vzpažení vzhůru byli zpevněni a při předklonu byli uvolnění. Většina žáků měla problém rychle reagovat na pokyny a zvládat tempo. Paní učitelka s maňásky žáky opravovala. Po této hře byla na žácích vidět únava, žáci byli zadýchání.

Jelikož se žáci v druhé části vyučovacího bloku měli seznámit s okolím školy, byly další hry a aktivity naplánovány tak, aby žáky motivovaly. Paní učitelka četla žákům příběh s názvem U školy stojí zebra. Jakmile příběh dočetla, ptala se žáků na otázky, které se týkaly jak obsahu textu, tak chování na ulici a silnici. Paní učitelka ukázala žákům také různé

obrázky a fotografie, aby dopravní situaci názorně představila. Při poslechu příběhu byli žáci pozorní, dokázali odpovídat na otázky a měli mnoho vědomostí, které se týkaly chování na ulici a silnici.

Následující pohybová hra Semaforey navazovala na společné povídání. Jednalo se o hru, kdy žáci chodili po prostoru třídy a museli reagovat na barvu, která se objevila na semaforu. Při hře žáci rozvíjeli svoji pozornost, reakci, učili se pohybovat mezi překážkami. Maňásci žákům jasně vysvětlili pravidla, motivovali je a také jim ukazovali semaforey. Paní učitelka dohlížela na chování žáků. Žáci byli velmi pozorní, vyhýbali se překážkám ve třídě, na semaforey reagovali bezchybně.

Jakmile hra skončila, odcházeli žáci na toaletu a poté následovala svačina. Před odchodem maňásci s žáky zopakovali základní hygienické zásady a návyky. Během přestávky maňásci dohlíželi na dodržování správného chování.

Po svačině proběhl společný rozhovor na koberci, během kterého paní učitelka motivovala žáky k procházce a také k návštěvě hřiště. Před odchodem do šatny paní učitelka upozornila žáky na bezpečnost a chování na silnici, ulici i na hřišti. Procházka nebyla časově náročná. Žáci si vyzkoušeli, jak se správně přechází přechod pro chodce, ukázali si důležitá místa v okolí školy a podobně. Procházka končila na školním hřišti, na kterém si žáci s paní učitelkou povídali a zahráli si různé hry.

První hra, kterou si žáci na školním hřišti zahráli, byla Směšná honička. Cílem hry bylo rozvíjet hrubou motoriku žáků, obratnost, rychlost, pohotovost a vytrvalost. Při hře si žáci užili spoustu legrace a hra je velmi bavila.

Hra Všichni společně, která následovala, měla u žáků také velký úspěch. Na začátku hry byli žáci motivováni, poté byla jasně stanovena pravidla. Žáci při hře spolupracovali, pomáhali si. Stanovené cíle tedy byly splněny.

Další hra Netradiční pexeso byla také pro žáky velmi zábavná. Jednalo se o modifikaci hry pexeso. Žáci byli rozděleni do dvou družstev. Družstva mezi sebou soutěžila. Paní učitelka s maňásky dohlížela na průběh hry. V průběhu hry byla změněna pravidla, protože žáci měli problém s hledáním obrázků. Paní učitelka žákům povolila, aby si jeden obrázek vzali do ruky a podle něho hledali druhý stejný obrázek. Jakmile byla pravidla změněna, hra se zrychlila a žáci byli při hledání úspěšnější. Když se hra blížila ke konci, mohli všichni hráči běžet do hracího pole a hledat obrázky. Při hře žáci rozvíjeli soutěživost, rychlost, paměť i pozornost. Jakmile hra skončila, bylo vyhlášeno vítězné družstvo.

Při další aktivitě žáci pracovali ve skupinách. Jejich úkolem bylo třídit předměty na obrázcích do skupin, pojmenovávat obrázky. Maňásci žákům pokládali otázky, kladli důraz na to, aby se žáci hlásili a hlasitě celou větou odpovídali. Žáci s maňásky spolupracovali, chovali se podle stanovených pravidel. Během aktivity byly splněny všechny cíle.

Po této aktivitě se žáci vrátili zpět do školy. Nejprve se šli převléknout do šatny, poté proběhla hygiena. Jakmile se žáci vrátili do třídy, proběhl společný rozhovor. Žáci si s paní učitelkou a maňásky povídali o celém dnu. Paní učitelka pokládala žákům otázky. Žáci se hlásili a snažili se odpovídat celými větami.

Na závěr došlo ke zhodnocení celého dne a také celého adaptačního týdne. Žáci byli pochváleni za jejich práci, samostatnost, aktivitu v prvních dnech školní docházky. Paní učitelka popřála žákům mnoho štěstí a úspěchů při plnění všech školních povinností.

Poslední adaptační den byl hodnocen jako úspěšný. Žáci byli velmi snaživí, aktivní, spolupracovali, dodržovali stanovená pravidla a pokyny. Všechny aktivity, činnosti i hry proběhly podle připraveného programu. Vzdělávací cíle byly splněny. Organizační formy a vyučovací metody byly v souladu s věkem žáků i charakterem činností.

Závěr

Počátek školní docházky je velmi důležitým mezníkem v životě dítěte. Nástup do školy pro dítě znamená období velkých změn. Na žáka je kladeno mnoho nových úkolů, začíná mít nové povinnosti, které se liší od povinností, na které byl zvyklý. Dříve dítě trávilo většinu času hrou, ovšem s nástupem do školy musí začít plnit zavazující povinnosti. Škola vyžaduje od žáka určité jednání, chování i činnosti. Důležité je pomoci dítěti zvládnout náročné období, poskytnou mu co nejlepší podmínky pro jeho adaptaci a vytvořit u něj kladný vztah ke škole. Vztah, který si dítě ke škole vytvoří, velmi ovlivní celý průběh školní docházky a také budoucí život dítěte.

V současné době je velmi aktuálním tématem adaptace dítěte na školní prostředí, z toho důvodu bylo téma vybráno pro diplomovou práci. Téma bylo rozpracováno jak v teoretické tak i v praktické a empirické části a také ověřeno.

Cílem teoretické části bylo zabývat se vývojem dítěte předškolního věku a to především vývojem tělesným a motorickým, psychickým, emočním a sociálním. Zmíněna byla také důležitost hry u dětí předškolního věku, dětská kresba a zvláštnosti dětské psychiky. Teoretická část se také zabývala procesem adaptace dítěte na školní prostředí, školní zralostí a připraveností, významem rodiny a školy při adaptaci a dále také osobností učitele, jelikož právě učitel může velmi ovlivnit vztah dítěte ke škole. Každá kapitola obsahovala další podkapitoly, které byly dále rozpracovány. Cílem bylo také probrat důvody a příčiny odkladu školní docházky, nezralosti, zabývat se poruchami adaptace. Všechny získané poznatky byly uplatněny v praktické části při vytváření adaptačního programu pro žáky 1. ročníku.

Hlavním cílem praktické a empirické části diplomové práce bylo vytvořit a v praxi ověřit adaptační program. Adaptační program byl vytvořen především proto, aby se žáci rychleji seznámili se svými spolužáky, zvykli si na svoji třídu, paní učitelku, seznámili se s prostředím i okolím školy, získali kladný vztah ke škole a co nejlépe se novému prostředí přizpůsobili.

V rámci empirické části práce byly stanoveny hypotézy výzkumu, které vycházely z cílů výzkumu a byly ověřeny pomocí statistických testů významnosti.

Ze získaných výsledků byly vyvozeny závěry a doporučení pro další možné využití navrženého adaptačního programu.

Závěrem můžeme říci, že navržený adaptační týden byl pro žáky efektivní a pomohl žákům při adaptaci na nové podmínky i na požadavky školního prostředí.

Seznam použitých pramenů a literatury

BAKALÍK, Jindřich. DĚDKOVÁ, Jarmila. a kol. *Maruška a mláďata a jiné příběhy ze života*. 1. vyd. Brno: Blok, 1985. 221 s.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. ŠMARDOVÁ, Vlasta, *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007. 212 s. ISBN 978-802-5118-290.

BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 168 s. ISBN 978-80-247-1906-1.

BUDÍKOVÁ, Jaroslava. KRUŠINOVÁ, Patricie, KUNCOVÁ, Pavla. *Je vaše dítě připraveno do první třídy?* 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004. 157 s. ISBN 80-722-6637-3.

DAŘÍLEK, Pavel. KUSÁK, Pavel. *Pedagogická psychologie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. 234 s. ISBN 80-706-7837-2.

HELUS, Zdeněk. *Psychologie: pro střední školy*. 3. vyd. Praha: Fortuna, 2003. 119 s. ISBN 80-716-8876-2.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3.

HOLOUŠOVÁ, Drahomíra. Osobnost učitele. In KANTOROVÁ, Jana. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: Hanex, 2008, s. 163 – 201. ISBN 978-80-7409-024-0.

HURDOVÁ, Eva. JURKOVIČ, Pavel. *Hrajeme si a zpíváme si s pohádkou*. Rotag. ISBN 80 – 903175-4-5.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1368-4.

JÁNSKÝ, PETR. *Já písnička*. 2. vyd. Cheb: Music Cheb, 1995. 116 s. ISBN 80-85925-01-X.

JEŘÁBEK, J., TUPÝ, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: NIDV, 2006. ISBN 80-86956-01-6.

KLAUS W. VOPEL. *Skupinové hry pro život*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 138 s. ISBN 978-80-7367-286-7.

KLENKOVÁ, Jiřina. KOLBÁBKOVÁ, Helena. *Diagnostika předškoláka – správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství, 2003. 125 s.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana. PUPALA, Branislav. *Předškolní a primární pedagogika: Předškolná a elementárna pedagogika*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. 455 s. ISBN 978-80-7367-828-9.

KOŘÍNEK, Miroslav. *Dítě na počátku školní docházky*. 1.vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1974. 91 s.

KOTULÁN, Jaroslav. *Obtíže počátků školní docházky a jejich prevence*. Svazek 217. Praha: Ústav zdravotní výchovy, 1969. 47s.

KREISOVÁ, Zdenka. *Krok za krokem 1. třídou*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 168 s. ISBN 978-80-247-2038-8.

KREJČOVÁ, Lenka. *Zapojení rodičů do extra-kulikulárních aktivit žáků realizovaných ve školách*. In ERETOVÁ, Naděžda. *Pedagogická intervence u žáků ZŠ*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 266 – 269. ISBN 978-80-7357-603-5.

KROPÁČKOVÁ, Jana. *Budeme mít prvňáčka*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. 158s. ISBN 978-80-7367-359-8.

KUBIČKA, Luděk. *Psychologie školního dítěte a jeho výchova v rodině*. 2. vyd. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1963. 206 s.

LANGER, Stanislav. *Problémový žák na prvním stupni základní školy (školy obecné) s úvodem do problematiky školní zralosti*. 1. vyd. Hradec Králové: Kotva, 1999. 387 s. ISBN 80-900254-5-5.

LANGOVÁ, Marta. HEŘMANOVÁ, Vlastimila. *Vybrané problémy utváření sociálního klimatu školy a třídy*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2007. 72 s. ISBN 978-80-7044-934-9.

MACHOVÁ, Jitka. *Biologie člověka pro učitele*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 269 s. ISBN 978-80-7184-867-7.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 2. vyd. Praha: Portál, 1996. 143 s. ISBN 80-7178-085-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 2.vyd. Praha: Avicenum, 1989. 335 s.

MAZAL, Ferdinand. *Hry a hraní pohledem ŠVP*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2007. 394 s. ISBN 978-80-85783-77-3.

NADEAU MICHELINE. *Relaxační hry s dětmi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 135 s. ISBN 80-7178-712-4.

OPATRĚILOVÁ, Dagmar. *Pedagogicko-psychologické poradenství a intervence v raném a předškolním věku u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Tišnov: SURSUM, 2006. 292 s. ISBN 80-210-3977-9.

PRŮCHA, Jan. WALTEROVÁ, Eliška. MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-807367-647-6.

PŘINOSILOVÁ, Dagmar. *Diagnostika ve speciální pedagogice*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. 178 s. ISBN 978-80-7315-157-7.

ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. 65. Publikace. Brno: Paido, 1998. 268 s. ISBN 80-85931-48-6.

SPÁČILOVÁ, Hana. *Pedagogická diagnostika*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009. 119 s. ISBN 978-80-244-2264-0.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

TRPIŠOVSKÁ, Dobromila. VACÍNOVÁ, Marie. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007. 156 s. ISBN 978-80-86723-30-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Úvod do vývojové psychopatologie IV., Poruchy adaptace*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. 72 s. ISBN 80-7083-766-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-717-8308-0.

VANČUROVÁ – FRAGNEROVÁ, Eva. *Psychologie předškolního dítěte a jeho výchova v rodině*. 2. vyd. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1964. 201 s.

VERECKÁ, Naděžda. *Jak pomáhat dětem při vstupu do školy*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2002. 160 s. ISBN 80-7106-474-2.

WEDLICHOVÁ, Iva. HEŘMANOVÁ, Vladislava. *Kapitoly z vývojové psychologie*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2008. 143 s. ISBN 978-80-7414-044-0.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 207 s. ISBN 80-717-8544-X.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2004. Dostupný z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2004/sb190-04.pdf>.

http://www.detskestranky.cz/clanek/1635pisnicka_s_omalovankou_holka_modrooka.htm

<https://www.google.cz/search?q=obr%C3%A1zky+zv%C3%AD%C5%99ata&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:cs:official&client=firefox-a>

<https://www.google.cz/search?q=obr%C3%A1zky+%C5%A1koln%C3%AD+pot%C5%99eby&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:cs:official&client=firefox-a>

<https://www.google.cz/search?q=obr%C3%A1zky+hra%C4%8Dky&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:cs:official&client=firefox-a>

<https://www.google.cz/search?q=obr%C3%A1zky+dopravn%C3%ADch+zna%C4%8Dek&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:cs:official&client=firefox-a>

<https://www.google.cz/search?q=obr%C3%A1zky+ovoce&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:cs:official&client=firefox-a>

<https://www.google.cz/search?q=obr%C3%A1zky+zelenina&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:cs:official&client=firefox-a>

<http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/misa-ruzickova/hlava-ramena-kolena-palce-213315>

<http://www.malovanepisnický.estranky.cz/clanky/malovane-pisnický.html>

http://www.studiumna2.estranky.cz/fotoalbum/pisnický/piisnický-iv_/pec-nam-spadla.jpg.html

Seznam příloh

a) Obrazový materiál

Příloha č. 1 Můj vlastní autoportrét

Příloha č. 2 Třídní obrázek

Příloha č. 3 Hledáme a vymalováváme obrázky

Příloha č. 4 Pohádka o zvědavém žabákovi

Příloha č. 5 Ovoce

Příloha č. 6 Zelenina

Příloha č. 7 U školy stojí zebra

Příloha č. 8 Pexeso

b) Metodické listy

Příloha č. 9 Metodické listy 1 – 39

c) Dotazník pro žáky

Příloha č. 10 Prázdný dotazník

Příloha č. 11 Vyplněný dotazník

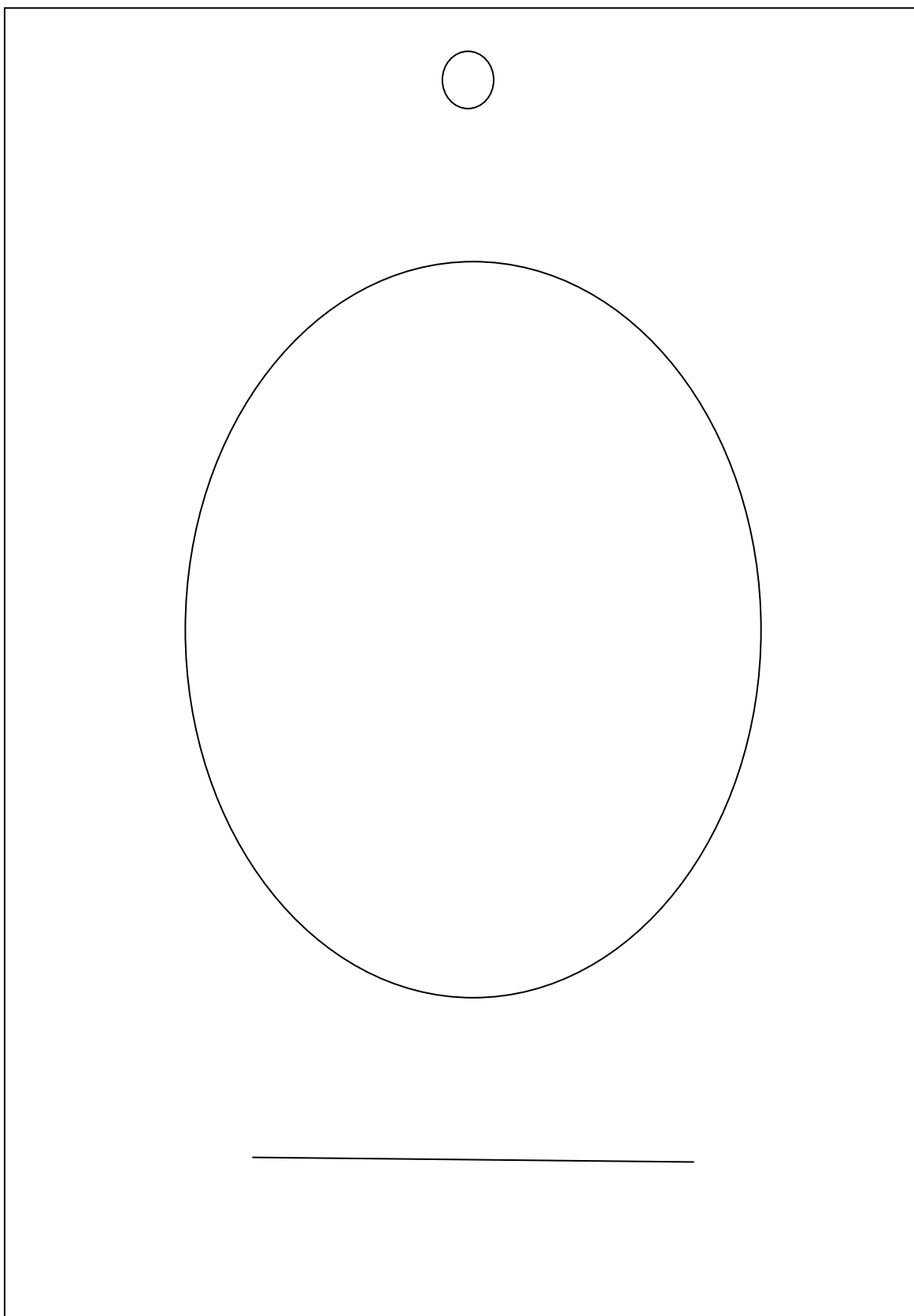
d) Rozčleňovací kritéria

Příloha č. 12 Rozdělení činností do oblastí pro potřeby vyhodnocení položek dotazníku

a) Obrazový materiál

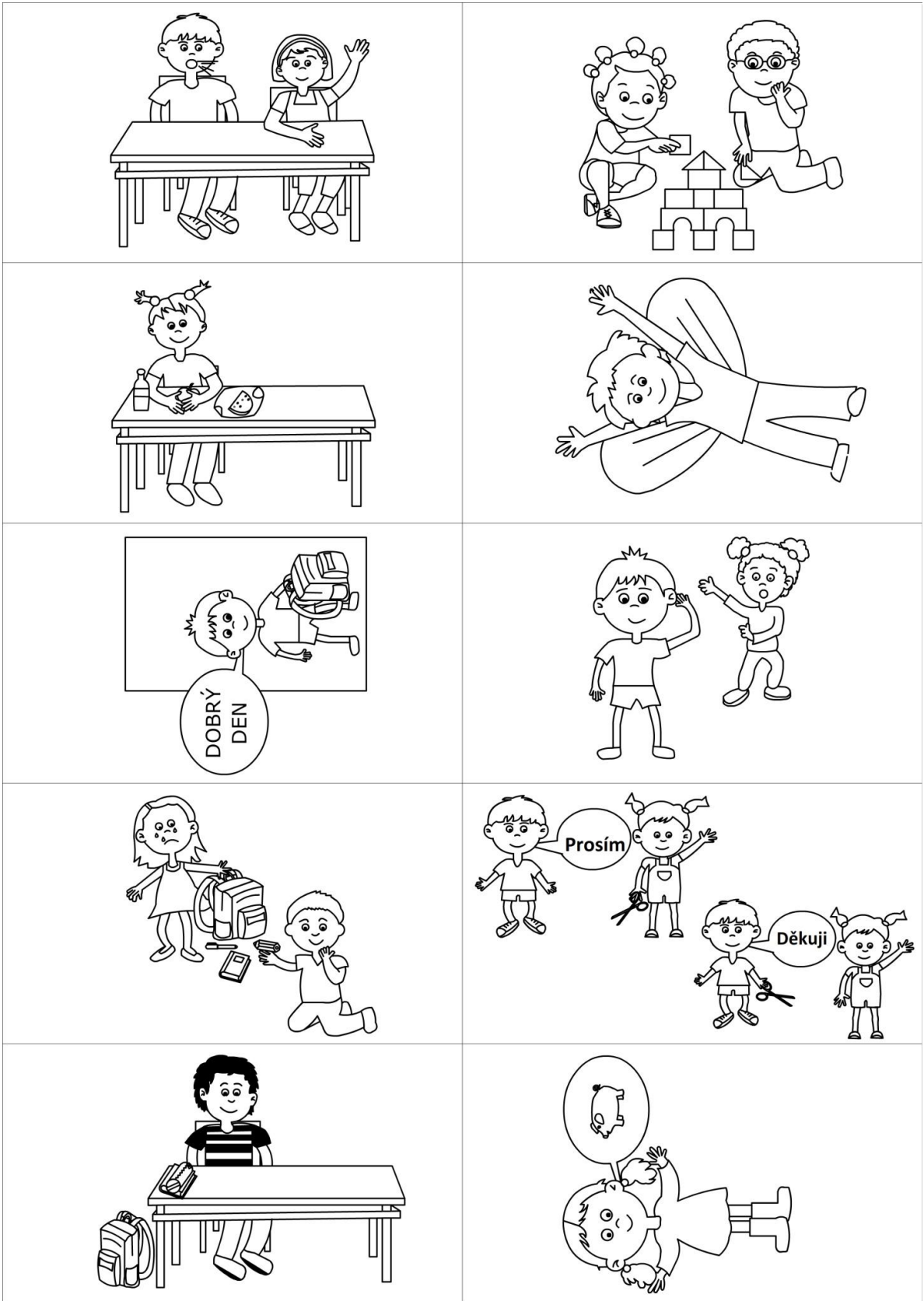
Příloha č. 1

Příloha č. 2

Příloha č. 3

ZVĚDAVÉM ŽABÁKOVÍ

U rybníka na kraji lesa žil mladý žabák. Jako všichni žabáci z okolí i on chodil každý den do školy. Učení ho ale moc nebavilo. Nudil se a neposlouchal, když se učili slušnému chování. Nudil se, i když se učili, jaká nebezpečí žabákům hrozí. Ale při hodinách zpěvu kuňkal krásným čistým žabím hlasem a jeho kuňk kuňk se rozléhalo do daleka. Nejvíc ze všeho ho bavil tělocvik. Rád skákal do výšky i do dálky a uměl to ze všech žabáků nejlépe. Však měl také na nohou vytrénované silné svaly.

Jednoho letního odpoledne, když skončilo vyučování, žabák posedával na břehu rybníka. Přemýšlel, čím by se zabavil. Pak uviděl kameny, které vedly jako schůdky z vody na břeh a dostal nápad.

Skákal po kamenech a prozpěvoval si:

„Ská - ču na - ho - ru a za - se do - lů.“

Potom se rozhodl, že zkusí skákat ob jeden kámen. Šlo mu to dobře.

A tak udělal:

Vzhů - ru skok, do - lů skok.

Najednou uslyšel sojčí křik.: „Je to tak, je tu čáp! Je to tak, je tu čáp!“

Žabák čápa nikdy neviděl a byl zvědavý, jak vypadá.

„Musím toho čápa vidět,“ řekl si a namířil si to dlouhými skoky k lesu. Kolem něho se mihla veverka.

„Hej ty tam, řekni mi, kde najdu čápa!“ křikl na ni žabák.

Veverka se zamračila. „A co takhle pozdravit?“

„Na nějaké pozdravení čas teď zrovna není. Musím najít čápa!“ odsekl, nečekal na odpověď a odskákal pryč. Dorskákal k protějšímu břehu rybníka, kde rostlo vysoké rákosí. Na mělčině u břehu uviděl zvláštního vysokého ptáka.

„Labuť to není, husa také ne, co je to za velikána?“ uvažoval žabák.

Pták měl bílé peří, černými letkami lemovaná křídla, štíhlé dlouhé, červené nohy a dlouhý zobák. „Klapy, klap, klapy, klap,“ klapal zobákem.

„Hej, klapátko, nevidělo jsi někde čápa? Sojka říkala, že přiletěl. Chtěl bych ho vidět!“ volal žabák.

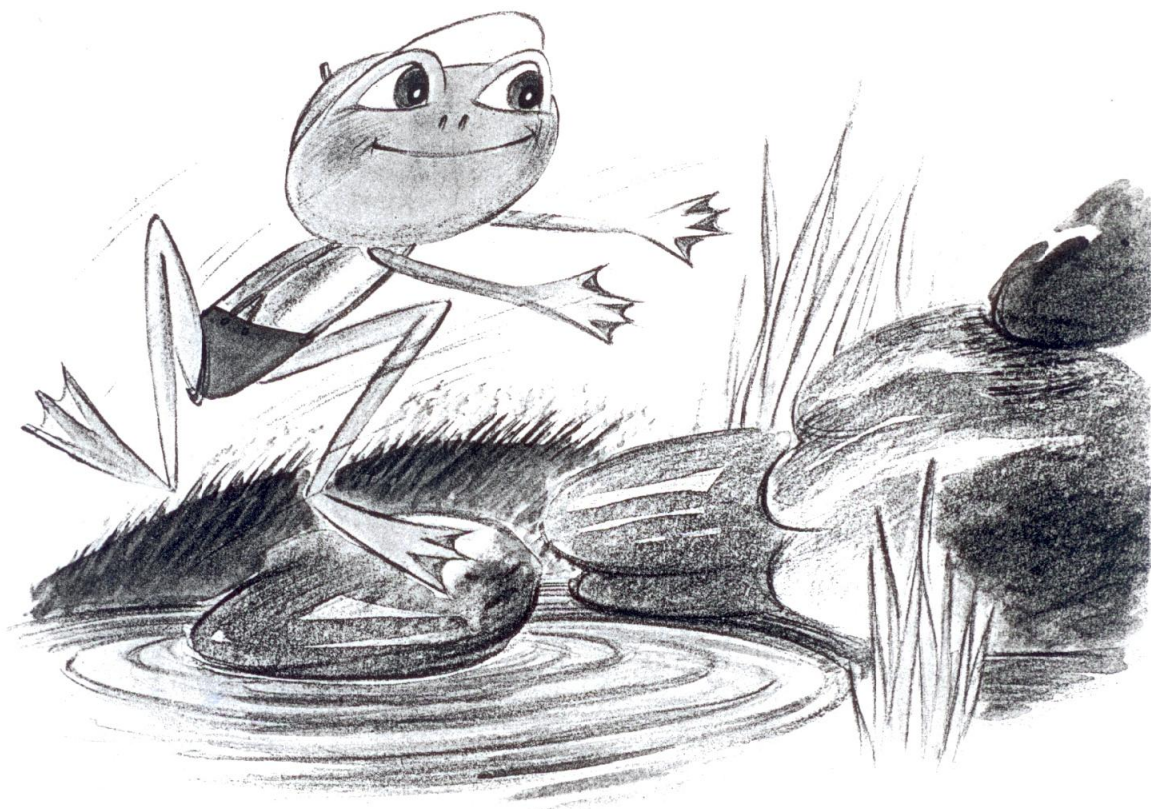

Ale pták nic. Chodil dál v mělké vodě u břehu a občas strčil zobák do vody. „Hej, klapáku, neslyšíš?“ pokřikoval žabák. Zase žádná odpověď.

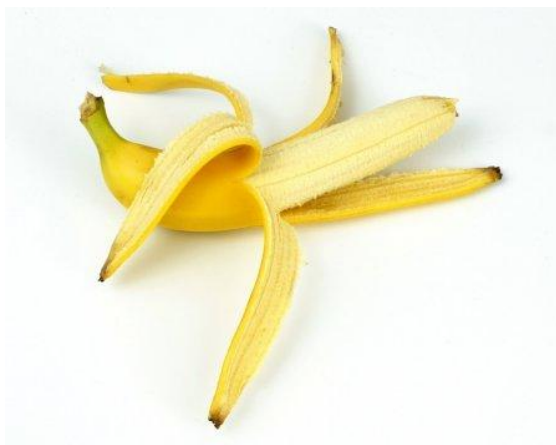
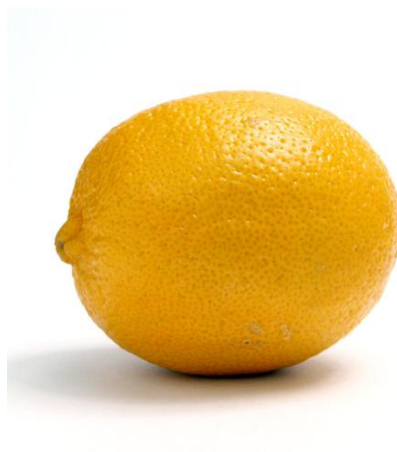
„Hej, klapačko, copak jsi hluchá a kvůli svému klapy, klap nic neslyšíš? Chci vidět čápa!“ pokračoval v nezdvořilém pokřikování žabák.

Pták zvedl hlavu, hrozivě zaklapal zobákem a promluvil: „Žabí kluku, nezdvořáku, že tě chytím do zobáku! Klapy, klap, klapy, klap. Ty mě neznáš? Já jsem čáp!“

Ještě, že žabák tak často trénoval skoky a měl na nohou silné svaly. Dlouhým skokem jen tak tak uskočil před čapím zobákem, který se mihnul těsně vedle něho. Žabák se skryl v rákosí a ani nedutal. Teď už věděl, jak čáp vypadá, a jak je nebezpečné se s ním potkat. Od té doby byl žabák ve škole jako vyměněný. Při vyučování dával bedlivý pozor, aby se dověděl o všech nebezpečích, která mu v lese a u rybníka hrozí. Dával pozor i v hodinách slušného chování a brzy se z něho stal zdvořilý, chytrý a statný žabák.

Příloha č. 5

Příloha č. 6

U ŠKOLY STOJÍ ZEBRA

Za několik dní skončí prázdniny a Markétka, která půjde do třetí třídy, je nešťastná, že hrozně dlouho neuvidí svou ovečku. Ta zůstane u tetičky na venkově. Ovečka má černý čumáček a je plachá. Je také skromná, všude se napase. Ale do města ovečka nemůže, a proto je Markétce smutno.

I maminka s tatínkem jsou smutní, že už končí krásné léto. A přitom ani tak krásně nebylo, skoro každý den přšelo. Maminka už složila věci. Navrch do kufru položila knížku „samé mouchy“. Není to knížka o mouchách, to jen doma jí tak říkají, je to vlastně učebnice pro samouky, ale pro samouky nebo pro samé mouchy — to je přece skoro stejné. Ta knížka putuje při všech cestách nahoře v kufru.

Maminka kufr sbalila, tatínek ho zavřel a už celá rodina jede domů, to se ví, že bez ovečky. Máma, táta, Markétka a Hanička. Ta ještě nechodí do školy, a proto není smutná, že prázdniny končí.

A prázdniny opravdu skončily. První školní den si Markétka vzala bílou halenu, na záda starou tašku a odchází do školy. Maminka ji vyprovází do předsíně a říká:

„Dej si pozor na cestu! A u školy přecházej po zebře!“

„Já vím,“ zavolala Markétka a sbíhá po schodech.

Hanka snídá v kuchyni, ale když to slyšela, údivem zapomněla kousat. Cože to maminka povídala? Přecházej po zebře! Jakpak se může přecházet po zebře. Kde by se u školy vzala zebra?

Už se chtěla začít vyptávat, ale vtom se stala zvláštní událost — do kuchyně vlétl otevřeným oknem vrabčák. Zakroužil, párkrát narazil do stěn, a než se li-

U ŠKOLY
STOJÍ ZEBRA

dé uvnitř vzpamatovali, byl zase venku. Hanka o tom s maminkou vykládala celé dopoledne a hrozně se těšila, až to bude vykládat své starší sestře. Sotva přišla ze školy, už chtěla spustit, ale maminka ji předešla, zeptala se školačky:

„A jestlipak jsi přecházela po zebře?“

„Jasně, mami,“ odpověděla Markétka samozřejmě, ale Hance to vyrazilo dech, rázem zapomněla na vrabčáka. Zase ta zebra! Tohle musí vyzkoumat, a sama, když jí to nikdo neřekne. Když dělají tajnosti, dobrá, půjde se před školu podívat.

A představuje si takový obrázek: Před školou stojí zebra, takový malý koník, jakého viděla v zoo. Děti k ní přijdou, položí jí ruku na hlavu a zebra jde s nimi přes ulici. Tak chodívala i ona s ovečkou, že jí položila ruku na hlavu a šla vedle ní. Nebo si snad sednou zebře na hřbet?

Půjde tam a uvidí.

Druhý den si dopoledne vzala kočárek a jde před dům, jako že si bude hrát. Ale přitom má tajný plán. Počká, až se máma nebude dívat z okna, pak seběhne z kopečku dolů ke škole, je to přece docela malý kousek.

Ze začátku se jí běží krásně a lehce a nemůže se dočkat, až bude u školy. Ale v půli kopce najednou dostala strach. Kam se to pustila! A sama! Ještě nikdy nebyla sama tak daleko od domu!

Rozběhla se ještě rychleji, jen aby už byla u školy. A tu před sebou zahlédla žlutý dům s mnoha okny. To je Markétčina škola! Nejdřív vidí jen pár oken, pak víc a víc, už se před ní objevila celá škola i ulice před školou, už doběhla až na chodník naproti škole a zastavila se.

Žádná zebra před školou není!

Hanka stojí a neví, co má dělat! Kde je zebra? Není tady, není tady! Všichni ji viděli, jen ona ne. Stojí tu, sama a tak daleko od domova, v krku má hrozné sucho, jak rychle utíkala, do očí se jí tlačí slzy. A tak si sedla na zídku, co obtáčí parčík naproti škole, a sedí jako uzlíček neštěstí.

Ze školních dveří naproti vycházejí děti, vždycky dvě nebo tři, zastaví se, rozhlédnou a pak přejdou ulici přes široké bílé pruhy namalované na černém asfaltu. Hanka se na děti nedívá. Sedí skrčená na zídce. Ví, že by měla seskočit a běžet domů, ale nechce se jí, zalekla se, že se pustila tak daleko a teď má jít celou cestu nahoru sama.

Vtom se před ní zastavila skupinka dětí.

„Ty, Markéto,“ vyjekla jedna školačka, „koukej, to je vaše Hanka.“

„Co tady děláš?“ vytřeštila na ni Markétka oči. „Kde je máma?“

I Hanička na ni vytřeštila oči, pak seskočila ze zídky a chytila ji za ruku.

U ŠKOLY
STOJÍ ZEBRA

„Máma tady není.“

„A proč jsi tady ty? Ty na mě čekáš?“

„Ne. Já jsem chtěla vidět tu zebra.“

„Jakou zebra?“

„Přece tu, co tady stojí. Máma ti každé ráno říká, že máš přecházet po zebře. A tady žádná není. Tak co si to pořád povídáte?“

Markétka se na ni chvíli dívala — a pak se plácla do čela. Vzala ji za ruku, odvedla o kus zpátky a ukázala svítivě bílé pruhy na černé asfaltce.

„To je zebra! Ale ne doopravdovská. Těm pruhům se říká zebra. Když přecházíme po zebře, auta musí zastavit a nám se nemůže nic stát. Ty sis myslela, že tady stojí doopravdovská zebra?“

„Ano,“ řekla menší sestra zklamaně.

Takhle je to, obyčejné pruhy na ulici. A ona si představovala, že u školy stojí zebra, přítulný malý pruhovaný koník, tak přítulný, jako ovečka u tetičky na venkově, že skloní hlavu a vede děti přes ulici.

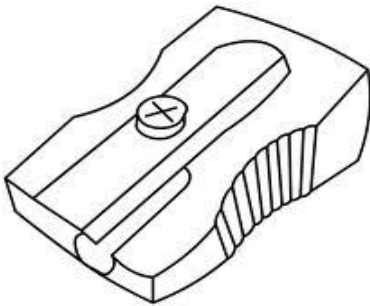
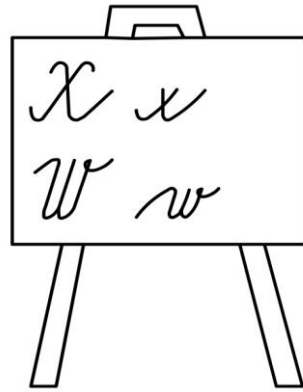
Nic o tom neřekla, ale i Markétka si to v té chvíli asi tak představila a strašně zatoužila, aby před školou stála zebra. Ale kdepak by se tady vzala zebra, když sem ani ovečka nesmí!

A vůbec se své malé sestře nedivila, že je tolik zklamaná.

Příloha č. 8

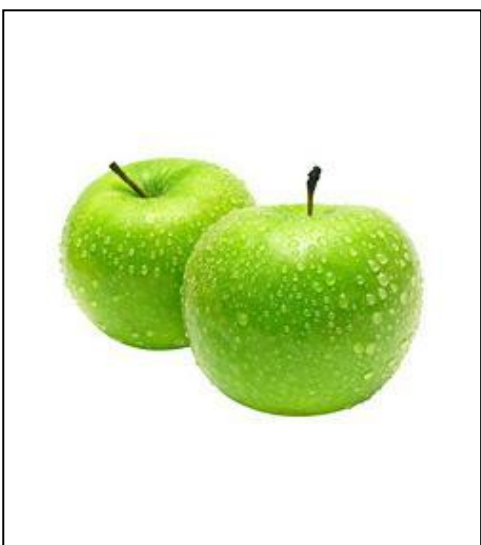
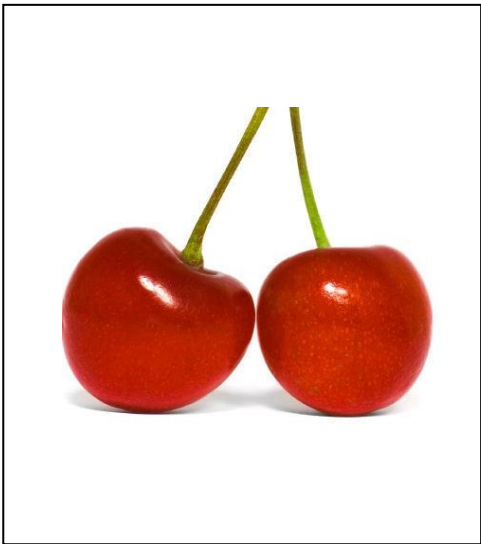
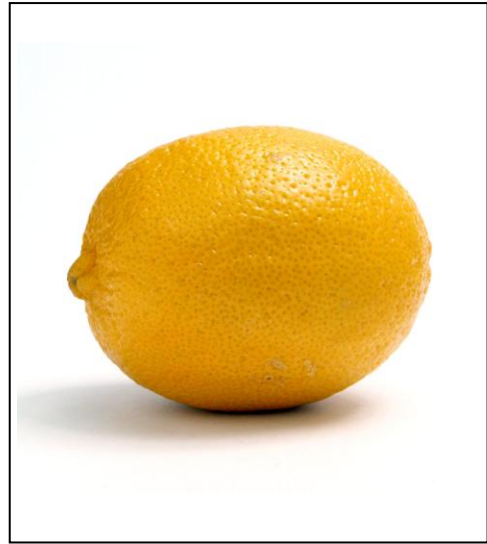

b) Metodické listy

Příloha č. 9

Metodický list č. 1

Hlava, ramena, kolena, palce

Cíle:

- napodobit pohyb,
- rozvíjet hrubou motoriku.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: CD přehrávač, CD – písnička: Hlava, ramena, kolena, palce, maňásci

Organizace a popis:

Žáci se postaví vedle svých lavic. Tomík, Kubík i žáci se seznámí s pohybem na písničku Hlava, ramena, kolena, palce. „Určitě všichni víte, kde máte hlavu, ramena, kolena, palce, ale my si to raději společně zopakujeme.“ Učitelka říká, za jakou část těla se žáci mají chytit. Žáci reagují na pokyny. Jakmile si žáci zopakují části těla, začne učitelka zpívat písničku. Zpěv je doprovázen pohybem. Žáci zkusí pohyb učitelky napodobit. Žáci opakují písničku, aby si pohyb zapamatovali.

Poznámka: Žáci budou písničku s pohybem opakovat každý den.

Písnička + pohyb

Hlava, ramena, kolena, palce,

kolena, palce, kolena, palce,

Hlava, ramena, kolena, palce,

oči, uši, pusa, nos.

- dotýkáme se jednotlivých částí těla, podle textu písničky

Za minutku přijdu k Vám

Za minutku - „ťukáme“ pravou rukou před tělem

v rytmu

přijdu k Vám - „ťukáme“ levou rukou před tělem

v rytmu

já tančím hrozně rád.

Zpívám, skáču shora dolů,

chci jen tancovat.

Řídím doleva

a řídím doprava.

Disco je tu zase zpátky,

to je zábava.

Hlava, ramena, kolena, palce,

kolena, palce, kolena, palce,

Hlava, ramena, kolena, palce,

oči, uši, pusa, nos.

Hlava, ramena, kolena, palce,

kolena, palce, kolena, palce,

Hlava, ramena, kolena, palce,

oči, uši, pusa, nos.

Když je venku, horko prší,

nebo pálí mráz,

bacili už netroufnout si

na nikoho z nás.

Běžím doleva a běžím doprava.

Disco je tu zase zpátky, to je zábava.

- tleskáme

Zpívám, skáču - „třukáme“ pravou rukou před tělem v rytmu

Shora dolů, „třukáme“ levou rukou před tělem v rytmu

- tleskáme

- točíme „volantem“ doleva

- točíme „volantem“ doprava

- pochodujeme a otáčíme se o 360°, ruce v bok

- dotýkáme se jednotlivých částí těla, podle textu písničky

Když je venku, - „třukáme“ pravou rukou před tělem v rytmu

horko prší, - „třukáme“ levou rukou před tělem v rytmu

- tleskáme

bacili už - „třukáme“ pravou rukou před tělem v rytmu

netroufnout si - „třukáme“ pravou rukou před tělem v rytmu

- tleskáme

- běžíme na místě na levou stranu, pravou stranu

- pochodujeme a otáčíme se o 360°, ruce v bok

Hlava, ramena, kolena, palce,
kolena, palce, kolena, palce,
Hlava, ramena, kolena, palce,
oči, uši, pusa, nos.

- dotýkáme se jednotlivých částí těla, podle textu

Hlava, ramena, kolena, palce,
kolena, palce, kolena, palce,
Hlava, ramena, kolena, palce,
oči, uši, pusa, nos.

Jestli chceš být stále zdravý

Jestli chceš být - „ťukáme“ pravou rukou před tělem v rytmu

stále zdravý - „ťukáme“ levou rukou před tělem v rytmu

jdi si zaplavat,
do studené vody přece

- tleskáme
do studené - „ťukáme“ pravou rukou před tělem v rytmu

vody přece - „ťukáme“ levou rukou před tělem v rytmu

skáče každý rád.

- tleskáme

Plavu doleva a plavu doprava.

- plaveme na místě na pravou stranu, levou stranu

Disco je tu zase s námi, to je zábava.

- pochodujeme a otáčíme se o 360°, ruce v bok

Hlava, hlava,
ramena, ramena,
kolena, kolena,
palce, palce

- dotýkáme se jednotlivých částí těla, podle textu

Hlava, hlava,
ramena, ramena,
kolena, kolena,
palce, palce

Hlava, ramena, kolena, palce,
kolena, palce, kolena, palce,
Hlava, ramena, kolena, palce,
oči, uši, pusa, nos. (opakujeme ještě 4x)

Metodický list č. 2

Kutálení

Cíle:

- znát své jméno a základní informace o sobě,
- seznámit žáky ve třídě,
- rozvíjet vztahy mezi žáky,
- překonávat strach z nového prostředí.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: míč, maňásci

Motivace:

Tomík říká básničku. Žáci na koberci vytváří kruh a posadí se.

*Za ruce,
za ruce, pojd'te všichni k nám. (chytíme se za ruce)
Za ruce, pojd'te všichni k nám,
jsme jedna skupina, (držíme se za ruce)
jen mi podej ruku, vždyť jsme jako rodina.*

„Dobrý den, děti.“ „Rádi bychom se Vám sami představili.“ „Jmenuji se Tomík a bydlím v Holešově.“ „Já se jmenuji Kubík a bydlím ve vesnici Žopy.“ „Abychom se všichni společně seznámili, zahrajeme si společně hru.“

Organizace a popis:

Žáci sedí v kruhu, mezi sebou si kutálejí míč. Žák, který dostane míč, se představí, řekne, odkud pochází a kdo ho dnes doprovodil do školy. Míč se musí dostat ke každému žákovi. Jakmile se vystřídají všichni žáci, hru obměňujeme.

Cílem obměny bude opakování jmen žáků. Žáci si kutálí míč. V okamžiku, kdy žák chytne míč, musí ostatní spolužáci říct jeho jméno. Hru opakujeme tak, aby každé jméno bylo minimálně 1x řečeno.

Metodický list č. 3

Najdi si kamarády

Cíle:

- rozvíjet vztahy mezi žáky,
- reagovat na pokyny,
- rozvíjet hrubou motoriku.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: CD přehrávač, CD – Školička s Dádou, písnička – Školička s Dádou, maňásci

Organizace a popis:

Ve třídě hraje písnička – Školička s Dádou. Žáci chodí po ploše koberce. Tomík říká žákům jaké pohyby mají napodobit. „Budeme chodit s rukama v bok.“ Žáci chodí s rukama v bok, jakmile přestane písnička hrát, Tomík řekne: „Najdi si dva kamarády.“ Žáci vytvoří dvojice. Poté hra pokračuje.

Poznámky: Vždy volíme taková čísla, aby žádný žák nezůstal sám. Tomík obměňuje pohyby.

Metodický list č. 4

Povídání s Kubíkem a Tomíkem

Cíle:

- znát své jméno a základní informace o sobě,
- naslouchat druhému,
- opakovat pravidla chování při svačince.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní

Pomůcky: maňásci

Organizace:

Žáci sedí v kruhu na koberci. Kubík s Tomíkem se ptají žáků na otázky.

Otázky:

- Kdo má nějakého sourozence?
- Jak se jmenuje tvůj sourozenec?
- Jak se jmenuje tvoje maminka, tatínek?
- Kdo vás dnes doprovodil do školy?
- Víte, co budete ve škole dělat?
- Co se ve škole učí?
- Kdo řídí školu?
- Co si sebou musíte do školy nosit?
- Jaké jídlo máš nejraději, Alenko...?
- Víte, co je zdravé jíst?
- Víš, co ti maminka připravila na svačinku, Petříku...?
- Co nesmíme zapomenout udělat před jídlem?
- Jak se chováme při svačince?

Poznámka:

Po této aktivitě si žáci společně s Kubíkem a Tomíkem odcházejí ukázat kde je WC, umývárny. Následuje svačinka.

Při společném povídání na koberci si žáci zopakovali hygienické základy a návyky, dále také jak se mají správně chovat při svačince. Kubík žákům řekne, že svačíme pouze o přestávce.

Před svačinkou si umyjeme ruce. Svačíme v lavici. Na lavici si rozložíme ubrousek, svačinku. Důležité pravidlo je, že při jídle nemluvíme. Jakmile žák dosvačí, uklidí si na lavici.

Metodický list č. 5

Můj vlastní autoportrét

Cíle:

- rozvíjet jemnou motoriku,
- namalovat a podepsat autoportrét,
- umět střídat různé druhy barev.

Organizační formy: individuální, hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

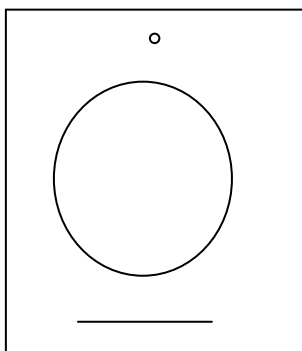
Pomůcky: maňásci, pastelky, tužka, kartičky A5, fixy, papíry, dírkočárka

Motivace:

Kubík říká žákům, že se může stát, že onemocní, půjdou k lékaři, zubaři a proto nebudou moc být s námi ve škole. Aby byli vždy všichni spolu. Namaluje si každý žák svůj autoportrét. Autoportréty si vyvěsíme ve třídě.

Organizace a popis:

Žáci sedí ve svých lavicích. Kubík žákům rozdá tvrdé kartičky o velikosti A5. Na kartičkách je pouze obrys obličeje, v horní části je dířka, která bude sloužit k navázání provázku. V dolní části je linka na žákův podpis. Žáci domalovávají svůj vlastní obličej. Pod obličej se podepší. Upozorníme žáky, aby používali různé barvy, aby malovali podle skutečnosti.

příloha č. 1

Metodický list č. 6

Ramínka třídy

Cíle:

- rozvíjet jemnou motoriku,
- rozvíjet vztahy mezi žáky.

Organizační formy: hromadná, individuální

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně - demonstrační

Pomůcky: maňásci, tři ramínka, provázek, nůžky

Motivace:

P. uč. říká: „Když jste malovali, přemýšleli jsme s Kubíkem a Tomíkem, kam bychom mohli vaše autoportréty vystavit a Tomík dostal nápad.“ „Máme pro vás hádanku.“ „Jestli pak víte, jak se říká předmětu, na který věšíme do skříně kabáty, kalhoty, sukně, svetry?“ „Říkáme mu ramínko.“ „Tomíka napadlo, že bychom mohli ramínka využít a zavěsit na ně vaše autoportréty.“ „Mohli bychom pak ramínka různě přemísťovat po třídě, jak bychom si přáli.“ „Já si myslím, že Tomíkův nápad je dobrý. Co si myslíte vy? Vyrobíme si naše třídní ramínka?“

Organizace a popis:

Žáci sedí v kruhu na koberci. Tomík ukáže žákům ramínka, na kterých budou viset autoportréty. Kubík rozdá každému žákovi provázek. P. učitelka ukáže žákům, jak ho mají správně navléct do dírky na obrázku a udělat suk. Kubík s Tomíkem a p. učitelkou pomáhají žákům, kterým se nedaří. Žák, který má práci hotovou, dá svůj autoportrét p. učitelce a společně ho zavěsí na ramínko. Když dokončí všichni žáci svoji práci, Tomík ukáže žákům všechna tři ramínka. Vybere některý autoportrét a ptá se ostatních dětí: „Jak se jmenuje kamarád na tomto obrázku?“ Žáci odpovídají. Žák, který je na obrázku, se přihlásí. „Ano, je to Alenka.“ „Co má Alenka na obrázku stejné jako ve skutečnosti?“ Tomík ukazuje postupně na všechny žáčky.

Na závěr činnosti žáci společně s Tomíkem a Kubíkem vyberou místo, kde by bylo nejvhodnější ramínka zavěsit. Paní učitelka zavěsí ramínka. Žáci jsou pochváleni za jejich práci.

Poznámka: Ramínka by měla viset na viditelném místě ve výšce žáků.

Metodický list č. 7

Přivítání s paní učitelkou, maňásky a spolužáky

Cíle:

- přivítat se s paní učitelkou, Kubíkem, Tomíkem a ostatními spolužáky,
- umět tvořit odpovědi na pokládané otázky.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci, míček

Organizace, popis a motivace:

Na začátku hodiny se žáci ve svých lavicích postaví. Paní učitelka přivítá žáky i Tomíka s Kubíkem. „Dobrý den děti, dobrý den Tomíku a Kubíku“.

Za ruce,

za ruce, pojd'te všichni k nám.

(chytíme se za ruce)

Za ruce, pojd'te všichni k nám,

jsme jedna skupina,

(držíme se za ruce)

jen mi podej ruku, vždyť jsme jako rodina.

Tomík říká básničku. Žáci odchází na koberec, kde se posadí do kroužku.

Následuje hra s míčkem v kroužku. Kubík drží v ruce míček. Vybere si žáka, kterému míček hodí a říká: „Ahoj Janičko, jak se dnes máš?“ Janička odpovídá: „Ahoj Kubíku, mám se dobře.“ Vybírá si spolužáka, kterému hodí míček. Také ho pozdraví a sama si zvolí otázku, na kterou se zeptá. Míček se musí dostat ke každému žákovi.

Poznámka: Klademe důraz, aby se žáci pozdravili, řekli správně jméno a položili otázku.

Příklady otázek: Jaké je dnes počasí? Jak jsi přišel dnes do školy? Jakou máš rád barvu?

Metodický list č. 8

Třídní obrázek

Cíle:

- spolupracovat ve skupině,
- poznat jaké jsou rozdíly mezi obrázkem a třídou.

Organizační formy: skupinová, hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: rozstříhané obrázky do skupinek, velký obrázek, krabice, barevné lístky

Organizace a popis:

Žáci se posadí do kruhu. Tomík má v ruce krabičku, ve které má barevné lístky. Každý žák si z krabičky vybere svůj lístek. Žáci mají za úkol vytvořit skupinku červených, modrých, zelených, žlutých. Každá skupinky si najde místo u některé z lavic a tam se posadí. Tomík rozdá každé skupince obálku. V obálce je rozstříhaný obrázek na části. Žáci mají společně poskládat celý obrázek.

Jakmile skupiny poskládají obrázky, přihlásí se Kubík s Tomíkem a zkontrolují, jestli jsou obrázky správně poskládány. Potom žáci odchází na koberec, kde vytvoří kruh. Paní učitelka ukáže žákům svůj obrázek a zeptá se, jestli je stejný jako ten, co skládali.

Příloha č. 2

Otázky pro žáky:

- Co vidíte na obrázku?
- Líbí se vám třída na obrázku?

- Kolik je na obrázku žáků?
- Je třída na obrázku stejná, jako naše třída?

Tomík dostal nápad: „Abychom zjistili v čem se naše třída liší od třídy na obrázku, uděláme si malou projížďku naší třídou.“

Metodický list č. 9

Třídní mašinky

Cíle:

- rozvíjet kamarádké vztahy,
- seznámit s prostorem třídy,
- vědět k čemu slouží předměty a věci ve třídě,
- orientovat se v prostoru,
- rozvíjet hrubou motoriku.

Organizační formy: skupinová, hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, CD přehrávač, CD

Motivace:

Tomík začaruje žáky, ti se promění v mašinky, které pojedou na výlet po třídě. První mašinka bude dívčí, druhá bude chlapecká.

Organizace a popis:

Žáci chodí v zástupu po třídě a drží se za ramena. Dávají pozor, aby nenarazili do překážek. Při chůzi si všimají předmětů a věcí, které jsou ve třídě. Na výletě mašinkám hraje hudba: Jede, jede mašinka. Jakmile se písnička zastaví, zastaví se i mašinky. Pokud hudba hraje, mašinky jedou. Když písnička skončí, Tomík promění mašinky v žáky a všichni si odcházejí sednout do kruhu na koberec.

Kubík se ptá žáků:

- Co jste viděli na výletě? Žáci vyjmenovávají, co všechno viděli, když projížděli třídou.
- Víte, k čemu předměty, které říkáte, slouží? Kubík vybírá žáky a ti chodí řečený předmět ukázat ostatním.

Příklad:

- K čemu slouží nástěnka ve třídě? Běž a ukaž nám nástěnku.
- K čemu slouží tabule? Běž a ukaž nám tabuli.

- K čemu je ve třídě koberec?
- K čemu máme ve třídě umyvadlo?
- Kam ukládáme školní aktovky?
- Tomík se ptá žáků, jestli ví, co patří a nepatří do školní aktovky.

Poznámka: Postupně paní učitelka seznamuje žáky s dalšími místy ve třídě.

Metodický list č. 10

Co patří do třídy?

Cíle:

- objasnit co patří, nepatří do třídy,
- přiřadit předměty na správná místa.

Organizační formy: hromadná, individuální

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, předměty pro každého žáka, krabice

Organizace a popis:

Žáci sedí v kruhu na koberci. Tomík s Kubíkem přinesou velkou krabici plnou různých předmětů, některé patří do třídy a některé nepatří. Společně s žáky vyskládají předměty na plochu koberce. Maňásci se ptají žáků, jestli by jim nepomohli uklidit předměty na správné místo. Každý žák si vybírá jeden předmět, řekne k čemu předmět slouží a jestli patří do třídy. Pokud předmět do třídy patří, jde ho uložit na správné místo.

Metodický list č. 11

Hledej obrázek

Cíle:

- vědět, jak se správně chovat ve třídě a škole,
- dodržovat zásady slušného chování ve třídě a škole,
- rozvíjet jemnou motoriku.

Organizační formy: hromadná, individuální

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, obrázky chování - příloha č. 3, pastelky, fixy

Organizace a popis:

Kubík se ptá dětí: „Děti, všimly jste si, co se změnilo u nás ve třídě během přestávky?“ Žáci se rozhlíží po třídě. Jakmile některý žák řekne, že jsou po třídě nové obrázky, vyzve Kubík žáky, aby si každý našel svůj obrázek a sedl si s ním do kroužku na koberec.

Tomík prozradí žákům, že každý obrázek je ve třídě dvakrát. Úkolem žáků je najít si kamaráda, který má stejný obrázek. Ve dvojicích žáci popisují, co mají na obrázku. Paní učitelka a maňásci se ptají, jestli je chování na jejich obrázku správné, zda takové chování patří do školy. Jakmile se vystřídají všechny dvojice, společně s paní učitelkou znovu zopakují, jaké je správné chování ve škole a třídě. Tomík připomene žákům, že nesmí zapomínat zdravit všechny dospělé osoby, které ve škole potkají a taky spolužáky.

Protože jsou obrázky černobílé, žáci si je odchází do svých lavic vymalovat.

Příloha č.3

Metodický list č. 12

Nástěnka správného chování

Cíle:

- vědět, jak se správně chovat ve třídě a škole,
- dodržovat zásady správného chování ve třídě a škole.

Organizační formy: hromadná, individuální

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, obrázky chování, plakát se smajlíky, lepidlo

Organizace a popis:

Tomík vyzve žáky, aby si vzali svůj obrázek a šli na koberec. Na koberci je položený velký plakát. Tomík vysvětlí žákům, že na jedné půlce plakátu je smajlík, který se usmívá, ten je symbolem správného chování. Na druhé půlce plakátu je smajlík, který se mračí, ten je symbolem špatného chování. Žáci se mají rozhodnout, pod který obličej jejich obrázek patří. Když se rozhodnou, společně s paní učitelkou a maňásky nalepí obrázek pod smajlíka. Nakonec si zopakují pravidla chování. Společně si slíbí, že se podle nich budou řídit. Potom si zvolí místo ve třídě, kam plakát pověsí.

Metodický list č. 13

Cvičíme naši paměť

Cíle:

- pojmenovat předměty,
- procvičit paměť.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, předměty: míč, kniha, lžice, talíř, autíčko, karty, lego, sklenice, švihadlo, obruč, pytlík na papuče, plachta.

Organizace, popis a motivace:

Žáci s maňásky a paní učitelkou odchází na koberec. Na koberci jsou pod plachtou předměty.

Kubík odkryje plachtu. „Děti, nevíte, proč jsou tady pod plachtou všechny ty předměty?“

„Víte, jak se předměty jmenují?“ Žáci pojmenovávají předměty.

Kubík napadne, že by si s předměty mohli všichni zahrát hru.

Žáci si prohlédnou všechny předměty. Potom zavřou oči. Kubík upozorní žáky, že nesmí podvádět. Tomík schová jeden z předmětů. Potom žáci otevřou oči. Mají za úkol poznat, který předmět chybí. Neříkají nic nahlas. Kubík chodí za každým žákem. Žáci mu pošeptají, který předmět Tomík schoval. Nakonec Tomík vyhodnotí, kdo řekl správnou odpověď.

Poznámky: hru opakujeme, schováváme více předmětů

Metodický list č. 14

Co všechno je ve škole?

Cíle:

- seznámit se s prostory školy,
- odpovídat na otázky,
- zopakovat zásady správného chování.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, míč, kniha, lžice, talíř, autíčko, karty, lego, sklenice, švihadlo, obruč, pytlík na papuče.

Motivace:

Žáci sedí na koberci v kruhu. Tomík s Kubíkem se ptají žáků: „Myslíte, že patří tyto předměty do naší třídy nebo patří na jiná místa ve škole?“ Žáci odpovídají.

Paní učitelka řekne žákům, že by bylo dobré odnést všechny předměty na místa, kam patří, aby tam nechyběly.

Ptá se žáků na otázky:

- Víte, jak se říká ve škole místu, kde se cvičí, běhá, hrají hry?
- Kde se chodí na oběd, svačiny?
- Kde si žáci po škole hrají, kreslí?
- Kde si žáci mohou půjčit knihy, číst si?
- Kde sedí paní ředitelka, pan ředitel?
- Kde se setkávají všichni učitelé?
- Věděli byste, kam předměty patří?
- Žáci zkouší zařadit předměty do správných prostorů školy.

S paní učitelkou a maňásky si zopakují jak se mají chovat, když budou procházet školou.

Koho mohou potkat. Co nesmí zapomenout udělat, když někoho potkají. Nesmí křičet, dupat, běhat, aby nerušili ostatní žáky, kteří se ve škole učí.

Metodický list č. 15

Procházka školou

Cíle:

- seznámit se s prostory školy,
- vědět k čemu prostory slouží,
- zařadit předměty na správná místa ve škole.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, míč, kniha, lžíce, talíř, autíčko, karty, lego, sklenice, švihadlo, obruč, pytlík na papuče.

Organizace, popis a motivace:

Žáci se seřadí do dvojic. Paní učitelka rozdá žákům předměty, které vrátí na správná místa. Všichni žáci s p. učitelkou a maňásky odchází na procházku školou, na které se seznámí s prostorami školy.

Společně navštíví:

- Šatnu: Paní učitelka žákům řekne, že je důležité, aby v šatnách dodržovali pořádek. Zopakuje si s žáky kam patří papuče, bunda a taška s tělocvikem.
- Jídelnu: Žáci si ukážou, kde si mají vzít tácek, příbor. Jak se mají chovat při jídle. Kam po jídle odnést tácek se špinavým nádobím.
- Školní družinu: Žáci si prohlédnou školní družinu. Kubík řekne dětem, co se dělá ve školní družině.
- Nakonec navštíví tělocvičnu, kde si zahrají hru.

Poznámky: Jakmile žáci přijdou do šatny, jídelny, školní družiny, tělocvičny, paní učitelka se ptá žáků, jestli vědí, který předmět tam patří.

Z tělocvičny se vracejí zpět do třídy, následuje hygiena a svačina. V další hodině žáci pokračují v prohlídce školy.

Metodický list č. 16

Žabky

Cíle:

- rozvíjet rychlost, postřeh,
- rozvíjet hrubou motoriku.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, obruče, zvoneček

Motivace:

Tomík říká: „Čáry, máry, ať jsou ze všech žáků žabky!“ Každá žabka má svůj kamínek, pouze jedna žabka kamínek nemá. Žabky skáčou, běhají mezi kamínky, na zazvonění zvonečku si musí každá žabka najít svůj kamínek. Která žabka nemá kamínek, počítá si jeden trestný bod.

Organizace, popis:

Na vymezené ploše tělocvičny jsou různě rozložené obruče. Obručí je o jednu méně než žáků. Žáci běhají, skáčou, chodí mezi obručemi. Když zazvoní učitelka na zvoneček, každý žák si musí najít svoji obruč, do které se postaví. Žák, který nemá obruč, si počítá jeden trestný bod. Vyhodnocení hry. Vítězí žabka, která má nejméně bodů.

Metodický list č. 17

Procházka školou pokračuje

Cíle:

- seznámit se s prostory školy.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, kniha

Organizace a popis:

Žáci sedí v kruhu na koberci. Tomík se ptá žáků, jestli mají ještě nějaký předmět, který nedali na své místo. Žáci odpovídají, že knihu. „Kam patří kniha?“

Žáci se seřadí do dvojic a společně s paní učitelkou odchází do knihovny. Cestou prochází aulou. Paní učitelka řekne žákům, že se nachází v aule. Pová žákům, že na nástěnkách jsou fotografie ze soutěží a akcí, které se konají ve škole i mimo ni, také jsou tam různé obrázky a práce žáků. Žáci si prohlédnou nástěnky a pokračují dále. Tomík ukáže žákům, kde je ředitelna, sborovna.

Metodický list č. 18

Školní knihovna

Cíle:

- umět odpovídat na otázky,
- komunikovat v kruhu.

Organizační formy: hromadná, skupinová

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci

Organizace a popis:

Žáci přichází do knihovny. Prohlídnou si, jak to v knihovně vypadá. Potom se žáci posadí do kroužku na koberec.

Paní učitelka se žáků ptá:

- Víte co se dělá v knihovně?
- Kdo má doma svoji knihovnu?
- Jaké knihy mohou být v knihovně?
- Máte rádi pohádky?
- Jaké pohádky máte rádi?
- Čtou vám rodiče pohádky?
- O čem mohou být pohádky?
- Pamatujete si, v co jste se proměnili v tělocvičně?

Když žáci odpovídají, řekne paní učitelka žákům, že právě o jednom žabákovi tady v knihovně našla pohádku, kterou jim teď přečte.

Metodický list č. 19

O zvědavém žabákovi

Cíle:

- poslouchat pohádku,
- převyprávět společně pohádku,
- opakovat zásady správného chování.

Organizační formy: hromadná, skupinová

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, pohádka O zvědavém žabákovi – příloha č.4

Organizace, popis a motivace:

Žáci sedí v kroužku na koberci. Paní učitelka čte žákům pohádku O zvědavém žabákovi.

Když pohádku dočte, pokládá žákům navádějící otázky a společně pohádku převypráví.

Otázky:

- Kde žil žabák?
- Jak se choval žabák ve škole?
- Který předmět ho nejvíce ve škole bavil?
- Co zapomněl žabák udělat, když potkal veverku?
- Koho žabák hledal?
- Jak dělal čáp?
- Jaká zvířátka byla v pohádce?
- Jak změnil žabák své chování?

Paní učitelka si s žáky zopakuje pravidla správného chování. Žáci odchází do své třídy.

Metodický list č. 20

Namaluj, co se ti nejvíce líbilo na procházce školou

Cíle:

- rozvíjet jemnou motoriku,
- říct vlastní názor před ostatními,
- popsat obrázek.

Organizační forma: hromadná, individuální

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, výkres A5, pastelky, fixy

Organizace a popis:

Žáci sedí v lavicích. Tomík rozdá žákům výkresy A5. Žáci si připraví pastelky, fixy. Tomík řekne žákům, aby se inspirovali dnešní procházkou po škole a namalovali, co se jim ve škole nejvíce líbilo.

Když domalují obrázek, odchází na koberec. Každý žák ukáže svůj obrázek, řekne, co namaloval. Žáci si svoje obrázky podepíší a odevzdají paní učitelce, která je vystaví na třídní nástěnku.

Metodický list č. 21

Klubíčko

Cíle:

- rozvíjet spolupráci ve třídě,
- upevnit třídní kolektiv,
- rozvíjet jemnou motoriku.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, klubíčko

Organizace, popis a motivace:

Žáci sedí v kroužku na koberci. Tomík se ptá žáků, jak se dnes mají. Jak se těšili do školy.

Žáci odpovídají. Kubík drží v ruce klubíčko. Tomík se ptá Kubíka, proč drží v ruce takový zvláštní předmět. Ptá se žáků, jestli neví, jak se předmět jmenuje a k čemu slouží.

Když žáci odpoví, že je to klubíčko vlny, ptá se paní učitelka žáků na otázky:

- Víte, z čeho se vlna vyrábí?
- Co se vyrábí z vlny?
- Jaké zvířátko si hraje s klubíčkem?

Tomík seznámí žáky s hrou, kterou si dnes zahrají. Žáci sedí v kruhu, Tomík dá jednomu žákovi konec klubíčka, žák z něj odmotá část vlny a předá klubíčko dalšímu spolužákovi, hra pokračuje do doby, než drží každý žák jednou rukou část vlny. Poté se žáci snaží namotat vlnu zpátky na klubíčko.

Poznámky: paní učitelka s maňásky pomáhá žákům při rozmotávání i namotávání klubíčka.

Jakmile žáci namotají klubíčko, jsou pochváleni za spolupráci.

Metodický list č. 22

Kam se schovalo klubičko?

Cíle:

- rozvíjet prostorovou orientaci,
- umět pokládat otázky.

Organizační forma: hromadná, individuální

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, klubičko

Organizace, popis a motivace:

Tomík by chtěl mít také svoje klubičko, prosí paní učitelku, jestli nemá nějaké schované ve třídě. Paní učitelka odpoví: „Jedno klubičko je tady u nás ve třídě schované, ale aby to bylo spravedlivé, dostane ho jen ten, kdo si ho najde.“

Paní učitelka žáky seznámí s pravidly hry.

Žáci chodí po třídě a hledají klubičko. Mohou se ptát paní učitelky na různé otázky, které by jim pomohly klubičko najít. Například: Je klubičko blízko tabule? Je klubičko na policích?

Paní učitelka odpovídá pouze ano, ne. Žák, který najde první klubičko, je vítěz.

Metodický list č. 23

Všichni máme klubička

Cíle:

- rozvíjet jemnou motoriku,
- spolupracovat ve skupině.

Organizační formy: hromadná, skupinová

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, archy papíru, izolepa, pastelky, nůžky

Organizace, popis a motivace:

Paní učitelka s maňásky rozdělí žáky do skupin po 4-5 žácích. Na stěnách ve třídě jsou nalepeny velké archy papíru. Každá skupinka jde k jednomu z archů. Paní učitelka ukáže žákům nejdříve ve vzduchu, jak mají klubička kreslit. Žáci kreslí klubičko ve vzduchu. Potom učitelka nakreslí klubičko na tabuli. Žáci pozorují učitelku a poté kreslí vlastní klubička na arch, který mají ve skupině. Každý žák si musí nakreslit minimálně jedno klubičko. Žáci mohou volit různé barvy pastelek. Na závěr arch dozdobí dalšími obrázky dle vlastní fantazie a domluvy s ostatními spolužáky ze skupiny.

Po dokončení práce každá skupinka spočítá a ostatním skupinkám řekne, kolik nakreslili klubiček a jakými dalšími obrázky arch dozdobili.

Poznámka: Všechny archy zůstanou vyvěšeny ve třídě.

Metodický list č. 24

Malé kotě

Cíle:

- rozvíjet hrubou motoriku,
- napodobit pohyb,
- reagovat na slovní pokyny.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, CD, CD přehrávač

Organizace, popis a motivace:

Tomík s Kubíkem říkají žákům, že si vzpomněli na jednu písničku a strašně rádi by si na ni s dětmi zatančili. Paní učitelka pomůže chlapcům vymyslet jednoduché pohyby.

Žáci odchází na koberec. Paní učitelka zazpívá písničku a ukáže žákům pohyb. Žáci opakují po učitelce. Tomík řekne žákům, že pokud písničku znají, mohou si k pohybu zpívat. Paní učitelka pustí písničku na CD přehrávači a všichni žáci napodobují pohyb, který je doprovázený slovními pokyny, chůzí na místě.

Pohyb:

Malé kotě, mňau, mňau,
spalo v botě, mňau, mňau
nehas co tě, mňau, mňau,
nepá, nepálí.

- žáci mňoukají
- ukazují, že spí
- mňoukání

My jsme kotě, mňau, mňau,
spáti v botě, mňau, mňau,
po robotě, mňau, mňau,
nechá, nechali.

- žáci mňoukají
- ukazují, že spí
- mňoukání

To co kotě poví, tím jedním pohledem.

- ruce v bok, houpání v kolenou

To my ani slovy, povědět nesvedem.

Věz, že kotě, mňau, mňau,
co spí v botě, mňau, mňau,
to tě v botě, mňau, mňau
potě potěší.

- žáci mňoukají
- ukazují, že spí
- mňoukání

Hoši a děvčata, pěstujte kořata,
Země je kulatá a místa je tu dost.

- prstem namalovat kruh

Kotě je solidní, nervy vám uklidní.
Nebud'te nevlídní, a hned vás přejde zlost.
zápěstím

- předpažit-pokrčmo – točit

Malé kotě, mňau, mňau,
spalo v botě, mňau, mňau,
nehas co tě , mňau, mňau,
nepá nepalí.

- žáci mňoukají
- ukazují, že spí
- mňoukání

My jsme kotě, mňau, mňau,
spáti v botě, mňau, mňau,
po robotě, mňau, mňau,
nechá, nechali.

- žáci mňoukají
- ukazují, že spí
- mňoukání

Metodický list č. 25

Koťátko si hraje na zahrádce

Cíle:

- odpovídat na otázky,
- vědět základní informace o kočce, kotěti, kocourovi.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci

Organizace, popis a motivace:

Tomík se ptá žáků, jestli si pamatují, kde koťátko v písničce spalo.

Poznámka: Otázky klademe tak, abychom došli k novému tématu zahrada.

- Jak se jmenuje maminka od koťátka?
- Jak se jmenuje tatínek od koťátka?
- Kde můžeme potkat kočičí rodinku?
- Kdo má doma kočku nebo kocoura?
- Kde si hrají koťátka?
- Kde u vás bydlí kočičí rodinka?
- Máte zahradu?
- Co na ni pěstujete?
- Co děláte na zahradě?
- Kdo se stará o vaši zahradu?

Maňásci prozradí žákům, že i jejich škola má zahradu, ale že tam nikdy nebyli. Paní učitelka společně s žáky odchází do šatny a na školní zahradu.

Metodický list č. 26

Co skrývá školní zahrada?

Cíle:

- seznámit se se školní zahradou,
- rozvíjet pozornost,
- odpovídat na otázky.

Organizační forma: hromadná, skupinová

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci

Organizace a popis:

Žáci si společně s paní učitelkou a maňásky projdou školní zahradu.

Paní učitelka upozorní žáky, aby se pozorně dívali, co všechno na zahradě roste, co jsou tam za předměty.

Žáci se posadí k velkému stolu s lavičkami. Vypráví, co všechno je na zahradě, čeho si cestou všimli. Paní učitelka pokládá žákům doplňující otázky. Otázky jsou volené podle toho, co se na zahradě nachází.

- Jaké barvy měla jablka na stromech?
- Kolik konví stálo vedle skleníku?

Pokud žáci neznají odpověď, vybere paní učitelka jednoho žáka, aby šel zjistit odpověď.

Metodický list č. 27

Jsme ovoce a zelenina

Cíle:

- rozvíjet spolupráci,
- důvěřovat ostatním spolužákům,
- upevnit si vědomosti o ovoci a zelenině,
- spočítat ovoce a zeleninu ve skupinách,
- porovnat skupiny ovoce a zeleniny.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, obrázky ovoce a zeleniny, izolepa, nůžky

Organizace, popis a motivace:

Kubík se ptá žáků, jaké ovoce a jakou zeleninu mají rádi. Jestli ví, proč je ovoce a zelenina zdravá.

Potom Tomík udělá čáry, máry a začaruje žáky v ovoce a zeleninu. Protože ovoce ani zelenina nemluví, žáci taky nesmí mluvit.

Paní učitelka vymezí prostor, kde bude hra probíhat a seznámí žáky s pravidly hry. Vysvětlíme žákům, že musí spolupracovat a důvěřovat kamarádovi, protože jen kamarád mu může ukázat v jakou zeleninu nebo ovoce se proměnil. Potom žákům na záda nalepí obrázky různých druhů ovoce, zeleniny. Například: tři žáci mají na zádech obrázek jablka, dva žáci mají obrázek hrušky, tři žáci mají obrázek banánu, dva žáci mají na zádech okurku a další. Počty obrázků volíme podle počtu žáků.

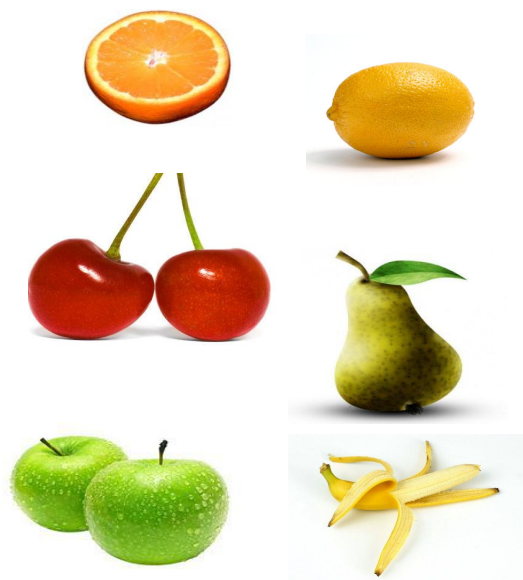
Žáci chodí po vymezeném prostoru a jejich úkolem je vytvořit skupinky stejného ovoce, zeleniny. Nesmí mluvit.

Jakmile žáci vytvoří skupinky, probíhá společná kontrola.

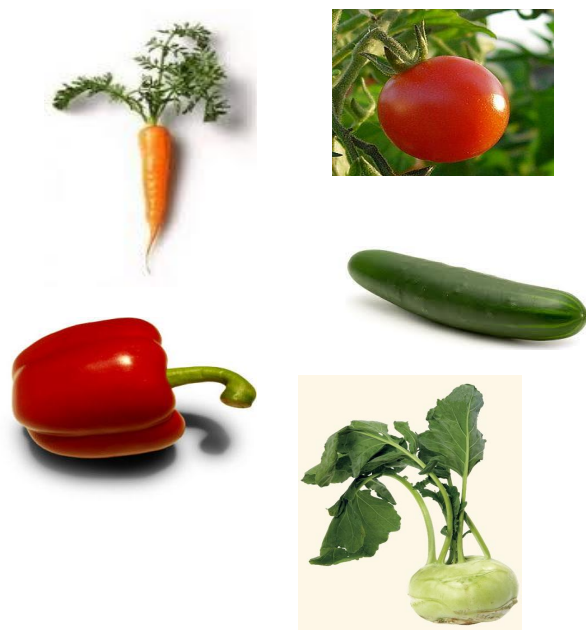
- Kolik máme banánů? Žáci počítají.
- Kterého ovoce je nejvíce?
- Které zeleniny je nejméně?
- Které skupinky mají stejný počet ovoce?
- Které skupinky mají stejný počet zeleniny?

Kubík se ptá žáků:

- Které ovoce neroste na školní zahradě?
- Žáci odpovídají: „banány“.
- Roste na školní zahradě nějaká zelenina?

Příloha č.5

Příloha č. 6

Metodický list č. 28

Košík plný překvapení

Cíle:

- pojmenovat ovoce a zeleninu,
- rozlišit ovoce od zeleniny,
- vědět jak se starat o ovoce a zeleninu,
- spočítat zvlášť i dohromady ovoce a zeleninu,
- porovnat velikosti stejného druhu ovoce, zeleniny,
- seřadit ovoce a zeleninu podle velikosti.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, ovoce, zelenina, misky, košík

Organizace, popis a motivace:

Když se žáci vrátí zpátky ke stolu, posadí se na lavičky. Na stole stojí košík plný ovoce a zeleniny. Paní učitelka vyzve žáka. Ten z košíku vytáhne a pojmenuje ovoce nebo zeleninu, postupně vyzývá další žáky. Jakmile je košík prázdný, Kubík požádá žáky, jestli by mu pomohli rozdělit na jednu stranu stolu ovoce a na druhou stranu zeleninu.

Tomík si vybere žáka, zadá mu úkol nebo mu položí otázku.

- Kolik je na stole celkem kusů ovoce?
- Kolik je tam celkem jablek?
- Kolik vidíš hrušek?
- Která hruška je nejmenší a které největší?
- Seřaďte jablka podle velikosti.
- Které ovoce se pěstuje na školní zahradě?

Kubík se ptá stejným způsobem na otázky týkající se zeleniny.

- Kolik je na stole celkem kusů zeleniny?
- Kolik je tam celkem rajčat?
- Seřaďte okurky podle velikosti.
- Která paprika je nejmenší a která největší?
- Která zelenina se pěstuje na školní zahradě?

Nakonec žáci dají do jedné misky zeleninu do druhé misky ovoce.

Kubík s Tomíkem se ptají žáků.

- Víte, jak se správně starat o zahradu?
- Jak se musíme správně starat o ovoce a zeleninu?
- Víte, co se dá připravit k jídlu z ovoce a zeleniny?
- Nakonec zhodnotí všechny klady, které ovoce a zelenina mají a odchází do třídy.

Metodický list č. 29

Náš ovocný salát

Cíle:

- vědět, z čeho se připravuje ovocný salát,
- upevnit si vědomosti o ovoci a zelenině.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, ovoce, nůž, kelímky, lžičky, mísa, dýnko

Organizace a popis:

Žáci si společně s paní učitelkou a maňásky připraví ovocný salát.

Paní učitelka pověří žáky, kteří umyjí ovoce. Ostatní žáci vytvoří kruh okolo lavice, u které paní učitelka krájí ovoce. Pokrájené ovoce dává do velké mísy.

Během krájení se paní učitelka ptá žáků na otázky.

- Jaké právě krájím ovoce?
- Na co musíme dávat pozor při krájení?
- Co se do ovocných salátů může přidat?
- Do čeho se také může přidávat ovoce?
- Co se může z ovoce vyrábět?

Jakmile paní učitelka všechno ovoce pokrájí, zamíchá ho a rozdělí do kelímků. Každý žák dostane svůj kelímek, lžičku a odchází do své lavice. Paní učitelka, maňásci a žáci si popřejí „dobrou chuť“ a dají se do mlsání.

Když žáci dojí, každý si odnese svůj kelímek s lžičkou do koše a odchází na koberec.

Paní učitelka se ptá žáků, jak jim salát chutnal. Společně si zopakují, jaké ovoce v salátu bylo.

Maňásci připomenou žákům, že je důležité jíst ovoce a také zeleninu, protože jsou plné vitamínů, které jsou důležité pro naše zdraví.

Metodický list č. 30

Moje cesta do školy

Cíle:

- opakovat písničky z mateřské školy,
- rozvíjet komunikaci mezi žáky.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci, kytara

Organizace, popis a motivace:

Žáci se posadí do kruhu na koberec.

Kubík s Tomíkem se ptají žáků, jaké znají písničky. Rádi by si s žáky nějaké zazpívali. Žáci řeknou, které písničky umí a ty si zazpívají. Pokud se žáci nemohou dohodnout na písničku, navrhnou Kubík s Tomíkem písničku sami, například: Holka modrooká, Běžela ovečka, Kočka leze dírou, Skákal pes. Paní učitelka doprovází žáky na kytaru.

Po zpěvu písniček si žáci společně s paní učitelkou a maňásky povídají.

Tomík s Kubíkem se ptají žáků na různé otázky.

- Jak se jmenuje dnešní den? Jaké je datum? Jaké je roční období? Jaké je venku počasí?
- Po společném rozhovoru položí paní učitelka maňáskům otázky.
- Kubíku a Tomíku, jak jste dnes přišli do školy?
- Koho jste na cestě do školy potkali?
- A koho jste potkali vy děti?

Metodický list č. 31

Nahoru, dolů

Cíle:

- střídat stav napětí a uvolnění,
- reagovat na pokyny.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci

Organizace a popis:

Žáci se postaví na koberec. Paní učitelka říká: „Jak jste šli do školy, potkali jste vlak, viděli jste mraky...?“

Pokud žáci vlak potkali, natáhnou se vzhůru. Pokud nepotkali, předkloní se a uvolní tělo, ruce svěsí dolů.

Poznámka: Slova, která paní učitelka říká: slunce, mrak, vlak, autobus, psa, kočku, paní ředitelku, obchod, pole, nádraží, květiny. Dbáme na to, aby docházelo u žáků ke stavu napětí a uvolnění.

Metodický list č. 32

U školy stojí zebra

Cíle:

- porozumět obsahu čteného textu,
- odpovídat na otázky,
- vědět, jak správně přecházet přes silnici.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, kniha, semaforey – příloha č. 10, obrázek přechodu pro chodce – příloha č. 11

Organizace, popis a motivace:

Paní učitelka si všimne, že si Kubík s sebou přinesl knihu. Zeptá se ho, proč ji má s sebou, o čem kniha je, který příběh se mu nejvíce líbil. Řekne Kubíkovi, aby vybral jeden příběh, který ona přečte ostatním. Upozorní žáky, aby dávali dobrý pozor, o čem příběh bude. Kubík vybírá příběh: U školy stojí zebra.

Když paní učitelka příběh dočte, probíhá společné povídání o jeho obsahu. Paní učitelka pokládá žákům navádějící otázky.

Otázky:

- O čem byl příběh, který jsme vám četla?
- Jak se jmenovaly hlavní hrdinky v příběhu?
- Proč byla Markétka smutná?
- Na co se chtěla zeptat Hanička maminky?
- Co vletělo do kuchyně, když Hanička snídala?
- Co udělala Hanička, aby viděla zebra?
- Bylo to správné rozhodnutí?
- Viděla Hanička zebra před školou?
- Co udělala Markétka, když uviděla svoji sestřičku?

Paní učitelka ukáže žákům obrázek přechodu pro chodce a značky, které u přechodu stojí.

- Jaký je správný název pro zebru?
- Je před naší školou taky zebrá?
- Jak se správně přechází přes vozovku?

Tomík řekne žákům, že viděl u přechodu také semafor.

- Víte, co je to semafor?
- Viděli jste někdy semafor?
- Kubík ukáže žákům, jak vypadá semafor.
- Jaká barva musí na semaforu svítit, aby mohli chodci přejít?
- Na jakou barvu musí chodci stát?

Metodický list č. 33

Semafor

Cíle:

- reagovat na změnu barvy na semaforu,
- rozvíjet pozornost,
- umět se pohybovat mezi překážkami.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci, semaforey – příloha č. 12

Organizace, popis a motivace:

Tomík začaruje žáky v chodce na ulici. Vysvětlí žákům pravidla hry. Tomík má v ruce červený a zelený semafor. Když zvedne semafor, na kterém „svítí zelená“, žáci se pohybují volně po třídě, přechází „přechody pro chodce“. Vyhýbají se přitom ostatním chodcům a překážkám, které jsou ve třídě. Jakmile se na semaforu „rozsvítí červená“ - Tomík vymění semaforey, žáci se musí zastavit a počkat, až se opět rozsvítí zelená.

Metodický list č. 34

Procházka po okolí školy

Cíle:

- zopakovat, co všechno žáci navštívili ve škole,
- seznámit se s okolím školy,
- seznámit se s chováním na ulici.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické, názorně-demonstrační

Pomůcky: maňásci

Organizace, popis a motivace:

Žáci sedí v kruhu na koberci. Paní učitelka se ptá žáků na otázky, které se týkají prostředí školy.

Otázky:

- Vzpomínáte, jaké třídy a místa ve škole už navštívili?
- Co se dělá v tělocvičně, knihovně, školní družině, jídelně?
- Co jste viděli ve školní zahradě?
- Jak se chováme o přestávce?
- Věděl by někdo, kde jsme se ještě nebyli podívat?

Jakmile žáci odpoví, že ještě nebyli na hřišti. Následuje povídání o tom, co se dělá na školním hřišti. Co všechno na školním hřišti může být. Kubík poprosí paní učitelku, aby se šli na školní hřiště podívat.

Paní učitelka rozhodne, že půjdou všichni na procházku. Žáci se odchází převléknout do šatny a odchází na procházku.

Na procházce se žáci seznámí s okolím školy. Společně si ukáží, kde je před školou přechod pro chodce a jak se přes něj přechází. Podívají se, kde je autobusová zastávka, ze které odjíždí a na kterou přijíždí autobus do blízkých vesnic. Celou procházku ukončí návštěva školního hřiště, kde si žáci zahrají hry. Před odchodem ze školy paní učitelka seznámí žáky s bezpečností, správných chováním. Zopakují si, jak se správně chodí po chodníku, jak se chovat na ulici.

Metodický list č. 35

Směšná honička

Cíle:

- seznámit se se školním hřištěm,
- vědět k čemu hřiště slouží,
- rozvíjet hrubou motoriku,
- rozvíjet pohotovost, rychlost, obratnost, vytrvalost.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci, písťalka

Organizace, popis a motivace:

Po příchodu na hřiště se paní učitelka s žáky posadí na lavičky. Povídají si, co všechno je na jejich školním hřišti. Co se dělá na určitých místech na hřišti. Jaké hry se na hřišti mohou hrát.

Po rozhovoru si žáci zahrají Směšnou honičku.

Paní učitelka žáky seznámí s pravidly hry. Kubík vybere dva honiče. Ostatní žáci běhají po vymezené ploše hřiště. Koho honiči chytí, ten se chytne za místo, kde se ho honič dotkl a hra pokračuje. Hráč se po celou dobu hry drží na místě, na kterém byl chycen. Hráč může být chycen dvakrát, v tom případě se drží oběma rukama na místě posledních dvou zásahů. Pokud je hráč chycen po třetí, udělá tři dřepy a pokračuje ve hře.

Během hry paní učitelka mění honiče. Po ukončení hry se paní učitelka zeptá žáků, kolikrát byl kdo chycen.

Metodický list č. 36

Všichni společně

Cíle:

- rozvíjet kamarádské vztahy,
- rozvíjet ochotu, spolupráci.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci, píšťalka, křída

Organizace, popis a motivace:

Školní hřiště se proměnilo v moře, na kterém je malý ostrov. Úkolem žáků je poskládat se na ostrov, tak aby žádný žák nezůstal v moři.

Poznámka:

Ostrov je nakreslený křídou ve tvaru kruhu. Během hry povzbuzujeme žáky k aktivitě, spolupráci. Důležité je, aby na konci hry byli všichni žáci v kruhu. Po ukončení hry chválíme žáky za jejich spolupráci, popřípadě vytkneme, co se nám na jejich chování nelíbilo.

Metodický list č. 37

Netradiční pexeso

Cíle:

- rozvíjet soutěživost,
- rozvíjet rychlost,
- rozvíjet paměť, pozornost.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci, písťalka, pexeso

Organizace a popis:

Po ploše hřiště je rozložené „pexeso“. Jedná se o kartičky s různými obrázky. Kartičky jsou rozloženy různě, vždy obrázkem dolů a tvoří dvojice jako u klasického pexesa. Kubík rozdělí žáky do tří družstev. Družstva se postaví do zástupu na jednu stranu hřiště. Na písknutí písťalky vybíhá první hráč z každého družstva a hledá stejnou dvojici obrázků. Jakmile dvojici najde, běží zpět do svého družstva a vybíhá další hráč. Hra končí, jakmile na ploše nejsou žádné obrázky.

Každá skupinka si spočítá, kolik našla dvojic obrázků. Poté se vyhodnotí vítězné družstvo. Každé družstvo si vezme své kartičky a odchází s nimi na lavičku.

Metodický list č. 38

Třídíme netradiční pexeso

Cíle:

- rozvíjet spolupráci,
- třídít předměty do správných skupin,
- pojmenovat předměty.

Organizační forma: hromadná, skupinová

Vyučovací metody: slovní, praktické

Pomůcky: maňásci, píšťalka, pexeso

Organizace, popis a motivace:

Tomík se ptá žáků, jestli si pamatují, jaké obrázky byli na kartičkách. Žáci odpovídají. Kubík řekne žákům, jestli by uměli předměty na obrázcích roztřídit.

Žáci udělají skupiny podle toho, jak byli v družstvech při hře pexeso. Každá skupina si rozloží na libovolnou plochu hřiště obrázky, které si při hře pexeso nasbírali. Ve skupinách žáci třídí obrázky. Například budou mít skupinu ovoce, školní potřeby, hračky a další.

Tomík se ptá každé skupiny, jak obrázky roztřídili a proč. Ostatní žáci kontrolují správnost třídění.

Metodický list č. 39

Co všechno jsme dnes viděli?

Cíle:

- tvořit odpovědi na otázky,
- rozvíjet komunikaci.

Organizační forma: hromadná

Vyučovací metody: slovní

Pomůcky: maňásci

Organizace a popis:

Po příchodu do třídy se žáci posadí do lavic. Probíhá společný rozhovor o dnešním dnu. Paní učitelka vyvolává žáky, ptá se na různé otázky:

- Co jsme všechno viděli na procházce?
- Jaké sporty můžeme hrát na našem školním hřišti?
- Jaké hry jsme hráli na hřišti?
- Která hra se vám líbila nejvíce?
- Celkové zhodnocení dne. Pochvala a rozloučení s žáky.

c) Dotazník pro žáky

Příloha č. 10

Dotazník pro žáky 1. ročníku – reflexe adaptačního týdne

1. Těšil/a ses do školy?
  - a) ano
  - b) ne

2. Líbilo se ti, co jsme dělali minulý týden ve škole?
  - a) ano
  - b) ne
  - c) jen něco

3. Která aktivita se ti líbila nejvíce? Proč?

4. Která se ti naopak nelíbila vůbec? Proč?

5. Byla pro tebe nějaká aktivita nová? Která?

6. Změnil se po adaptačním týdnu nějak tvůj názor na školu?
  - a) ne, pořád se netěším
  - b) ne, pořád se těším
  - c) ano, začal/a jsem se těšit do školy
  - d) ano, už se do školy netěším

Příloha č. 11

Dotazník pro žáky 1. ročníku – reflexe adaptačního týdne

1. Těšil/a ses do školy?

- a) ano
- b) ne

2. Líbilo se ti, co jsme dělali minulý týden ve škole?

- a) ano
- b) ne
- c) jen něco

3. Která aktivita se ti líbila nejvíce? Proč?

*Práce, hra na voze a kleninu
Byly tam pěkné obrazy. Byli jsme na kůstce a na katedrě.
Mám ráda práci, hraji se s maminkou.*

4. Která se ti naopak nelíbila vůbec? Proč?

Malé lože. Velký pohyb. P. ro. se stolce máš se počítat p. nah.

5. Byla pro tebe nějaká aktivita nová? Která?

Všechno nové

6. Změnil se po adaptačním týdnu nějak tvůj názor na školu?

- a) ne, pořád se netěším
- b) ne, pořád se těším
- c) ano, začal/a jsem se těšit do školy
- d) ano, už se do školy netěším

d) Rozčleňovací kritéria

Příloha č. 12

Rozdělení činností do oblastí pro potřeby vyhodnocení položek dotazníku

Hrubá motorika

- Hlava, ramena, kolena, palce
- Najdi si své kamarády
- Žabky
- Malé kotě
- Nahoru, dolů
- Semafor
- Směšná honička
- Všichni společně

Jemná motorika, grafomotorika, kresba

- Můj vlastní autoportrét
- Ramínka
- Hledáme a vymalováváme obrázky chování
- Namaluj, co se ti nejvíce líbilo na procházce školou
- Všichni máme svá klubička

Zrakové vnímání a paměť

- Třídí obrázek
- Třídí mašinky
- Co patří do třídy?
- Cvičíme naši paměť
- Co skrývá školní zahrada
- Jsme ovoce a zelenina
- Netradiční pexeso
- Třídíme netradiční pexeso

Vnímání prostoru a prostorová představivost

- Co všechno je ve škole?
- Procházka školou
- Kam se schovalo klubičko?
- Procházka po okolí školy

Řeč a myšlení

- Povídání s Tomíkem a Kubíkem
- Kutálení
- Školní knihovna
- Koťátko si hraje na zahrádce
- Náš ovocný salát
- Moje cesta do školy
- Co všechno jsme dnes viděli?

Sluchové vnímání a paměť

- Pohádka O zvědavém žabákovi
- Moje cesta do školy
- U školy stojí zebra

Základní matematické představy

- Jsme ovoce a zelenina
- Košík plný překvapení

Sociální dovednosti

- Hledáme a vymalováváme obrázky chování
- Nástěnka správného chování
- Klubičko

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Eva Pařenicová
Katedra:	Primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka Petrová, Ph. D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Adaptace dítěte na školní prostředí
Název v angličtině:	Adaptation of the child to the school environment
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá adaptací dítěte na školní prostředí. V teoretické části je rozpracovaná charakteristika vývoje dítěte předškolního věku, proces adaptace, význam a spolupráce rodiny a školy při adaptaci na školní prostředí. Obsahem praktické části je týdenní adaptační program, který byl vytvořen a realizován v 1. ročníku na základní škole.
Klíčová slova:	Dítě předškolního věku, proces adaptace, příprava dítěte na školu, školní připravenost, školní zralost, význam a spolupráce rodiny a školy, návrh aktivit adaptačního týdne
Anotace v angličtině:	The diploma thesis deals with adaptation of a child to school environment. The theoretical part includes characteristic development of a preschool-age child, process of adaptation, significance and co-operation of family and school in adaptation of the child to school environment. The practical part contains one-week adaptation program which was prepared and put into practice in 1 st grade at primary school.
Klíčová slova v angličtině:	Preschool-age child, process of adaptation, preparation of a child for school, school readiness, school maturity, significance and co-operation of family and school, suggestion of activities for a week of adaptation
Přílohy vázané v práci:	a) Obrazový materiál, příloha č. 1 – 8 b) Metodické listy, příloha č. 9 c) Dotazník pro žáky, příloha č. 10, 11 d) Rozčleňovací kritéria, příloha č. 12
Rozsah práce:	136 stran